МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра економіки праці та менеджменту

«До захисту в ЕК»	**«До захисту допущено»**
Директор інституту	Завідувачка кафедри
_____ Олег ШЕРЕМЕТ (підпис) (ім'я та прізвище)	_____ Тамара БЕРЕЗЯНКО (підпис) (ім'я та прізвище)
«___» _____ 2024 р.	«___» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА

зі спеціальності _____073 «Менеджмент»_____
(код та спеціальності)

освітньо-професійної програми «Менеджмент організацій і адміністрування»___

на тему: «Вдосконалення інструментарію управління сталим розвитком підприємства харчової промисловості»_____

Виконав: здобувача 2 курсу, групи МН-2-3М

Оліфіренко Сергій Олегович _____
(підпис)

Керівник Бурлуцька Світлана Владиславівна _____
(підпис)

Рецензент _____ _____
(ім'я та прізвище) (підпис)

Я як здобувач Національного університету харчових технологій розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я не надавав і не одержував недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Здобувача _____
(підпис)

Київ – 2024 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут (факультет) Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра економіки праці та менеджменту
Освітній ступінь магістр
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Освітньо-професійна програма «Менеджмент організацій і адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри економіки
праці та менеджменту

_____ Тамара БЕРЕЗЯНКО
«30» серпня 2024 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Оліфіренко Сергій Олегович

1. Тема роботи «Вдосконалення інструментарію управління сталим розвитком підприємства харчової промисловості»
керівник роботи Бурлуцька Світлана Владиславівна

затверджені наказом закладу вищої освіти від 30.08.2024 р. № 671-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 25 листопада 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні акти, аналітичні та статистичні матеріали стосовно теми проєкту, бухгалтерська, статистична звітність та аналітичні матеріали ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
Розділ 1. Теоретико-методичні основи управління сталим розвитком підприємства
Розділ 2. Аналіз ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" та оцінка потенціалу розвитку підприємства
Розділ 3. Заходи вдосконалення управління сталим розвитком підприємства харчової промисловості
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Результати дослідження знайшли відображення в 7 рисунках та 22 таблицях ілюстративного матеріалу.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 30 серпня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та вивчення джерел інформації для написання кваліфікаційної роботи. Складання бібліографії наукових джерел	06.09.2024 р.	
2	Розроблення та затвердження плану роботи керівником кваліфікаційної роботи і керівником проєктної групи	13.09.2024 р.	
3	Робота над вступом до кваліфікаційної роботи	20.09.2024 р.	
4	Підготовка першого розділу, висновків до нього та подання його керівнику	30.09.2024 р.	
5	Підготовка другого розділу, висновків до нього та подання його керівнику	14.10.2024 р.	
6	Підготовка третього розділу, висновків до нього та подання його керівнику	30.10.2024 р.	
7	Підготовка висновків до роботи та подання його керівнику	08.11.2024 р.	
8	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	11.11.2024 р.	
9	Остаточне оформлення роботи. Формування проєкту доповіді, ілюстративного матеріалу. Погодження з керівником кваліфікаційної роботи	13.11.2024 р.	
10	Подання завершеної роботи на розгляд комісії з попереднього захисту	14.11.2024 р.	
11	Подання завершеної роботи на розгляд завідувачу кафедри та електронного варіанту роботи для перевірки на плагіат	25.11.2024 р.	
12	Захист кваліфікаційної роботи	Згідно графіку захисту	

Здобувача _____ Сергій ОЛІФІРЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник роботи _____ Світлана БУРЛУЦЬКА
(підпис) (ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Оліфіренко С. О. Вдосконалення інструментарію управління сталим розвитком підприємства харчової промисловості. – Рукопис.

Кваліфікаційна магістерська робота з освітньої програми – менеджмент організацій і адміністрування. Національний університет харчових технологій, Київ, 2024.

В роботі проведено дослідження теоретико-методичних основ управління сталим розвитком підприємства з урахуванням специфіки діяльності підприємства м'ясопереробної галузі в умовах воєнного стану та посилення екологічних вимог до виробництва.

Визначено зовнішні та внутрішні чинники функціонування ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат", проаналізовано конкурентне середовище та ринкові позиції підприємства. Проведено комплексний аналіз фінансово-економічних показників та екологічного потенціалу підприємства, досліджено динаміку показників сталого розвитку та окреслено стратегічні напрямки вдосконалення діяльності в контексті принципів ресурсоефективного та чистого виробництва.

Запропоновано підходи до оптимізації енергоспоживання через впровадження абсорбційного чиллера парового нагріву, що дозволить підвищити енергоефективність холодильних процесів та знизити екологічне навантаження виробництва. Проведені прогнозні розрахунки техніко-економічної та екологічної ефективності реалізації запропонованих заходів та визначено їх вплив на показники сталого розвитку ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" в прогнозному періоді.

Кваліфікаційна магістерська робота викладена на 117 сторінках (*без урахування додатків*), містить 22 таблиці, 7 рисунків.

***Ключові слова*:** *сталий розвиток, ресурсоефективне та чисте виробництво, енергоефективність, конкурентоспроможність, фінансова стійкість, прибутковість*.

ABSTRACT

Olifirenko S. O. Improving the tools for managing the sustainable development of food industry enterprises. - Manuscript.

Master's thesis on the educational program - organizational management and administration. National University of Food Technologies, Kyiv, 2024.

The thesis conducts a study of the theoretical and methodological foundations of management of sustainable development of enterprise, taking into account the specifics of the meat processing industry enterprise in the context of martial law and toughening environmental requirements for production.

The external and internal factors of functioning of Zhytomyr Meat Processing Plant LLC are determined, the competitive environment and market positions of the enterprise are analyzed. A comprehensive analysis of the financial and economic indicators and environmental potential of the enterprise is carried out, the dynamics of sustainable development indicators are studied, and strategic directions for improving the activity in the context of the principles of resource efficient and clean production are outlined.

Approaches to optimizing energy consumption through the introduction of an absorption chiller with steam heating are proposed, which will increase the energy efficiency of refrigeration processes and reduce the environmental impact of production. Forecast calculations of the technical, economic and environmental efficiency of the proposed measures were carried out and their impact on the indicators of sustainable development of Zhytomyr Meat Processing Plant LLC in the forecast period was determined.

Thesis is presented on 117 pages (excluding appendices), and contains 22 tables, 7 figures.

Keywords: *sustainable development, resource-efficient and cleaner production, energy efficiency, competitiveness, financial sustainability, profitability.*

ЗМІСТ

ВСТУП 7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА 11
1.1. Зміст поняття сталий розвиток підприємства 11
1.2. Теоретичний базис формування інструментарію управління сталим розвитком 21
1.3. Інструменти управління сталим розвитком підприємства харчової промисловості 28
Висновки до розділу 1 33
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТОВ "ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ" ТА ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА 35
2.1. Ринкове середовище функціонування ТОВ «Житомирський м’ясокомбінат» 35
2.2. Загальна характеристика підприємства ТОВ «Житомирський м’ясокомбінат» 44
2.3. Аналіз фінансово-економічного потенціалу сталого розвитку 52
2.4 Аналіз екологічного потенціалу сталого розвитку ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" 70
Висновки до розділу 2 80
РОЗДІЛ 3. ЗАХОДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ 82
3.1. Ресурсоефективне та чисте виробництво в системі управління сталим розвитком підприємства харчової промисловості 82
3.2. Обґрунтування доцільності застосування РЕЧВ інструментарію на ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" 94
Висновки до розділу 3 106
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ 108
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 111
ДОДАТКИ 118

ВСТУП

Навіть в ці важкі для України часи, в умовах воєнного часу не припиняється реформування вітчизняної соціально-економічної системи, подолання фінансово-економічної та соціально-політичної кризи в суспільстві. покликано, перш за все, забезпечити сталий розвиток країни, що Всі ці зусилля спрямовані на встановлення балансу між задоволенням сьогоднішніх потреб людства та захистом інтересів майбутніх поколінь, на збереження зруйнованого війною природнього середовища. Розв'язання цього питання залишається найважливіших завданням сьогодення. Відповідне проблемне поле пов'язане з порушеннями екологічної рівноваги викликаними наслідками бойових дій, що спричинило непомірно негативний вплив на природні об'єкти, умови існування і якість життя населення нашої країни.

Нестабільність умов господарювання, недосконалість законодавства, відсутність розвиненої ринкової інфраструктури та інші економічні, фінансові й соціальні чинники ускладнюють умови функціонування й розвитку українських промислових підприємств і перешкоджають формуванню ефективних ринкових відносин в Україні.

Традиційні методи управління промисловим підприємством недостатньо ефективні у швидкозмінному бізнес-середовищі зі всіма ознаками невизначеності. Для українського підприємства, яке функціонує в умовах зростаючої невизначеності і зовнішніх викликів, одним з головних чинників забезпечення конкурентоспроможності є сталий розвиток. У зв'язку з цим управління сталим розвитком – важлива умова ефективності життєдіяльності вітчизняних промислових підприємств. Тому одним із актуальних питань економічних досліджень є пошук шляхів забезпечення адекватного новим умовам господарювання процесу управління сталим розвитком вітчизняних промислових підприємств.

Питання управління сталим розвитком підприємства неодноразово ставали об'єктом наукових досліджень. Багато наукових праць, як

вітчизняних, так і зару-біжних, присвячено формуванню теорії підприємства. Так, серед зарубіжних найбільш відомими є Р. Грант, Дж. Барней, П. Друкер, Г. Емерсон, А. Маршал, Р. Нельсон, Дж. Робінсон, О. Уільямсон, Й. Шумпетер та ін. Серед вітчизняних відомі такі: В. Бех и Ю. Бех [1] , С.Бурлуцька [2-5], В. Гєєць [10], М. Деркач [16], Н.Краснокутська [22], Р. Морозов [28], С. Пакулін [38], О. Подрез [41], Д. Райко [44], Н. Шандова [55] та ін.

Теоретичне і прикладне значення окреслених проблем зумовлює актуальність обраної теми, визначило мету, завдання та логіко-структурну побудову кваліфікаційної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є поглиблення теоретико-методичних положень і розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення інструментарію управління сталим розвитком підприємства харчової промисловості.

Для реалізації визначеної в роботі мети поставлені та вирішені такі теоретичні та практичні *завдання:*

- досліджено теоретичні основи та економічну сутність сталого розвитку підприємства, визначено його складові та особливості в контексті діяльності підприємств харчової промисловості;
- систематизовано інструментарій управління сталим розвитком та обґрунтовано доцільність впровадження концепції ресурсоефективного та чистого виробництва (РЕЧВ);
- розглянуто науково-методичні підходи до оцінювання показників сталого розвитку підприємств харчової промисловості;
- проаналізовано ринкове середовище функціонування ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" та визначено його конкурентні позиції в галузі;
- досліджено фінансово-економічний потенціал підприємства та оцінено динаміку ключових показників ефективності діяльності;
- проведено комплексний аналіз екологічного потенціалу підприємства та визначено напрямки його оптимізації;

- здійснено SWOT-аналіз та визначено стратегічні напрямки розвитку підприємства в контексті принципів сталого розвитку;
- розроблено пропозиції щодо впровадження енергоефективних технологій на основі абсорбційного чиллера парового нагріву;
- обґрунтовано техніко-економічну та екологічну ефективність запропонованих заходів з модернізації виробництва та оцінено їх вплив на показники сталого розвитку підприємства.

Об'єктом дослідження виступає процес вдосконалення інструментарію управління сталим розвитком підприємства харчової промисловості.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних підходів та науково-практичних рекомендацій щодо процесу формування ефективного інструментарію управління сталим розвитком підприємства харчової промисловості.

Методи дослідження. З метою вирішення поставлених завдань у роботі використовувались такі загальнонаукові методи: узагальнення та групування - для аналізування поглядів науковців щодо об'єкта дослідження та формулювання пропозицій і висновків проведеного аналізу першоджерел; аналізу і синтезу - для уточнення основних понять в межах теоретичного розділу кваліфікаційної роботи. Використання спеціальних методів наукового пізнання - формально-логічного, статистичного, порівняльного аналізу, експертної оцінки – дозволило провести комплексний аналіз стану управління сталим розвитком на підприємстві і сформувати обґрунтуванні пропозиції щодо вдосконалення інструментів управлінського рівня.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні документи, монографії вітчизняних і зарубіжних науковців, матеріали наукових конференцій, періодична література, статистичні дані Державної служби статистики України, звітні дані підприємств харчової промисловості ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат".

Наукова новизна одержаних результатів визначається у поглибленні існуючих теоретичних та розробці науково-практичних рекомендацій щодо

вдосконалення системи управління сталим розвитком ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг основного тексту викладено на 117 сторінок. Робота містить 22 таблиці та 7 рисунків. Список використаних джерел налічує 65 найменувань, викладених на 7 сторінках. Робота має 1 додаток, який розміщено на 11 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Зміст поняття сталий розвиток підприємства

Імперативи сталого розвитку слід розглядати як сукупність основних вимог, виконання яких забезпечує розв'язання проблем взаємодії усіх складових національної соціально-економічної системи та збереження цілісності її існування. Відштовхуючись від категоричного імперативу І. Канта в контексті сталого розвитку, слід згадати висловлювання німецько-американського філософа Г. Йонаса: «дій так, щоб наслідки твоєї діяльності були сумісні з підтримкою справді людського життя на Землі» [2]. Ця теза, на нашу думку, втілює в собі всі складові сталого розвитку – від необхідності забезпечення відповідального перед майбутніми поколіннями соціально-економічного розвитку до примату збереження та відновлення природного середовища. [2].

В теоретичному плані концепція сталого розвитку розглядається через - блок векторів сталого розвитку -екологічного, соціального та економічного) - та відповідних компонентів - стала якість життя, споживання, виробництво.

В загальному випадку в якості бази деталізації імперативів сталого розвитку приймаються відповідні цілі, що встановлюються світовою спільнотою та окремими країнами. Слід зазначити, що на зміну згаданим у попередніх розділах Цілях розвитку тисячоліття 25 вересня 2015 року 193 держави-члени ООН прийняли нову програму розвитку до 2030 року, де задекларовані взаємопов'язані елементи сталого розвитку: економічного зростання, соціальної інтеграції та захисту навколишнього середовища (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Цілі сталого розвитку відповідно програми «Трансформація нашого світу: Порядок денний сталого розвитку 2030» [2]

<table>
<tr><th colspan="2">Аспекти сталого розвитку</th><th>Цілі сталого розвитку</th></tr>
<tr><td rowspan="15">Економічне зростання</td><td colspan="2">Забезпечити загальний доступ до недорогого, надійного, стійкого і сучасного енергопостачання.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Сприяти неухильному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Створити гнучку інфраструктуру, сприяти всеосяжній і стійкій індустріалізації і заохочувати інновації.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Забезпечити стійкі моделі споживання і виробництва.</td></tr>
<tr><td rowspan="10">Соціальна інтеграція</td><td>Покінчити з бідністю в усіх її формах в усьому світі.</td></tr>
<tr><td>Покінчити з голодом, забезпечити продовольчу безпеку і поліпшення харчування та сприяти сталому розвитку сільського господарства.</td></tr>
<tr><td>Забезпечити здоровий спосіб життя і сприяти добробуту для всіх в будь-якому віці.</td></tr>
<tr><td>Забезпечити всеохоплюючу і справедливу якісну освіту та заохочувати можливості навчання протягом усього життя для всіх.</td></tr>
<tr><td>Домогтися гендерної рівності та розширити права і можливості всіх жінок і дівчат.</td></tr>
<tr><td>Зменшити нерівність всередині країн і між ними.</td></tr>
<tr><td>Зробити міста і населені пункти відкритими, безпечними, життєздатними і стійкими.</td></tr>
<tr><td>Сприяти створенню мирних і вільних від соціальних бар’єрів суспільств в інтересах сталого розвитку, забезпечувати доступ до правосуддя для всіх і створювати ефективні, підзвітні та засновані на широкій участі установи на всіх рівнях.</td></tr>
<tr><td>Зміцнювати засоби досягнення сталого розвитку й активізувати роботу механізмів Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку.</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Захист навколишнього середовища</td><td>Забезпечити наявність і раціональне використання водних ресурсів і санітарії для всіх.</td></tr>
<tr><td>Вжити термінових заходів із боротьби зі зміною клімату та її наслідками.</td></tr>
<tr><td>Зберігати і раціонально використовувати океани, моря і морські ресурси в інтересах сталого розвитку.</td></tr>
<tr><td>Зберігати і відновлювати екосистеми суші і сприяти їх раціональному використанню, раціонально розпоряджатися лісами, боротися з опустелюванням, зупинити і повернути назад процес деградації земель і зупинити процес втрати біорізноманіття.</td></tr>
</table>

Джерело: розроблено автором за матеріалами [2]

Зазначимо, що загальні імперативи сталого розвитку можуть бути представлені у такому формулюванні:

— вимога (необхідність) підтримки масштабів економічної діяльності еквівалентних екологічній підсистемі життєзабезпечення;

— вимога (необхідність) забезпечення справедливого розподілу ресурсів як в межах існуючого покоління, так і між існуючим та майбутнім поколінням;

— вимога (необхідність) формування оптимального розподілу ресурсів в часі з адекватним урахуванням природного капіталу. [2-5]

Головною групою чинників конкретизації імперативів сталого розвитку є ступінь забезпеченості природними ресурсами та загальний рівень соціально-економічного й інституційного розвитку окремої національної соціально-економічної системи. Розвинені країни в контексті сталого розвитку за рахунок дійової системи економічних та технологічних важелів, намагаються отримати додаткові доходи (ресурси) й зміцнити свій вплив в політичному та економічному просторі через надання консультативної чи технологічної допомоги країнам, що розвиваються. Країни, що розвиваються (і Україна у тому числі) прагнуть відстояти власні права на використання і розпорядження національними природними ресурсами разом з отриманням економічної допомоги від постіндустріальних держав.

За думкою провідних фахівців з проблематики сталого розвитку соціально-економічних систем саме промисловий сектор вважається рухівним інструментом реалізації соціального, екологічного та економічного вектору розвитку. Генеральна асамблея ООН за резолюція №71/221 визначила ключову роль підприємництва в досягненні цілей сталого розвитку (табл. 1.2).

В економічній літературі дискусійним є питання щодо встановлення видів розвитку підприємства з точки зору досягнення його якісного стану – збалансований, стійкий, сталий розвиток. Так, А. С. Капліна [21], аналізуючи види розвитку, виділяє “стійкий та сталий розвиток підприємства”, О. Є. Гаркуша та Є. М. Смирнов [9] визначають поняття «збалансованість розвитку», Л. О. Жилінська [16] аналізує «сталий», «керований», «організаційний», «збалансований» та інші види розвитку.

Таблиця 1.2.

Роль підприємництва в реалізації глобальних цілей сталого розвитку

Ціль сталого розвитку	Роль підприємств
Реалізація економічної складової сталого розвитку	Створення нових робочих місць та реалізація інвестиційних програм
а) Соціальна відповідальність бізнесу	Реалізація принципів циркулярної економіки
б) Економічне зростання та гідна праця	Забезпечити здоровий спосіб життя і сприяти добробуту для всіх учасників виробничого прцесу
в) Інновації та інфраструктура	Участь в стійкій індустріалізації, підвищення рівня зайнятості населення в усіх економічних сферах та ріст внутрішнього валового продукту, модернізація виробництва та технічне переоснащення, впровадження інновацій
Реалізація соціальної складової сталого розвитку	Підприємства здатні послабити нерівність та наділити всіх рівними повноваженнями, а також посилити соціальну згуртованість
а) Подолання бідності	Задоволення базових потреб та потреб в безпеці
б) Гарне здоров'я та існування	Зниження викидів шкідливих речовин, забруднення повітря та водоймищ
в) Якісна освіта	Створення умов для професійного росту
г) Гендерна рівність	Забезпечення повного залучення жінок та рівноправних можливостей для них в прийнятті рішень на всіх рівнях
Реалізація екологічної складової сталого розвитку	Підприємства допомагають вирішувати екологічні проблеми шляхом впровадження інноваційних технологій, які пом'якшують зміни клімату, а також поширюють екологічно стійкі методи та моделі споживання
а) Чиста вода та належні санітарні умови	Забезпечення універсального та рівноправного доступу до належних санітарних умов, покращення якості води шляхом зменшення забруднення, обмеження кількості відходів та мінімізація шкідливих викидів
б) Доступна та відновлювана енергія	Виробництво енергії з поновлюваних ресурсів та підвищення енергетичної ефективності
в) Пом'якшення зміни клімату	Зниження рівню викидів, що руйнують озоновий шар

Джерело: розроблено автором за матеріалами [54]

Розглянемо більш детально такі види розвитку підприємства, як: збалансований (табл.1.3), стійкий (табл.1.4), сталий (табл.1.5).

Поняття «збалансований розвиток» в наукових працях розглядається як на рівні підприємства (О. Є. Гаркуша та Є. М. Смирнов [9], Л. О. Жилінська

[16]), регіону (І. В. Заблодська [17] та ін.), держави (В. Геєць [10], А.В. Степаненко [49], О. Г. Орлов [31]) в цілому.

Таблиця 1.3

Дослідження наукових підходів до сутності поняття «збалансований розвиток» підприємства

Автор	Зміст визначення
О. Є. Гаркуша та Є. М. Смирнов[9]	«пропорційність зміни кількісних та якісних показників діяльності підприємства у часі» та зазначають, що його використовують для «якісної характеристики змін».
Дегтярьова І.Б., Мельник О. І., Романченко Я. В. [13]	Аби розвиток був збалансованим він має «враховувати соціальні, економічні й екологічні (природні) чинники»
Л. О. Жилінська [4]	«Процес змін якісної інтеграції усіх ресурсів підприємства з метою зростання його ринкової вартості та формування його фінансової стабільності»

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [4, 9, 13]

При цьому на макрорівні В. М. Геєць [10] підкреслює важливість формування консолідованих відносин у суспільстві щодо забезпечення його ефективного, збалансованого розвитку, О.Замула [19] зосереджується на відносинах суспільного виробництва, що дозволяють досягти оптимального економічного росту, екологічної безпеки та соціальної відповідальності,

А. В. Степаненко [49] та О. Г. Орлов [31] також підкреслюють важливість соціо-еколого-економічний розвиток для країни, Р. В. Морозов [28] показує важливість впливу важелів державного управління на регіональну політику при досягненні рівноваги між ресурсами та потребою у них.

Збалансований розвиток на мезорінві – це розвиток регіонів, який за І. В. Заблодської, А. І. Куляка та С. А. Носкової [18] – зміни соціо-еколого-економічних тенденцій, що «призводять до якісних рівноважних перетворень у життєдіяльності людини».

На процесі якісних змін показників, що характеризують діяльність підприємства у часі (мікрорівень), наголошують О. Є. Гаркуша, Є. М. Смирнов [9] та Л. О. Жилінська [16], а також на соціо-еколого-економічних чинниках,

які притаманні збалансованому розвитку підприємства як соціально-економічної системи.

Таким чином, під збалансованим розвитком розуміється: на макрорівні – формування взаємовідносин між органами державного та регіонального управління щодо рівноваги при розподілі ресурсів та досягненні оптимального економічного росту, високого якісного стану природного середовища та соціальної відповідальності у регіонах та країни; на мезорівні – зміни соціальних, екологічних та економічних тенденцій розвитку регіонів, які враховують їх специфіку та відповідають загальним тенденціям розвитку країни; на мікрорівні – якісні зміни соціальних, екологічних та економічних чинниках у діяльності підприємств, що відповідають збалансованому розвитку регіонів та країни в цілому.

Другим показником, що характеризує якість розвитку підприємства є поняття «стійкий розвиток» (табл.1.4). Таким чином, в економічній літературі використовуються декілька понять стійкості – це «стійкість», «стійкість підприємства» «та «стійкий розвиток». При цьому термін «стійкість» Н. В. Васюткіна [6] та Н. В. Шандова [55] визначають як процес рівноваги при впливі зовнішнього та внутрішнього сил, визнають критерієм та здатністю щодо розвитку системи. Однак, С. В. Козловський, В.В. Семененко та Р. Ю. Шевчук [24] не ототожнюють це поняття з рівновагою.

Термін «стійкість підприємства» вчені характеризують прямо як фінансовий стан підприємства та його можливість здійснювати подальший розвиток (Й. Шумпетер [63]) чи опосередковано через окремі фінансові показники – ефективність використання ресурсів, прибутковість, рентабельність,. Підприємство наряду з виробничо-економічними і соціальними проблемами повинно вирішувати енергетичні та екологічні, оскільки останні мають безпосередній вплив на вартість виробленої продукції (економічний, енергетичний аспекти розвитку підприємства), на якість життя через оплату праці та екологічні стандарти (соціальний, екологічний аспекти розвитку підприємства)

Таблиця 1.4

Дослідження наукових підходів щодо стійкості, стійкості підприємства, економічної стійкості підприємства, стійкого розвитку підприємства

Автор	Зміст визначення
1	2
Підходи науковців до поняття «стійкість»	
Н. В. Васюткіна [6]	«Стійкість – динамічна рівновага, є базовою складовою, на якій вибудовуються процеси управління розвитком».
Н. В. Шандова [55]	Стійкість «характеризує не тільки можливість зберегти рівноважний стан при впливі зовнішніх і внутрішніх сил, але й можливість змінювати властивості й знову створювати стан рівноваги, тобто визначає можливість системи перейти на новий рівень рівноважного стану… При цьому стійкість виступає як критерій, як властивість і здатність та як передумови розвитку».
С.В. Козловський, В.В. Семененко, Р.Ю. Шевчук [24]	Термін «стійкість» характеризує процес, пов'язаний із рівновагою, але не є тотожний їй.
Підходи науковців до поняття «стійкість підприємства»	
Й. Шумпетер [63]	Ототожнюють стійкість підприємства з його фінансовим станом, у якому головну роль відіграє факт його збитковості, а банкрутство розглядається як один з інструментів, які призначені для забезпечення функціонування стійких підприємств.
С. Л. Пакулін [37]	Стійкість підприємства, як забезпечення його рентабельної виробничо-комерційної діяльності через підвищення ефективності використання виробничих ресурсів і управління підприємством, стійкого фінансового стану за умов поліпшення структури активів, а також стабільного розвитку потужності підприємства й соціального розвитку колективу при самофінансуванні в умовах зовнішнього середовища, що динамічно розвивається.
Р. В. Морозов [28]	Стійкість підприємства розглядається, як рівноважний збалансований стан економічних ресурсів, які забезпечують стабільну прибутковість і нормальні умови для розширеного відтворення в тривалій перспективі з обліком найважливіших зовнішніх і внутрішніх чинників .

Продовження табл.1.4

1	2
О. М. Смолякова [50]	Стійкість підприємства є відбиттям стабільного перевищення доходів над витратами: шляхом їх ефективного використання.
Підходи науковців до поняття «стійкий розвиток»	
А.С. Капліна [21]	«стійкий розвиток» розглядається як стійкий економічний розвиток та стійкий розвиток соціально-економічних систем, до яких відноситься і підприємство, з точки зору системного підходу, фінансової підсистеми та стратегічного розвитку. При цьому автор перечить собі, оскільки зазначає, що «стійкість підприємства може бути поточною й довгостроковою»
А.І. Деркач [14]	Стійкий розвиток це такий, за якого економічні, екологічні та соціальні цілі урівноважуються та інтегруються, а темпи економічного росту не перевищують темпів відтворення природних ресурсів, причому основним показником такого розвитку вважається покращання якості життя.
Н. В. Шандова [55]	Стійкий розвиток полягає в створенні механізмів, спрямованих на вирішення протиріч між зростаючими потребами суспільства й можливостями біосфери, при якому підвищується імовірність задоволення потреб теперішніх поколінь, створюються умови забезпечення матеріальними благами майбутніх поколінь при збереженні екологічної безпеки.

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [6, 14, 21, 24, 28, 37, 50, 55, 63]

За дослідженням, що проведено С. В. Козловським, В.В. Семененко та Р. Ю. Шевчуком [24], поняття «стійкий розвиток» аналізували Й. Шумпетер [63], Р. Харрод, Ф. Котлер [60], Д. Морріс [62], Н.В. Шандова [55] та зазначили, що «концепція стійкого розвитку полягає у максимальному значенні зростання економіки за мінімального відхилення економічної системи від стану рівноваги». При цьому А. С. Капліна [21] уточнює, що стійкий розвиток повинен бути як у поточному, так і у довгостроковому періоді.

Однак, у авторефераті Н. В. Шандова [55] вірно, на наш погляд, зазначила, що «стійкий розвиток вимагає розробки й впровадження принципово нових моделей розвитку підприємств, що поєднують індустріальну форму розвитку з дотриманням інтересів суспільства», тобто стійкий розвиток поєднує інтереси підприємства та суспільства.

Таким чином, поняття «стійкий розвиток підприємства» характеризує якість умов, заходів та результатів його діяльності, що функціонує у нестабільному зовнішньому та внутрішньому середовищі, формує нові моделі управління направлені на рівновагу між соціальним, екологічним, економічним розвитком підприємства та суспільства у поточному та довгостроковому періоді.

Сталий розвиток – це ще один вид розвитку, який характеризує якісні зміни у діяльності соціально-економічних систем (табл.1.5).

Наукові підходи щодо визначення сталого розвитку (табл.1.5) угруповано за трьома ознаками [41, 42]:

1. За рівнями управління – макро-, мезо- та мікрорівень – характеризує «гармонійний, збалансований, безконфліктний прогрес усієї земної цивілізації, країн, регіонів, підприємств», що досягається шляхом економічного зростання, збереження природних ресурсів і охорона довкілля, соціальний захист населення, а також політичної стабілізації);

2. За цілями – економічні, екологічні, соціальні; за часом – теперішній та майбутній, територіями – окремий населений пункт, регіон, державу, континент, планету;

3. За видами діяльності – економічне зростання на рахунок інноваційної діяльності, раціонального використання ресурсів, захист природного середовища (В. Фостолович, І.М. Деркач та концепції);

Сталий розвиток підприємства розглядається як процес змін, що відбуваються на підприємстві, під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, та характеризується збільшенням його потенціалу,

попиту на продукцію та зберіганням платоспроможності протягом тривалого періоду часу) [41, 42].

Таблиця 1.5

Дослідження наукових підходів щодо сталого розвитку підприємства

Автори	Зміст визначення
Л.О.Жилінська [16]	Сталий розвиток – «процес змін, який характеризується стійкістю та стабільністю на протязі тривалого періоду часу».
Н.В.Васюткіна [6]	Сталий розвиток підприємства «формується у внутрішньому середовищі при необхідному збалансуванні матеріально-енерго-інформаційного обміну для набуття стійкості системи».
О. Замула [19]	Під "сталим розвитком підприємства" розуміють такий його стан, що обумовлений впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища та такий, що характеризується збільшенням його потенціалу, попиту на продукцію, масштабу діяльності, можливістю забезпечити безперервний процес виробництва та зберігати платоспроможність протягом тривалого періоду часу процес змін, які відбуваються у функціонуванні підприємства.
С.Л.Пакулін [37]	«Важливу роль у досягненні сталого розвитку сучасного підприємства відіграє інтенсивне і збалансоване використання його потенціалу як основа, на якій будуються і реалізуються його зовнішні і внутрішні відтворювальні процеси».
Д.В.Райко, О.І. Подрез [44]	Поняття сталого розвитку трансформуються під призмою постійних змін зовнішнього середовища, загострення невирішених проблем та зосереджують увагу на нових аспектах досягнення подальших цілей.
Л.А. Квятковська [23]	Для досягнення сталого розвитку підприємства повинні акцентувати свою увагу на розвитку інвестиційно-фінансової сфери діяльності сфери інноваційної діяльності сукупного потенціалу стійкості системи управління якістю системи зв'язків і комунікацій оновленні асортиментного ряду людського капіталу потенціалу підприємства.

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [6, 16, 19, 37, 23, 44]

Результати аналізу наукових публікацій дозволяє нам зробити висновок, що сталий розвиток підприємства характеризує стійкій процес якісних (прогресивних) змін у роботі підприємства шляхом збалансованого використання сукупного потенціалу, що відбувається під впливом суперечностей зовнішнього та внутрішнього середовища, вимагає здійснення

розвитку за проектами, сферами діяльності на протязі коротко- й довгострокового періоді часу та є узгодженим зі сталим розвитком регіонів та країни в цілому.

Такий підхід поєднує усі ознаки попередніх характеристик сталого розвитку підприємства (процес змін за рахунок впливу середовищ; збалансоване використання потенціалу підприємства; розвиток за проектами, сферами діяльності; розвиток у часі – коротко- та довгостроковий), а також базується на розробці інструментів управління щодо балансування сталого розвитку підприємства з інструментами сталого розвитку регіону та держави.

1.2. Теоретичний базис формування інструментарію управління сталим розвитком

В економічній літературі існують наступні підходи до визначення видів та структури інструментів управління сталим розвитком підприємства:

1. І. Дегтярьова, О. Мельник та Я. Романченко [13] при дослідженні інструментів управління виділяють економічні та фінансові інструменти сталим розвитком регіонів, до яких відносяться інструменти щодо «забезпечення сталого розвитку (зайнятість, зростання тощо), що складають більше 46% бюджету ЄС, охорони довкілля (сільський розвиток, захист навколишнього середовища, рибальство, ринкові витрати та пряма допомога) – 39.8%» (с.22).

2. О. Мадар [27] інструменти управління підприємством розподіляє за видами управління (провесно-орієнтоване, безбюджетне та бюджетне, контролінг), за цілями, за ключовими показниками ефективності (с.166). Однак, зазначені інструменти не класифіковано за функціями підприємства та за напрямами сталого розвитку.

3. Г.Сєркова [45] систематизувала класифікацію інструментів управління економічним розвитком промислових підприємств та розподіляє їх

за класифікаційними ознаками видів розвитку, методів управління, що утворює хаотичність для застосування (с.173).

4. Л.Жилінська [16], О.Портна [42], Д.Ройко [44] при розгляді питань щодо стратегічного розвитку підприємств використовують результати щорічного дослідження консалтингової компанії Bain & Company [56] щодо рейтингу інструментів управління. При цьому їх кількість чітко не визначено. У Р.Побережного їх двадцять п'ять, у Л.Жилінської– двадцять, у О.Романенко– двадцять чотири [41].

Для формування інструментів управління сталим розвитком промислового підприємства пропонується враховувати та використовувати:

1. Функції промислового підприємства, які визначено у статті Д.Райко та О.Подрез [44] як інформаційно-правова, виробнича, маркетинг-менеджмент, соціальна;

2. Напрями розвитку підприємства – соціо-, еколого-, енерго- та економічний напрям [44];

3. Теоретичний базис до формування інструментів за функціями та напрямами розвитку (табл.1.6).

З таблиці 1.6 видно, що кожна з визначених функцій промислового підприємства має виконуватися за напрямами розвитку підприємства.

Заради повного розуміння доцільності використання тихчи інших інструментів управління сталим розвитком розглянимо зарубіжний досвід, а саме, ТОП-10 інструментів за щорічними даними компанія Bain & Company. За даними табл. [41, 44] можна зробити висновок щодо найбільш важливих інструменти управління. Так, «Стратегічне управління», «Формування місії та бачення», «Бенчмаркінг» використовувалися на протязі усього періоду, що аналізується; «Аутсортинг», «Управління змінами» – п'яти періодів із шести; «Управління взаємовідносинами з клієнтами», «Сегментація споживачів підприємства», «Ключові компетенції» – чотири періоди із шести.

Таблиця 1.6

Інструменти управління сталим розвитком підприємства харчової промисловості згідно функцій підприємства

Функції підприємства	Інструменти реалізації
Соціальний вектор сталого розвитку	
Інформаційно-правова	Інструменти, що характеризують законодавчу базу щодо забезпечення та використання трудових ресурсів.
Виробнича	Інструменти, що впливають на рівень матеріального та морального забезпечення персоналу.
Маркетинговий менеджмент	Інструменти, що підвищують ефективність системи управління персоналом як для підприємства, так і для регіону
Соціальна відповідальність	Інструменти, що характеризують соціальну відповідальність підприємства та регіону.
Екологічний вектор сталого розвитку	
Інформаційно-правова	Інструменти, що формують інформаційно-правову базу щодо заходів з охорони навколишнього середовища.
Виробнича	Інструменти, що знижують шкідливість вибросів, які виникають у процесі виробництва
Маркетинговий менеджмент	Інструменти, що характеризують управління підприємством охороною навколишнього середовища та його узгодженість з регіональними програмами.
Соціальна відповідальність	Інструменти, що забезпечують екологічну безпеку працівникам підприємства та населенню регіону, на території якого воно знаходиться.
Енергетичний вектор сталого розвитку	
Інформаційно-правова	Інструменти, за допомогою яких підприємство одержує інформацію та нормативно-законодавчу базу щодо енергозабезпечення виробництва
Виробнича	Інструменти, що знижують енергозалежність виробництва.
Маркетинговий менеджмент	Інструменти, що формують заходи щодо підвищення енергоефективності виробництва.
Соціальна відповідальність	Інструменти, що дозволяють забезпечити повністю або частково населення регіону енергоресурсами.
Економічний вектор сталого розвитку	
Інформаційно-правова	Інструменти, що характеризують інформаційно-правову основу взаємодії з постачальниками, клієнтами, з альянсами
Виробнича	Інструменти, що показують умови підвищення доходів та зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції.
Маркетинговий менеджмент	Інструменти, що характеризують маркетингові можливості підприємства, цінову та товарну політику, стратегічне та поточне планування, управління взаємовідносинами з персоналом,постачальниками, клієнтами.
Соціальна відповідальність	Інструменти, що показують вартісну забезпеченість соціальної відповідальності щодо працевлаштування, соціальних пакетів робітникам та соціальної допомоги населенню.

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [44]

Доцільно зазначити, що у 2017 році з’явилися ще чотири інструменти – «Зниження складності», «Розширені аналітики», «Системне управління якістю», «Цифрові перетворення», які, на наш погляд, є важливими для промислових підприємств.

Однак, використання зарубіжних інструментів не завжди враховує специфіку діяльності вітчизняних промислових підприємств, особливості впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, умови законодавчої бази України. Окрім цього, не здійснено систематизацію зарубіжних інструментів на групи (економічні, адміністративні), що складає враження «несистемного характеру використання».

Конкретизуємо зарубіжні інструменти управління сталим розвитком:

1. Стратегічне планування - Комплексний процес визначення характерних особливостей біззнесу та шляхів досягнення мети, виконання місії. Оцінює весь потенціал бізнесу та чітко пов'язує його цілі з діями і ресурсами, необхідними для їх досягнення [61].

2.Формування місії та бачення - Процес формування головної ідеї організації та уявної картини стану підприємства на теперішній час [16].

3. Бенчмаркінг - Процес на основі зіставлення з еталонним підприємством, яке займає найвищі конкурентні позиції у цій галузі, для підвищення ефективності різних аспектів діяльності підприємства [16].

4.Аутсорсинг - Перекладання деяких бізнес-процесів або периферійних функцій підприємства на сторонні організації, які є спеціалістами в даній галузі [16].

5.Управління змінами - Програми управління змінами дозволяють підприємствам контролювати бізнес-процеси для досягнення високих комерційних результатів та розробити стратегію пом'якшення ризиків та моніторингу розвитку. Вони включають розробку заходів щодо управління змінами, створення відповідних організаційних умов, моделі подальшого розвитку та плавне її впровадження [61].

6. Управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM), - Дані, зібрані за допомогою цілеспрямованих ініціатив CRM допомагають підприємствам вирішувати конкретні проблеми на протязі всього циклу взаємовідносин з клієнтами. CRM-програми генерують вирішення проблем поза межами маркетингові функції підприємства, таких як: управління ланцюгами постачання і розробка нового продукту. Постановка вимірювальних систем на місці для відстеження поліпшення в прибутковості клієнтів з використанням CRM [61].

7. Сегментація споживачів підприємства - Сегментація почніться із визначення стратегічних "точок болю" у відносинах з клієнтами. Вирішення цих проблем підвищить задоволеність клієнтів і призведе до вищої фінансової винагороди та конкурентних переваг. Дані CRM надають підприємству важливу інформацію про споживачів, їх потреби та поведінку, що дозволяє адаптувати продукти до цільових сегментів клієнтів (агресивний моніторинг) Розробка програми стимулювання щодо забезпечити заохочення персоналу брати участь у програмі CRM. Проведення переорієнтування підприємства від груп продуктів і до структури, орієнтованої на клієнта [61].

8. Ключові компетенції - компетентність – це глибоке знання, яке дає можливість підприємству надати клієнтам унікальну продукцію (товар). Вона втілює в собі організацію навчання персоналу щодо координації виробництва та інтеграції технологій. Такий підхід створює конкурентні переваги для підприємства і допомагає йому розгадати широкий спектр пов'язаних ринків. Розуміння основних компетенцій дозволяє підприємству визначати стратегії та інвестувати в сильні сторони своєї діяльності [61].

9. Збалансована система показників - забезпечує інтеграцію стратегічних та фінансових цілей за чотирма критеріями ефективності (фінанси, клієнти, бізнес-процеси, навчання та зростання), допомагає оцінити досягнення запланованих показників (Жилінська Л.О.(2017, стор.39). Визначає ефективність організації у досягненні бажаних результатів,

перекладає місії та висловлювання в комплекс цілей та показників ефективності, що можна кількісно оцінити [61].

10. Інтеграція ланцюжка постачання - процес, який направлений на максимальне задоволення потреб споживача, та включає в себе комплекс дій щодо планування, організації, контролю за ланцюгами поставок організації.

11. Задоволеність клієнтів - підвищують доходи і прибуток бізнесу за рахунок поліпшення утримання серед своїх клієнтів, співробітників та інвесторів. Програми задоволення клієнтів кількісно пов'язують фінансові результати зі змінами ставки утримання, зберігаючи при цьому, що навіть невеликі зрушення в утриманні можуть призвести до значних змін у прибутку та збільшенні прибутку підприємства [61].

12. Опитування щодо залучення працівників - оцінки залучення працівників визначають зацікавленість і захоплені сть працівників своєю роботою та підприємством. Інтелектуально та емоційно зацікавлені співробітники допомагають створювати умови для лояльності клієнтів і поліпшення ділової активності підприємства [61].

13. Стратегічне зростання - дії, що направлені на зростання обсягів виробництва та реалізації продукції у майбутньому періоді.

14. Стратегічні альянси - співробітництво між організаціями зі збереженням незалежності кожної, що має за мету досягнення стратегічних цілей [16]

15. Оплата за вистави - участь у виставках продукції та оплата за них.

16. Реінжиніринг бізнес-процесів - Модернізація бізнес-процесів, яка направлена на підвищення їхньої ефективності, якості та швидкості

17. Сценарне та імовірне планування - процес планування, який включає в себе розробку альтернативних сценаріїв майбутнього на основі комбінування елементів зовнішнього середовища (визначених елементів та ключових невизначеностей).

19. Управління знаннями - управління НДР та ДКР. Одержання інноваційних продуктів

20. Зниження складності - процес пошуку та аналізу ресурсів підприємства задля спрощення його бізнес-процесів, що призведе до економії часу, фінансів та підвищення ефективності компанії в цілому.

21. Розширені аналітики - дозволяє аналізувати і спільно використовувати масиви даних в режимі реального часу та швидко ідентифікувати раніше невидимі кореляції і шаблони для поліпшення прийняття рішень. Не пов'язано з традиційними системами управління базами даних і бізнес-аналітики [61]

22. Системне управління якістю - систематичний підхід до поліпшення якості продукції і послуг для продуктивності клієнтів. Потім TQM націлений на отримання цих специфікацій з нульовими дефектами. Це створює доброчесний цикл безперервного вдосконалення, який підвищує продуктивність, задоволеність клієнтів і прибуток [61].

23. Цифрові перетворення - цифрові перетворення інтегрують цифрові технології в стратегію і операції організації, фокусують підприємства на можливостях злиття кращих як в цифровому, так і в фізичному світі, досліджують взаємодії з клієнтами, нові технологічні зв'язки, які можуть зміцнити базовий бізнес і переплітати їх в цілісні системи. Цей процес спрямований на глибоке розширення конкурентних переваг і прискорення прибуткового зростання (Rigby D., K., 2015).

24.Бюджетування на нульовій основі - бюджетування за нулями - це широкомасштабне трансформація витрат, що вимагає "чистого аркуша" підходу до ресурсу планування, який відрізняється від традиційних процесів складання бюджету шляхом вивчення усіх витрат на кожен новий період, а не тільки додаткові витрати в очевидних областях. Це дозволяє підприємствам радикально переробляти їх структури витрат та підвищити конкурентоспроможність [61].

На підставі проведеного аналізу, представлені інструменти управління охоплюють усі функції підприємства, але структура їх використання різна. Так, найбільше застосування має функція маркетинг-менеджмент, оскільки

вона пов’язана безпосередньо з управлінням та функціонуванням підприємства на ринку споживача та постачальника, а найменше – соціальна, яка використовується лише два рази та екологічна й енергетична – лише одного разу.

За напрямами розвитку інструменти направлені на вирішення, в основному, економічних проблем підприємств, оскільки вирішують питання підвищення доходу та зниження витрат. Лише один інструмент – опитування щодо залучення працівників – базується на використанні соціального розвитку. Екологічний та енергетичний розвитку зовсім не розглядаються.

1.3. Інструменти управління сталим розвитком підприємства харчової промисловості

Розглядаючи методи та інструменти стратегічного управління розроблені провідними зарубіжними фахівцями, доцільно структурувати інструменти за предметною сферою управління промисловими підприємствами:

– стратегічне планування (ключові компетенції, сценарії та передбачення, місія та бачення бізнесу, управління за цілями);

– збалансована система показників (місія та бачення бізнесу, управління за цілями, нагорода за результати, стратегічний баланс);

– бенчмаркінг (ключові компетенції, конкурентна розвідка, аналіз передового досвіду, побудова профілю конкурентів);

– залучення працівників (нагорода за результати, децентралізація, задоволеність персоналу, організаційна підтримка, прийняття рішень);

– управління відносинами із споживачами (утримання клієнтів, сегментація клієнтів, організаційна підтримка, управління лояльністю клієнтів, опитування клієнтів).

ЄС запровадив цілу низку інструментів охорони довкілля: LIFE – фінансовий інструмент екологічного захисту; екологічні податки та мита; угоди та договори про охорону довкілля; інтегрована політика зі зміни продукції, що виробляється; міжнародне управління та координація; екомаркування продукції; система екологічного менеджменту EMAS; екологічний аудит; екологічні перевірки; європейський реєстр викидів та перенесення забруднювальних речовин; оцінка екологічних наслідків [13].

Для промислових підприємств, на наш погляд, доцільно використовувати лише декілька із зазначених у роботі [13] інструментів: база даних щодо гранично допустимих концентрацій (ГДК) та гранично допустимих викидів (ГДВ); екомаркування продукції; система екологічного менеджменту; оцінка екологічних наслідків.

Енергозабзпечення підприємств складається з первинних, вторинних та альтернативні видів енергоресурсів, а ефективність енергоспоживання залежить від співвідношення обсягів їх використання у виробництві, комунальному забезпеченні підприємства та регіону, на території якого воно працює. Тому, у якості інструментів управління енергозабезпеченням пропонується використовувати за функціями: інформаційно-правовою – база даних щодо постачальників енергоресурсів, у тому числі вторинних та альтернативних; нормативно-законодавча база щодо тарифоутворення; виробнича – індикативне оцінювання енергозабезпечення підприємств та бенчмаркінг; маркетинг менеджмент – реінжиніринг (ключові компетенції); соціальна – індикативне оцінювання енергозабезпечення населення та бенчмаркінг[41].

Напрям соціозабезпечення Н.Шандова [55] розглядає через соціальну відповідальність.

Т.Лункіна [26] підкреслює, що «соціальна відповідальність на рівні підприємств проявляється через дотримання високих стандартів виробництва, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом» та охоплює: «охорону і захист навколишнього середовища; ефективне використання ресурсів;

«нульові відходи»; досягнення позитивних фінансових результатів; імідж підприємства; дотримання прав людини; благодійництво; підвищення кваліфікації працівників; соціальні пакети та програми; бізнес-етика, тощо».

Тому, інструменти управління соціальною функцією підприємства базуються на правових аспектах працевлаштування, на високому рівні матеріального та морального забезпечення персоналу за рахунок високих фінансових результатів діяльності підприємства, оцінювання соціальної відповідальності регіону.

Напрям економічного розвитку підприємства охоплює інструменти за усіма його функціями. При цьому основні інструменти включають другорядні. Так, основними інструментами інформаційно-правової функції є розширення аналітики (стратегічні альянси) та цифрові перетворення (зниження складності); виробничої функції – система управління якістю продукції (інтеграція ланцюга постачання, зниження складності, капіталізація виробництва), збалансована система показників (стратегічне зростання), змішане бюджетування (управління змінами); маркетинг-менеджмент – стратегічне планування (формування місії та бачення, реінжиніринг, оцінка якості управління розвитком підприємства), управління взаємовідносинами з клієнтами (сегментація споживачів підприємства, задоволеність клієнтів); соціальна відповідальність – участь працівників в управлінні підприємством (опитування щодо залучення працівників), оцінювання соціальної відповідальності підприємства (рівень матеріального забезпечення працівників) [195].

На нашу думку доречним самедляпідприємства харчової промисловості використовувати інструментарій запропанований Подрез О. [44], що базується на використанні зарубіжного досвіду щодо інструментів управління розвитком підприємства (Bain & Company), яку доповнено інструментами, що відповідають функціям (інформаційно-правова, виробнича, маркетинговий менеджмент та соціальна) та напрямам розвитку (соціальний, екологічний, енергетичний та економічний) підприємства (табл.1.7).

Такий підхід дозволяє визначити два забезпечення щодо формування інструментів управління сталим розвитком підприємства харчової промисловості – інформаційно-законодавче та аналітично-методичне.

Таблиця 1.7

Інструменти управління сталим розвитком промислового підприємства [44]

Напрям розвитку	Функції підприємства як соціально-економічної системи			
	Інформаційно-правова	Виробнича	Маркетинг-менеджмент	Соціальна
Соціальний розвиток	правові аспекти працевлаштування	оцінка рівня матеріального та морального забезпечення персоналу	соціальні пакети та програми	оцінювання соціальної відповідальності регіону
Екологічний розвиток	база даних щодо гранично допустимих концентрацій (ГДК) і гранично допустимих викидів (ГДВ)	екомаркування продукції	управління екологічною безпекою	оцінка екологічних наслідків
Енергетичний розвиток	база даних щодо постачальників енергоресурсів, у тому числі вторинних та альтернативних; законодавча база щодо тарифоутворення	індикативне оцінювання енергозабезпечення підприємств та бенчмаркінг	реінжиніринг, ключові компетенції	індикативне оцінювання енергозабезпечення населення та бенчмаркінг
Економічний розвиток	розширення аналітики, цифрові перетворення	управління якістю продукції; управління капіталізацією доходів, збалансована система показників, змішане бюджетування	стратегічне планування, управління взаємовідносинами з клієнтами, оцінка якості управління розвитком підприємства	участь працівників в управлінні підприємством, оцінювання соціальної відповідальності підприємства

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [44]

В кваліфікаційній роботі неможливо розглянути всі питання щодо формування інструментів, тому зосереджуємося на оцінці рівня соціальної відповідальності підприємства, змішаному бюджетуванні витратами, капіталізації доходів, оцінці якісного рівня управління розвитком підприємства.

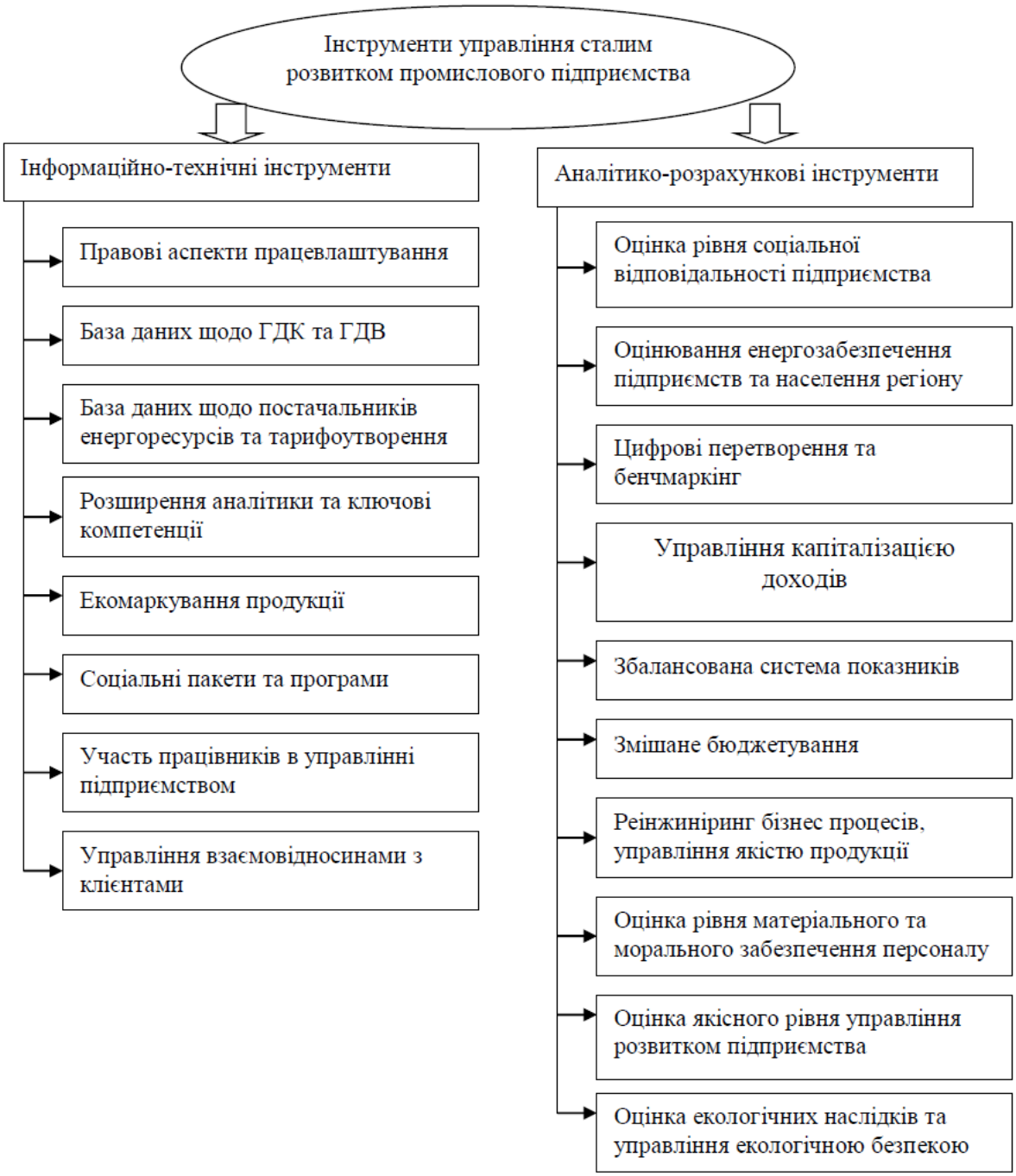

Рис. 1. 1. Інструменти управління сталим розвитком підприємства [44]

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [44]

Висновки до розділу 1

На підставі проведеного дослідження зроблено наступні висновки:

Доведено, що імперативи сталого розвитку слід розглядати як сукупність основних вимог, виконання яких забезпечує розв'язання проблем взаємодії усіх складових національної соціально-економічної системи та збереження цілісності її існування. Зазначено формулювання загальних імперативів сталого розвитку. Головною групою чинників конкретизації імперативів сталого розвитку є ступінь забезпеченості природними ресурсами та загальний рівень соціально-економічного й інституційного розвитку окремої національної соціально-економічної системи. Країни, що розвиваються (і Україна у тому числі) прагнуть відстояти власні права на використання і розпорядження національними природними ресурсами разом з отриманням економічної допомоги від постіндустріальних держав. Доведено, що саме промисловий сектор вважається рухівним інструментом реалізації соціального, екологічного та економічного вектору розвитку. Генеральна асамблея ООН за резолюція №71/221 визначила ключову роль підприємництва в досягненні цілей сталого розвитку

Проведено уточнення класифікаційних ознак щодо видів розвитку промислового підприємства: за тривалістю планування змін – стратегічний, поточний, оперативний розвиток; за якістю розвитку – збалансований, стійкий та сталий.

Висвітлено сутність поняття «сталий розвиток підприємства», що характеризує стійкий процес якісних та прогресивних змін у роботі суб'єкта господарювання шляхом збалансованого використання сукупного потенціалу. При цьому він враховує вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, здійснює розвиток за проектами та сферами діяльності (економічній, соціальній, екологічній та енергетичній) на протязі коротко- та довгострокового періодів часу та функціонує за допомогою інструментів управління, що є узгодженими зі сталим розвитком регіонів та країни в цілому.

Досліджено інструменти управління сталим розвитком підприємства, що базуються на використанні зарубіжного досвіду щодо інструментів управління розвитком підприємства (Bain & Company). Вони систематизовані за функціями та напрямами розвитку. При цьому інструменти управління умовно розподілено на дві групи – інформаційно-технічні та аналітико-розрахункові.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТОВ "ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ" ТА ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Ринкове середовище функціонування ТОВ «Житомирський м’ясокомбінат»

М'ясопереробна галузь України є стратегічно важливим сегментом харчової промисловості, що забезпечує населення базовими білковими продуктами та відіграє ключову роль у підтримці продовольчої безпеки країни. ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" займає лідируючу позицію серед виробників м'ясної продукції, що обумовлює необхідність детального аналізу галузевого середовища для оцінки його конкурентної позиції та перспектив подальшого розвитку. Свинарство, як невід'ємна складова аграрного сектору України, відображає загальний стан економіки країни та має суттєвий вплив на забезпечення продовольчої безпеки. У 2024 році ринок свинини демонструє ознаки відновлення після періоду нестабільності, що актуалізує потребу в детальному аналізі його поточного стану та перспектив.

Аналіз даних за 2021-2023 роки виявляє тенденцію до зменшення загального поголів'я свиней з 5,84 млн голів у 2021 році до 4,9 млн голів на початок 2023 року, що становить зниження на 16,1%. Кількість промислових майданчиків зменшилась з 1297 у 2021 році до 1033 у 2022 році. Обсяги виробництва свинини зменшились з 724 тис. т у 2021 році до 649 тис. т у 2023 році, що становить зниження на 10,4%. Експорт свинини значно зменшився з 3,8 тис. т у 2021 році до 0,9 тис. т у 2023 році (-76,3%), водночас імпорт також суттєво скоротився з 40,6 тис. т до 13 тис. т (-68,0%). Ці дані свідчать про певні структурні зміни в галузі свинарства України, які можуть вказувати на процеси оптимізації та підвищення ефективності виробництва. Значне скорочення імпорту при відносно меншому зниженні внутрішнього виробництва свідчить про зростання частки вітчизняної продукції на внутрішньому ринку.

В Україні спостерігається порівняно менший попит на яловичину порівняно з курятиною та свининою. Це зумовлено відсутністю усталених традицій споживання яловичини, вищою вартістю цього виду м'яса, а також тривалим періодом окупності інвестицій у виробництво яловичини. Тривала відсутність прозорого ринку землі в Україні також гальмувала розвиток галузі. Втім, із запуском ринку землі є надія на пожвавлення галузі м'ясного скотарства, хоча для цього необхідні достатні пасовища, яких в Україні наразі не вистачає через тривале розорювання земель. У 2021 році виробництво яловичини в Україні становило 51,7 тис. тонн, з яких близько 50% було експортовано. Проте військова агресія у 2022 році призвела до значного спаду виробництва, що може негативно позначитися на експортному потенціалі України.

Найбільшу частку у загальному виробництві м'яса в Україні займає ринок птиці, частка якого сягає майже 80%. Станом на 1 січня 2023 року в Україні налічувалося 2,3 млн голів великої рогатої худоби, однак через військову агресію втрачено близько 15% цього поголів'я. Серед основних конкурентів на ринку м'яса в Україні виділяють агрохолдинги "Кернел", "Астарта" та "Нібулон", які демонструють вищі показники виручки порівняно із "Миронівським хлібопродуктом" (МХП). Проте МХП вирізняється більшою диверсифікацією діяльності, що забезпечує йому стабільний розвиток і кращі умови для нарощування результативності в довгостроковій перспективі.

За даними Державної служби статистики України, у 2023 році обсяг виробництва м'яса та м'ясних продуктів склав близько 3.1 млн тонн. Ринок демонструє помірне зростання з середньорічним темпом приросту 2-3% за останні п'ять років. Ємність внутрішнього ринку оцінюється експертами в 45-50 млрд грн. Згідно з прогнозами Українського клубу аграрного бізнесу, очікується подальше зростання ринку на 3-4% щорічно до 2026 року. Рентабельність операційної діяльності підприємств м'ясопереробної галузі в середньому становить 4-6%, однак ефективність діяльності суттєво варіюється залежно від масштабу виробництва та рівня вертикальної інтеграції

підприємств. Лідери ринку, такі як ПАТ "Миронівський хлібопродукт", демонструють рентабельність на рівні 10-12% завдяки ефекту масштабу та вертикальній інтеграції.

На українському ринку ковбасних виробів частка імпорту є незначною, виробництво займає майже весь об'єм ринку. Найбільш популярним сегментом на ринку ковбас є варені продукти, оскільки вони мають нижчу ціну порівняно з напівкопченими, копченими та в'яленими виробами. В цілому приблизно 30% українського ринку м'ясних і ковбасних виробів операціонує у тіньовому секторі, причому цей показник варіюється в різних регіонах, зокрема в західних областях країни він вищий завдяки більшій кількості малих виробників та неофіційному імпорту ковбасних і м'ясних виробів з країн Європи.

Аналіз структури українського ринку м'ясних виробів демонструє значну диверсифікацію продукції. Найбільшу частку ринку займають варені ковбаси, сосиски та сардельки, на які припадає 68,0% загального обсягу виробництва. Це пояснюється їх доступною ціною та широким споживчим попитом. Другу за величиною категорію складають напівкопчені, копчені та в'ялені вироби, частка яких становить 26,2%. Ці продукти цінуються за їх тривалий термін зберігання та насичений смак.

Інші категорії займають менші, але важливі сегменти ринку. Вироби з печінки, такі як ліверні ковбаси, становлять 1,6% ринку, задовольняючи специфічні смакові переваги споживачів. Холодець та зельц, традиційні для української кухні продукти, займають 0,3% ринку. Вироби з конини, які є нішевим продуктом, складають незначну частку - лише 0,0%, що вказує на обмежений попит на цей вид м'яса в Україні.

Цікаво відзначити, що 3,9% ринку припадає на інші види м'ясних виробів, що свідчить про наявність простору для інновацій та розробки нових продуктів у галузі. Ця різноманітність асортименту дозволяє виробникам задовольняти різноманітні смаки та потреби споживачів, а також адаптуватися до мінливих ринкових тенденцій.

Така структура ринку відображає як традиційні уподобання українських споживачів, так і сучасні тенденції в харчовій промисловості. Виробники м'ясних продуктів мають враховувати ці дані при плануванні виробництва та розробці маркетингових стратегій, зосереджуючись на найбільш популярних категоріях, але не нехтуючи нішевими продуктами, які можуть мати високу маржинальність.

М'ясопереробна галузь характеризується високою залежністю від сировинної бази, сезонністю попиту на окремі види продукції, необхідністю постійного оновлення асортименту, жорсткими вимогами до якості та безпечності продукції, а також значною залежністю від коливань валютного курсу через імпорт обладнання та деяких видів сировини. М'ясна продукція має короткий термін зберігання, що вимагає ефективної логістики та холодильного ланцюга. Інновації в галузі спрямовані на подовження термінів придатності, покращення органолептичних властивостей та розробку функціональних продуктів, зокрема впроваджуються технології високого тиску, активного пакування та використання природних консервантів.

Бар'єри входу в галузь включають високі капітальні витрати на обладнання та інфраструктуру, необхідність отримання численних дозволів та сертифікатів, складність формування стабільної сировинної бази, жорстку конкуренцію з боку існуючих гравців та необхідність значних інвестицій у маркетинг та просування бренду. Структурний аналіз конкурентного оточення за М. Портером виявляє високий рівень конкуренції серед існуючих гравців, помірну загрозу появи нових конкурентів, зростаючу загрозу з боку товарів-замінників (риба, молочні продукти, рослинні альтернативи), значний вплив постачальників сировини на ціноутворення та високу ринкову владу споживачів через широкий вибір продукції та брендів.

М'ясопереробна галузь України демонструє помірне зростання та має потенціал для подальшого розвитку, особливо в сегменті продукції з високою доданою вартістю. ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" функціонує в умовах жорсткої конкуренції, що вимагає постійного вдосконалення виробничих

процесів, розширення асортименту та підвищення ефективності діяльності. Ключовими факторами успіху в галузі є інновації, якість продукції, ефективне управління витратами та адаптація до мінливих споживчих переваг. Особливу увагу слід приділити розвитку експортного потенціалу та впровадженню сучасних технологій виробництва та упаковки для забезпечення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках.

В Україні сьогодні спостерігаються виклики через вторгнення Росії та воєнні дії. Це призвело до значних руйнувань у сфері житла та промислових об'єктах, серйозних втрат у військових та мирних населених пунктах. Ці негативні події відображаються на економіці країни взагалі, в тому числі на м'ясопереробній промисловості. Ця складна ситуація також призвела до скорочення кількості господарств, які займаються вирощуванням тварин. Якщо раніше переважали домашні господарства, то сьогодні більше половини, а саме 68%, реалізації м'яса та м'ясопродукції забезпечується сільськогосподарськими підприємствами.

Незважаючи на військові дії, виробництво та збут м'ясопродуктів вітчизняними виробниками повністю задовольняють попит населення країни. Крім того, вдається досягати певних успіхів у експорті продукції за кордон. За даними Мінагрополітики України, у 2022 році споживання м'яса на душу населення становило 52 кг на рік, порівняно з показником у довоєнний період [7]. У той же період у країнах ЄС цей показник склав 67,5 кг [8]. Головною причиною меншого споживання м'яса та м'ясних виробів українцями, порівняно з країнами Європейського Союзу, залишається недостатній рівень доходів населення. Станом на 2023р. споживання м’яса зменшилось, оскільки ціни на нього високі. Українці до повномасштабного вторгнення споживали менше м’яса, ніж потрібно. Наразі споживання м’яса на рівні 64 кг. 55-56% м’ясного раціону українця складає курятина, оскільки вона найдешевша.

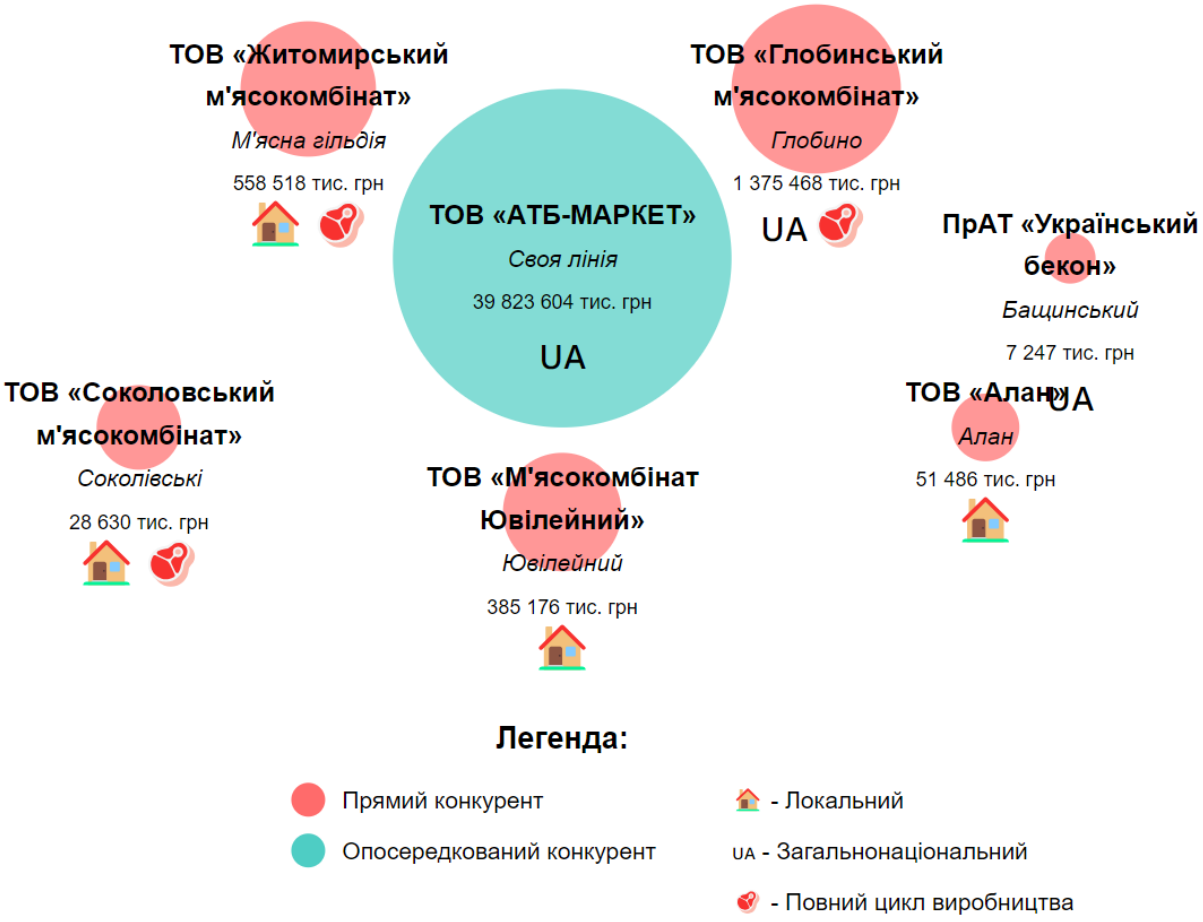

Рис. 2.1. Аналіз ринкового середовища

Джерело: аналітичний звіт агенції https://pro-consulting.ua/

Аналіз конкурентного ландшафту м'ясопереробної галузі України виявляє цікаву картину взаємодії національних та регіональних гравців. Фокусуючись на прямих конкурентах ТОВ "Тульчин м'ясо", можна виділити п'ять ключових підприємств, кожне з яких має свої унікальні характеристики та ринкові стратегії.

Лідером ринку за обсягами продажів є ТОВ "Глобинський м'ясокомбінат". Компанія вражає не лише масштабами діяльності, але й маркетинговою стратегією, зосередженою на єдиній потужній торговій марці "Глобино". Цей підхід дозволяє максимізувати впізнаваність бренду та ефективно управляти широким асортиментом продукції.

Другу позицію впевнено утримує ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат". На відміну від свого головного конкурента, ця компанія обрала стратегію

диверсифікації брендів, оперуючи трьома торговими марками: "М'ясна гільдія", "Ранчо" та "Gremio". Така тактика дозволяє ефективно таргетувати різні сегменти споживачів та географічні ринки.

Особливої уваги заслуговує ТОВ "М'ясокомбінат Ювілейний". Незважаючи на більш локальний фокус діяльності, зосереджений переважно на східних та центральних регіонах України, підприємство демонструє вражаючі показники продажів. Цей факт підкреслює потенціал регіональної спеціалізації та глибокого розуміння місцевих споживчих переваг. Компанія оперує чотирма брендами: "Ювілейний", "Ювілейний преміум", "Тавро" та "Самобранка", що дозволяє охопити різні цінові сегменти та смакові уподобання.

ТОВ "АЛАН" та ПрАТ "Український бекон" також дотримуються стратегії мультибрендингу. "АЛАН" пропонує продукцію під марками "Алан", "Спеццех", "Fitness Format" та "Наші ковбаси", орієнтуючись на різноманітні споживчі групи – від прихильників традиційних смаків до послідовників здорового способу життя. "Український бекон" з брендами "Бащинський", "Європродукт", "Міні" та "Смачно-однозначно" також демонструє гнучкість у задоволенні різноманітних споживчих потреб.

Цікаво відзначити, що більшість розглянутих підприємств, за винятком "АЛАН" та "М'ясокомбінату Ювілейний", мають загальнонаціональне охоплення. При цьому вони зберігають сильні позиції у своїх "домашніх" регіонах, використовуючи локальні бренди як плацдарм для експансії на інші території.

ТОВ "Тульчин м'ясо", незважаючи на меншу частку ринку порівняно з лідерами, демонструє потенціал для зростання. Компанія може скористатися досвідом конкурентів, зокрема, в аспектах управління брендами та географічної експансії.

Підсумовуючи, можна констатувати, що конкурентне середовище в українській м'ясопереробній галузі характеризується динамічним балансом між національними та регіональними гравцями. Успіх на цьому ринку

визначається не лише масштабами виробництва, але й здатністю компаній адаптуватися до локальних споживчих переваг, ефективно управляти портфелем брендів та вибудовувати гнучкі стратегії дистрибуції.

Аналіз конкурентного середовища ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" за методом "багатокутника конкурентоспроможності" розкриває картину позиціонування підприємства на ринку м'ясопереробної продукції України (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Аналіз конкурентного середовища ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Фактор конкуренто-спроможності	Коефіцієнт вагомості	Експертна оцінка			
		ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»	ТМ Глобино	ТМ Тульчин	ТМ Фарро
Якість продукції	0,3	5	5	4	4
Ціна	0,1	5	3	4	4
Обслуговування клієнтів	0,1	5	3	4	3
Технічний процес	0,08	4	4	3	3
Обладнання	0,1	5	5	3	4
Розміщення	0,15	5	5	4	4
Рекламна підтримка	0,02	2	3	2	3
Лояльність до марки	0,15	5	4	4	4
Всього	1	4,5	4,0	3,5	3,6

Джерело: за даними ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Якість продукції є ключовим фактором конкурентоспроможності з найвищим коефіцієнтом вагомості 0,3. За цим показником ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" отримав максимальну оцінку 5 балів, що відповідає рівню лідера ринку - ТМ "Глобино". Це свідчить про високі стандарти виробництва та контролю якості на підприємстві, що є критично важливим для споживачів м'ясної продукції.

За ціновим фактором, який має вагомість 0,1, Житомирський м'ясокомбінат також отримав максимальну оцінку 5 балів, випереджаючи всіх конкурентів. Це вказує на ефективну цінову політику підприємства, яка дозволяє пропонувати конкурентоспроможні ціни без шкоди для якості продукції.

Обслуговування клієнтів є ще однією сильною стороною підприємства, за якою воно отримало максимальну оцінку 5 балів, значно випереджаючи конкурентів. Це свідчить про високий рівень клієнтоорієнтованості та ефективну систему роботи з клієнтами.

У технологічному аспекті (фактори "Технічний процес" та "Обладнання") Житомирський м'ясокомбінат демонструє високі показники, отримавши 4 та 5 балів відповідно. Це вказує на сучасність виробничих процесів та обладнання, що є важливим фактором забезпечення якості продукції та ефективності виробництва.

За фактором розміщення підприємство отримало максимальну оцінку 5 балів, що свідчить про вдале географічне розташування та ефективну логістичну систему.

Єдиним фактором, за яким Житомирський м'ясокомбінат поступається конкурентам, є рекламна підтримка. З оцінкою 2 бали підприємство демонструє найнижчий показник серед конкурентів. Це вказує на необхідність посилення маркетингової активності та покращення комунікації зі споживачами.

Лояльність до марки є ще одним важливим фактором, за яким підприємство отримало максимальну оцінку 5 балів, випереджаючи конкурентів. Це свідчить про сильну позицію бренду на ринку та високу довіру споживачів.

Загальна оцінка конкурентоспроможності ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" становить 4,5 бали, що є найвищим показником серед аналізованих підприємств. Найближчий конкурент, ТМ "Глобино", отримав 4,0 бали, а ТМ "Тульчин" та ТМ "Фарро" - 3,5 та 3,6 балів відповідно.

Підсумовуючи, можна сказати, що ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" демонструє сильні конкурентні позиції на ринку, особливо в аспектах якості продукції, ціноутворення, обслуговування клієнтів та технологічного оснащення. Підприємство успішно формує лояльність до своєї марки, що є важливим фактором довгострокового успіху. Однак, для подальшого зміцнення своїх позицій, підприємству варто звернути увагу на вдосконалення маркетингової стратегії та посилення рекламної підтримки своєї продукції.

Ця оцінка конкурентоспроможності дає цінну інформацію для стратегічного планування та визначення напрямків подальшого розвитку ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" в умовах високої конкуренції на ринку м'ясопереробної продукції України.

2.2. Загальна характеристика підприємства ТОВ «Житомирський м’ясокомбінат»

Початком створення підприємства ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" варто вважати відкриття у 1920 р. м'ясопереробного цеху “Кишпромторг”, який було перейменовано в 1935 р. в Житомирський м'ясокомбінат. Подальшому функціонуванню та розвитку товариства сприяло його входження в 2003 р. до складу ГК “Альянс”. За період 2005–2010 рр. відбулися суттєві структурні зрушення, проведена модернізація обладнання, створено власну фірмову торгівельну мережу (в Києві та Житомирі було відкрито понад шістдесят торгівельних точок) [24]. В табл. 2.1 представлено основні торгові марки ТОВ “Житомирський м'ясокомбінат”.

Проведений комплексний аналіз техніко-економічних показників ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" за період 2021-2023 років виявляє суттєві зміни в ефективності діяльності підприємства та використанні його ресурсів (табл. 2.2)

Аналіз фінансових результатів демонструє позитивну динаміку основних показників. Чистий дохід від реалізації, незважаючи на тимчасове

зниження у 2022 році на 149 517 тис. грн (-8,8%), показав значне зростання у 2023 році на 406 669 тис. грн (+26,1%), досягнувши 1 961 898 тис. грн. Загальний приріст за три роки склав 257 152 тис. грн (+15,1%). Собівартість реалізованої продукції зросла помірніше - на 63 466 тис. грн (+5,3%) за весь період, що свідчить про ефективне управління витратами.

Таблиця 2.1

Основні торгові марки ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Бренд	Характеристика та види продукції
ТМ "М'ясна Гільдія"	Представлена наступними видами ковбасної продукції - сосиски, сардельки, варені ковбаси, напівкопчені та сирокопчені ковбаси, а також м'ясні делікатеси. Лідери сосиски "Троє поросят" випущені у фіксованій вазі для зручності покупців.
ТМ "Ранчо"	Поєднання ціни та якості; основними правилами для продукції цієї торгової марки є популярні види продуктів в яких поєднано прості рецептури, які свідчать про склад продукту, та сімейний формат упаковки.
ТМ "GREMIO DE LA CARNE"	Належить до продукції сегменту преміум, тобто найвищої якості. Цей фактор включався при розробці дизайну, також тут застосували ексклюзивну голограму, де вказано склад виробу. Особливістю продукції є 100% склад відбірного м'яса певного виду.

Джерело: річна звітність ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Валовий прибуток демонструє стабільне зростання: з 503 952 тис. грн у 2021 році до 697 638 тис. грн у 2023 році, збільшившись на 193 686 тис. грн (+38,4%). Чистий прибуток показав ще більш вражаючу динаміку, зрісши на 39 004 тис. грн (+128,8%) за три роки, з 30 285 тис. грн до 69 289 тис. грн.

У сфері управління персоналом спостерігається оптимізація чисельності працівників при одночасному підвищенні ефективності праці. Середньооблікова чисельність персоналу скоротилася з 1 796 до 1 625 осіб (-171 особа або -9,5%), проте продуктивність праці зросла на 258,1 тис. грн/особу (+27,2%), досягнувши 1207,3 тис. грн/особу в 2023 році.

Таблиця 2.2

Техніко-економічні показники ТОВ 'Житомирський м'ясокомбінат'

Показник	2021	2022	2023	Абс відхилення		Відносне відхилення, %	
				22/21	23/22	22/21	23/22
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	1 704 746	1 555 229	1 961 898	-149 517	+406 669	-8,8	+26,1
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	1 200 794	996 711	1 264 260	-204 083	+267 549	-17,0	+26,8
Валовий прибуток, тис. грн	503 952	558 518	697 638	+54 566	+139 120	+10,8	+24,9
Адміністративні витрати, тис. грн	43 288	48 252	75 951	+4 964	+27 699	+11,5	+57,4
Витрати на збут, тис. грн	371 270	367 660	434 531	-3 610	+66 871	-1,0	+18,2
Чистий прибуток, тис. грн	30 285	41 629	69 289	+11 344	+27 660	+37,5	+66,4
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	1 796	1 737	1 625	-59	-112	-3,3	-6,4
Продуктивність праці, тис. грн/особу	949,2	895,4	1207,3	-53,8	+311,9	-5,7	+34,8
Середньомісячна заробітна плата, тис. грн	6,52	6,95	11,32	+0,43	+4,37	+6,6	+62,9
Фонд оплати праці, тис. грн	140 505	144 865	220 651	+4 360	+75 786	+3,1	+52,3
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	555 208	602 760	575 986	+47 552	-26 774	+8,6	-4,4
Фондовіддача, грн/грн	3,07	2,58	3,41	-0,49	+0,83	-16,0	+32,2
Фондоємність, грн/грн	0,33	0,39	0,29	+0,06	-0,10	+18,2	-25,6
Фондоозброєність, тис. грн/особу	309,1	347,0	354,5	+37,9	+7,5	+12,3	+2,2
Матеріальні витрати, тис. грн	1 410 803	1 145 150	1 432 569	-265 653	+287 419	-18,8	+25,1
Матеріаловіддача, грн/грн	1,21	1,36	1,37	+0,15	+0,01	+12,4	+0,7
Матеріалоємність, грн/грн	0,83	0,74	0,73	-0,09	-0,01	-10,8	-1,4
Амортизація, тис. грн	39 352	64 392	66 035	+25 040	+1 643	+63,6	+2,6
Соціальні відрахування, тис. грн	29 112	30 033	42 402	921	+12 369	+3,2	+41,2
Рентабельність продажів, %	1,78	2,68	3,53	+0,90	+0,85	+50,6	+31,7
Рентабельність активів, %	2,87	3,60	5,39	+0,73	+1,79	+25,4	+49,7
Коефіцієнт оборотності активів	1,62	1,34	1,52	-0,28	+0,18	-17,3	+13,4
Коефіцієнт оборотності запасів	20,1	7,1	6,4	-13,0	-0,7	-64,7	-9,9
Тривалість обороту запасів, днів	18,2	51,4	57,0	+33,2	+5,6	+182,4	+10,9

Джерело: річна звітність ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Середньомісячна заробітна плата збільшилась на 4,80 тис. грн (+73,6%), сягнувши 11,32 тис. грн, що свідчить про суттєве покращення матеріального становища працівників.

Аналіз використання основних засобів показує помірне зростання їх вартості на 20 778 тис. грн (+3,7%) за три роки. При цьому фондовіддача підвищилась на 0,34 грн/грн (+11,1%), а фондоємність знизилась на 0,04 грн/грн (-12,1%), що вказує на підвищення ефективності використання основних засобів. Фондоозброєність зросла на 45,4 тис. грн/особу (+14,7%), досягнувши 354,5 тис. грн/особу.

У сфері матеріаловикористання спостерігається незначне зростання матеріальних витрат на 21 766 тис. грн (+1,5%) при одночасному покращенні показників ефективності: матеріаловіддача зросла на 0,16 грн/грн (+13,2%), а матеріалоємність знизилась на 0,10 грн/грн (-12,0%). Амортизаційні відрахування збільшились на 26 683 тис. грн (+67,8%), що може свідчити про оновлення виробничих потужностей.

Показники ділової активності демонструють неоднозначну динаміку. Коефіцієнт оборотності активів знизився на 0,10 (-6,2%), а коефіцієнт оборотності запасів показав суттєве зниження на 13,7 (-68,2%). Як наслідок, тривалість обороту запасів збільшилась на 38,8 днів (+213,2%), досягнувши 57 днів, що вказує на необхідність оптимізації управління запасами.

Показники рентабельності демонструють значне покращення. Рентабельність продажів зросла на 1,75 процентних пункти (+98,3%), досягнувши 3,53% в 2023 році. Рентабельність активів збільшилась на 2,52 процентних пункти (+87,8%), сягнувши 5,39%.

Соціальні відрахування зросли на 13 290 тис. грн (+45,7%), що корелює зі зростанням фонду оплати праці, який збільшився на 80 146 тис. грн (+57,0%).

Таким чином, аналіз техніко-економічних показників свідчить про загальне покращення ефективності діяльності підприємства, особливо в аспектах прибутковості та продуктивності праці. Водночас виявлено певні

проблемні області, зокрема в управлінні запасами та діловій активності, які потребують уваги керівництва та розробки відповідних заходів з оптимізації.

Майновий стан підприємства є ключовим індикатором його фінансової стійкості та потенціалу розвитку. Даний аналіз охоплює трирічний період діяльності ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" з 2021 по 2023 рік, фокусуючись на динаміці та структурі активів підприємства (табл 2.3).

Таблиця 2.3

Показники майнового стану ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Показник	**2021**	**2022**	**2023**	**Абсолютне відхилення**	**Відносне відхилення, %**
				2022-2021	2023-2022
Загальна вартість активів, тис. грн	1 054 629	1156 953	1 286 329	+102 324	+129 376
Необоротні активи, тис. грн	647 839	653 050	620 103	+5 211	-32 947
% необоротних активів	61,4%	56,4%	48,2%	-5,0 п.п.	-8,2 п.п.
Оборотні активи, тис. грн	406 790	503 903	666 226	+97113	+162 323
% оборотних активів	38,6%	43,6%	51,8%	+5,0 п.п.	+8,2 п.п.
Основні засоби, тис. грн	555 208	602 760	575 986	+47 552	-26 774
Коефіцієнт зносу основних засобів, %	57,9%	57,6%	60,1%	-0,3 п.п.	+2,5 п.п.
Запаси, тис. грн	59 749	140 359	197 567	+80 610	+57 208
Дебіторська заборгованість за продукцію, тис. грн	261 684	282184	390 067	+20 500	+107 883

Джерело: річна звітність ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Динаміка загальної вартості активів. Протягом аналізованого періоду спостерігається стабільне зростання загальної вартості активів підприємства.

У 2021 році вартість активів становила 1 054 629 тис. грн, у 2022 році зросла до 1 156 953 тис. грн, що відповідає приросту в 9,7%. У 2023 році тенденція зростання продовжилась, і вартість активів досягла 1 286 329 тис. грн, збільшившись на 11,2% порівняно з попереднім роком. Така динаміка свідчить про послідовне розширення діяльності підприємства та зміцнення його ринкових позицій.

Структурні зміни в активах. Аналіз структури активів виявляє тенденцію до зменшення частки необоротних активів у загальній структурі. У 2021 році необоротні активи становили 61,4% від загальної вартості активів, у 2022 році їх частка знизилась до 56,4%, а в 2023 році – до 48,2%. Абсолютне значення необоротних активів зросло у 2022 році на 0,8%, але знизилось у 2023 році на 5,0%. Це може вказувати на зміну стратегії підприємства щодо використання довгострокових активів.

Паралельно спостерігається стійке зростання частки оборотних активів. У 2021 році вони складали 38,6% від загальної вартості активів, у 2022 році їх частка зросла до 43,6%, а в 2023 році досягла 51,8%. Значне збільшення оборотних активів (на 23,9% у 2022 році та на 32,2% у 2023 році) вказує на підвищення ліквідності підприємства та його здатності швидко реагувати на зміни ринкового середовища.

Аналіз ключових компонентів активів. Вартість основних засобів демонструвала неоднозначну динаміку: зростання на 8,6% у 2022 році змінилось зниженням на 4,4% у 2023 році. Коефіцієнт зносу основних засобів збільшився з 57,9% у 2021 році до 60,1% у 2023 році, що вказує на необхідність оновлення виробничих потужностей.

Запаси підприємства показали значне зростання: на 134,9% у 2022 році та на 40,8% у 2023 році. Таке суттєве збільшення може свідчити про розширення виробництва, але також може вказувати на потенційні проблеми з реалізацією продукції.

Дебіторська заборгованість за продукцію також демонструє тенденцію до зростання: на 7,8% у 2022 році та на 38,2% у 2023 році. Значне збільшення

дебіторської заборгованості, особливо у 2023 році, може вказувати на зміни в кредитній політиці підприємства або на проблеми з платоспроможністю клієнтів.

Аналіз майнового стану ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" за 2021-2023 роки дозволяє зробити висновок про стабільне зростання загальної вартості активів, що є позитивною тенденцією та свідчить про розширення діяльності. Спостерігається зміщення структури активів у бік збільшення частки оборотних активів, що потенційно підвищує ліквідність підприємства та його адаптивність до ринкових змін. Однак зростання коефіцієнта зносу основних засобів вказує на необхідність інвестицій в оновлення виробничих потужностей для підтримки конкурентоспроможності.

Значне збільшення запасів та дебіторської заборгованості потребує пильної уваги керівництва та може вказувати на необхідність оптимізації управління оборотними активами. Загалом, майновий стан підприємства можна охарактеризувати як зростаючий та стабільний, але з певними ризиками, пов'язаними зі структурою активів та ефективністю їх використання.

Для подальшого покращення майнового стану підприємству варто розглянути можливості оновлення основних засобів, провести аналіз причин значного зростання запасів та оптимізувати їх структуру. Також доцільно переглянути кредитну політику та вжити заходів для покращення управління дебіторською заборгованістю. Розробка стратегії більш ефективного використання оборотних активів може сприяти підвищенню загальної ефективності діяльності підприємства.

2.3 Аналіз фінансово-економічного потенціалу сталого розвитку

Фінансово-економічний потенціал сталого розвитку підприємства являє собою комплексну характеристику здатності організації забезпечувати свій якісний довгостроковий розвиток, що ґрунтується на ефективному використанні наявних ресурсів та можливостей. Він включає сукупність фінансових, матеріальних, трудових та інших ресурсів, а також можливостей підприємства, які забезпечують його здатність до стабільного функціонування та розвитку в довгостроковій перспективі.

Основними складовими потенціалу сталого розвитку є: фінансовий, виробничий, трудовий та інноваційний потенціали. Їх збалансований розвиток забезпечує підприємству можливість досягати стратегічних цілей при збереженні фінансової стійкості та економічної ефективності.

Аналіз техніко-економічних показників ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" за 2021-2023 роки дозволяє оцінити поточний стан та динаміку розвитку фінансово-економічного потенціалу підприємства.

Фінансовий потенціал підприємства демонструє позитивну динаміку, що підтверджується значним зростанням фінансових результатів. Чистий дохід від реалізації збільшився на 257 152 тис. грн (+15,1%) за три роки, досягнувши 1 961 898 тис. грн у 2023 році. Особливо вражаючим є зростання чистого прибутку на 39 004 тис. грн (+128,8%), що свідчить про суттєве підвищення ефективності діяльності. Рентабельність продажів зросла з 1,78% до 3,53%, а рентабельність активів - з 2,87% до 5,39%, що вказує на покращення здатності підприємства генерувати прибуток.

Виробничий потенціал характеризується помірним зростанням та підвищенням ефективності використання основних засобів. Їх вартість збільшилась на 20 778 тис. грн (+3,7%), при цьому фондовіддача зросла на 11,1%, а фондоємність знизилась на 12,1%. Матеріаловіддача підвищилась на 13,2% при одночасному зниженні матеріалоємності на 12%, що свідчить про більш раціональне використання матеріальних ресурсів.

Трудовий потенціал підприємства характеризується значним підвищенням ефективності. Незважаючи на скорочення чисельності персоналу на 171 особу (-9,5%), продуктивність праці зросла на 27,2%, досягнувши 1207,3 тис. грн/особу. Підприємство демонструє соціально відповідальний підхід до управління персоналом, що підтверджується зростанням середньомісячної заробітної плати на 73,6% та збільшенням фонду оплати праці на 57%.

Водночас, аналіз виявляє певні виклики для сталого розвитку підприємства. Спостерігається суттєве збільшення тривалості обороту запасів з 18,2 до 57 днів (+213,2%) та зниження коефіцієнта оборотності активів на 6,2%, що може свідчити про недостатньо ефективне управління оборотними активами.

Комплексний аналіз фінансово-економічного потенціалу сталого розвитку підприємства може бути суттєво поглиблений через включення детального дослідження показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності. Кожна з цих груп показників надає додаткову інформацію про різні аспекти фінансового стану підприємства та його здатності до сталого розвитку.

Аналіз ліквідності дозволяє оцінити здатність підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання та перетворювати активи в грошові кошти. Через розрахунок коефіцієнтів абсолютної, швидкої та поточної ліквідності можна визначити наявність достатніх ресурсів для забезпечення безперервності діяльності. Особливо важливим є аналіз динаміки цих показників, оскільки він дозволяє виявити тенденції у зміні платоспроможності підприємства. Погіршення показників ліквідності може сигналізувати про потенційні проблеми з фінансовою стабільністю, тоді як їх покращення свідчить про зміцнення фінансового стану.

Показники фінансової стійкості розкривають структуру капіталу підприємства та його залежність від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнти автономії, фінансового левериджу, забезпеченості власними

оборотними коштами та маневреності власного капіталу дають можливість оцінити ступінь фінансової незалежності підприємства та його здатність протистояти зовнішнім викликам. Аналіз цих показників особливо важливий для розуміння довгострокової фінансової стабільності та потенціалу розвитку.

Аналіз рентабельності доповнює картину ефективності діяльності підприємства через оцінку прибутковості різних аспектів його діяльності. Показники рентабельності активів, власного капіталу, продажів та виробництва дозволяють оцінити ефективність використання ресурсів підприємства та його здатність генерувати прибуток. Особливу увагу слід приділяти співвідношенню різних показників рентабельності, оскільки це може виявити сфери, що потребують оптимізації.

Комплексне використання цих трьох груп показників дозволяє:

1. Виявити приховані проблеми та ризики, які можуть не бути очевидними при аналізі лише техніко-економічних показників.
2. Оцінити збалансованість розвитку різних аспектів діяльності підприємства.
3. Визначити потенційні джерела фінансування подальшого розвитку.
4. Спрогнозувати можливі фінансові труднощі та розробити превентивні заходи.
5. Оцінити ефективність використання власного та позикового капіталу.

Взаємодоповнюючий характер цих показників створює можливість для більш глибокого розуміння фінансово-економічного потенціалу підприємства: ліквідність характеризує короткострокову стабільність; фінансова стійкість відображає довгострокову платоспроможність; рентабельність показує ефективність діяльності та потенціал зростання.

Важливим аспектом є також аналіз взаємозв'язків між цими групами показників. Наприклад, висока рентабельність при низькій ліквідності може свідчити про ризики неплатоспроможності, незважаючи на прибуткову

діяльність. Навпаки, високі показники ліквідності при низькій рентабельності можуть вказувати на неефективне використання ресурсів.

Включення аналізу ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності до оцінки фінансово-економічного потенціалу сталого розвитку дозволяє отримати більш повну та об'єктивну картину стану підприємства. Це створює надійну основу для прийняття стратегічних рішень та розробки програм розвитку, спрямованих на забезпечення довгострокової стабільності та зростання підприємства.

Таким чином, розширення аналізу за рахунок цих показників є не просто бажаним, а необхідним елементом комплексної оцінки потенціалу сталого розвитку підприємства, що дозволяє приймати більш обґрунтовані управлінські рішення та формувати ефективні стратегії розвитку.

Аналіз ліквідності балансу ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" за 2021-2023 роки представлено нижче:

Групування активів за ступенем ліквідності:

А1 - Найбільш ліквідні активи (грошові кошти та їх еквіваленти):

2021: 3 516 тис. грн

2022: 5 748 тис. грн

2023: 11 343 тис. грн

А3 - Повільно реалізовані активи (запаси, інші оборотні активи):

2021: 67 698 тис. грн

2022: 152 754 тис. грн

2023: 201 166 тис. грн

А4 - Важко реалізовані активи (необоротні активи):

2021: 647 839 тис. грн

2022: 653 050 тис. грн

2023: 620 103 тис. грн

Групування пасивів за терміновістю погашення:

П1 - Найбільш термінові зобов'язання (поточна кредиторська заборгованість):

2021: 218 195 тис. грн

2022: 219 607 тис. грн

2023: 179 312 тис. грн

П2 - Короткострокові пасиви (короткострокові кредити банків та інші поточні зобов'язання):

2021: 130 734 тис. грн

2022: 252 009 тис. грн

2023: 451 046 тис. грн

П3 - Довгострокові пасиви (довгострокові зобов'язання):

2021: 341 310 тис. грн

2022: 274 063 тис. грн

2023: 172 356 тис. грн

П4 - Постійні пасиви (власний капітал):

2021: 364 390 тис. грн

2022: 411 274 тис. грн

2023: 483 615 тис. грн

Найбільш ліквідні активи (А1) показали значне зростання: на 63.48% у 2021-2022 роках і на 97.34% у 2022-2023 роках, що свідчить про покращення миттєвої ліквідності підприємства. Швидко реалізовані активи (А2) зросли помірно в 2021-2022 роках (2.93%), але показали значне збільшення на 31.36% у 2022-2023 роках, що може вказувати на розширення діяльності або зміни в кредитній політиці. Повільно реалізовані активи (А3) суттєво зросли на 125.64% у 2021-2022 роках і продовжили зростання на 31.69% у 2022-2023 роках, що може свідчити про збільшення запасів або інших менш ліквідних оборотних активів. Важко реалізовані активи (А4) показали незначне зростання в 2021-2022 роках (0.80%) і зменшення на 5.05% у 2022-2023 роках, що може вказувати на оптимізацію структури необоротних активів.

Найбільш термінові зобов'язання (П1) незначно зросли в 2021-2022 роках (0.65%), але суттєво зменшились на 18.35% у 2022-2023 роках, що є позитивною тенденцією. Короткострокові пасиви (П2) показали значне

зростання: на 92.76% у 2021-2022 роках і на 78.98% у 2022-2023 роках, що може вказувати на збільшення короткострокових зобов'язань підприємства.

Довгострокові пасиви (П3) зменшились на 19.70% у 2021-2022 роках і продовжили зниження на 37.11% у 2022-2023 роках, що може свідчити про погашення довгострокових зобов'язань. Постійні пасиви (П4) показали стабільне зростання: на 12.87% у 2021-2022 роках і на 17.59% у 2022-2023 роках, що вказує на збільшення власного капіталу підприємства.

Аналіз співвідношення груп активів і пасивів:

2021 рік:

А1 (3 516) < П1 (218 195)

А2 (335 576) > П2 (130 734)

А3 (67 698) < П3 (341 310)

А4 (647 839) > П4 (364 390)

2022 рік:

А1 (5 748) < П1 (219 607)

А2 (345 401) > П2 (252 009)

А3 (152 754) < П3 (274 063)

А4 (653 050) > П4 (411 274)

2023 рік:

А1 (11 343) < П1 (179 312)

А2 (453 717) > П2 (451 046)

А3 (201 166) > П3 (172 356)

А4 (620 103) > П4 (483 615)

Протягом усього аналізованого періоду підприємство не має достатньо найбільш ліквідних активів (А1) для покриття найбільш термінових зобов'язань (П1), що може свідчити про недостатню платоспроможність у короткостроковій перспективі.

Швидко реалізовані активи (А2) перевищують короткострокові пасиви (П2) у всі три роки, що є позитивним фактором і вказує на потенційну

можливість погашення короткострокових зобов'язань за рахунок дебіторської заборгованості.

Таблиця 2.4

Виконання умов ліквідності балансу ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Умова	2021	2022	2023
А1 - Найбільш ліквідні активи	3 516	5 748	11 343
А2 - Швидко реалізовані активи	335 576	345 401	453 717
А3 - Повільно реалізовані активи	67 698	152 754	201 166
А4 - Важко реалізовані активи	647 839	653 050	620 103
П1 - Найбільш термінові зобов'язання	218 195	219 607	179 312
П2 - Короткострокові пасиви	130 734	252 009	451 046
П3 - Довгострокові пасиви	341 310	274 063	172 356
П4 - Постійні пасиви	364 390	411 274	483 615
А1 - П1	-214 679	-213 859	-167 969
А2 - П2	204 842	93 392	2 671
А3 - П3	-273 612	-121 309	28 810
А4 - П4	283 449	241 776	136 488
А1 > П1	Не виконується	Не виконується	Не виконується
А2>П2	Виконується	Виконується	Виконується
А3>П3	Не виконується	Не виконується	Виконується
А4<П4	Не виконується	Не виконується	Не виконується

Джерело: річна звітність ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

У 2021 та 2022 роках повільно реалізовані активи (А3) були менші за довгострокові пасиви (П3), але ситуація змінилася у 2023 році, коли А3 стало більше за П3. Це може свідчити про покращення довгострокової ліквідності підприємства.

Протягом усього періоду важко реалізовані активи (А4) перевищують постійні пасиви (П4), що вказує на недостатність власного капіталу для фінансування необоротних активів і може свідчити про фінансову залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Загальна тенденція показує поступове покращення ліквідності балансу, особливо в 2023 році, коли виконуються дві з чотирьох умов абсолютної ліквідності (А2 > П2, А3 > П3).

Однак, баланс підприємства не можна вважати абсолютно ліквідним, оскільки не виконуються всі необхідні умови (А1 > П1, А4 < П4). Підприємству рекомендується звернути увагу на збільшення найбільш ліквідних активів та власного капіталу для покращення загальної ліквідності балансу.

Аналіз фінансової стійкості ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" на основі даних балансу за 2021-2023 роки. Для цього розрахуємо основні показники фінансової стійкості та проаналізуємо їх динаміку.

Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності):

Власний капітал / Загальна сума активів (2.1)

2021: 364390 / 1054629 = 0,346

2022: 411274 / 1156953 = 0,355

2023: 483615 / 1286329 = 0,376

Коефіцієнт фінансової залежності:

Загальна сума активів / Власний капітал (2.2)

2021: 1054629 / 364390 = 2,894

2022: 1156953 / 411274 = 2,814

2023: 1286329 / 483615 = 2,660

Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового левериджу):

(Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання) / Власний капітал (2.3)

2021: (341310 + 348929) / 364390 = 1,894

2022: (274063 + 471616) / 411274 = 1,814

2023: (172356 + 630358) / 483615 = 1,660

Коефіцієнт маневреності власного капіталу:

(Власний капітал - Необоротні активи) / Власний капітал (2.4)

2021: (364390 - 647839) / 364390 = -0,777

2022: (411274 - 653050) / 411274 = -0,588

2023: (483615 - 620103) / 483615 = -0,282

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами:

(Власний капітал - Необоротні активи) / Оборотні активи (2.5)

2021: (364390 - 647839) / 406790 = -0,696

2022: (411274 - 653050) / 503903 = -0,479

2023: (483615 - 620103) / 666226 = -0,205

Коефіцієнт автономії показує незначне, але стабільне зростання з 0,346 в 2021 році до 0,376 в 2023 році. Це позитивна тенденція, яка свідчить про поступове збільшення частки власного капіталу в загальній структурі фінансування. Однак, значення все ще нижче нормативного (0,5), що вказує на залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансової залежності демонструє зниження з 2,894 в 2021 році до 2,660 в 2023 році, що є позитивною тенденцією. Це свідчить про поступове зменшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансового ризику також знижується з 1,894 в 2021 році до 1,660 в 2023 році. Це вказує на зменшення фінансового ризику підприємства, хоча значення все ще залишається високим (норматив ≤ 1).

Коефіцієнт маневреності власного капіталу має від'ємні значення протягом усього періоду, але спостерігається позитивна динаміка: від -0,777 в 2021 році до -0,282 в 2023 році. Це свідчить про те, що власного капіталу не вистачає для фінансування необоротних активів, але ситуація поступово покращується.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами також має від'ємні значення, але показує позитивну динаміку: від -0,696 в 2021 році до -

0,205 в 2023 році. Це вказує на те, що підприємство не забезпечене власними оборотними засобами, але ситуація поступово покращується.

Таблиця 2.5

Показники фінансової стійкості ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Показник	Нормативне значення	2021	2022	2023	Зміна 2022-2021	Зміна 2023-2022
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,346	0,355	0,376	+0,009	+0,021
Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	2,894	2,814	2,660	-0,080	-0,154
Коефіцієнт фінансового ризику	<1,0	1,894	1,814	1,660	-0,080	-0,154
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	**>0,1**	-0,777	-0,588	-0,282	+0,189	+0,306
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1	-0,696	-0,479	-0,205	+0,217	+0,274

Джерело: річна звітність ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Фінансова стійкість підприємства поступово покращується протягом аналізованого періоду, про що свідчить позитивна динаміка всіх розрахованих коефіцієнтів. Незважаючи на покращення, більшість показників все ще не відповідають нормативним значенням, що вказує на недостатню фінансову стійкість підприємства. Підприємство залежить від зовнішніх джерел фінансування, але ця залежність поступово зменшується. Власного капіталу не вистачає для фінансування необоротних активів та забезпечення оборотних засобів, але ситуація поступово покращується.

Загалом, спостерігається позитивна тенденція до покращення фінансової стійкості, але підприємству ще потрібно працювати над зміцненням свого фінансового стану.

Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" за 2021-2023 роки. Для цього розрахуємо наявність власних оборотних коштів, наявність власних і довгострокових позикових коштів, та загальну величину основних джерел формування запасів.

а) Наявність власних оборотних коштів (ВОК):

ВОК = Власний капітал - Необоротні активи (2.6)

2021: 364390 - 647839 = -283449

2022: 411274 - 653050 = -241776

2023: 483615 - 620103 = -136488

б) Наявність власних і довгострокових позикових коштів (ВД):

ВД = (Власний капітал + Довгострокові зобов'язання)
- Необоротні активи (2.7)

2021: (364390 + 341310) - 647839 = 57861

2022: (411274 + 274063) - 653050 = 32287

2023: (483615 + 172356) - 620103 = 35868

в) Загальна величина основних джерел формування запасів (ЗД):

ЗД = (Власний капітал + Довгострокові зобов'язання +
Короткострокові кредити банків) - Необоротні активи (2.8)

2021: (364390 + 341310 + 52214) - 647839 = 110075

2022: (411274 + 274063 + 47914) - 653050 = 80201

2023: (483615 + 172356 + 78714) - 620103 = 114582

г) Запаси (З):

2021: 59749

2022: 140359

2023: 197567

Розрахунок фінансової стійкості:

а) Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів (ΔВОК):

ΔВОК = ВОК – З (2.9)

2021: -283449 - 59749 = -343198

2022: -241776 - 140359 = -382135

2023: -136488 - 197567 = -334055

б) Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позикових коштів (ΔВД):

$$\Delta ВД = ВД – З \quad (2.10)$$

2021: 57861 - 59749 = -1888

2022: 32287 - 140359 = -108072

2023: 35868 - 197567 = -161699

в) Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів (ΔЗД):

$$\Delta ЗД = ЗД – З \quad (2.11)$$

2021: 110075 - 59749 = 50326

2022: 80201 - 140359 = -60158

2023: 114582 - 197567 = -82985

Визначення типу фінансової стійкості:

2021 рік: {0; 0; 1} - Нестійкий фінансовий стан

2022 рік: {0; 0; 0} - Кризовий фінансовий стан

2023 рік: {0; 0; 0} - Кризовий фінансовий стан

Власні оборотні кошти (ВОК) залишаються від'ємними протягом усього періоду, але спостерігається тенденція до покращення. Це свідчить про те, що підприємство не може фінансувати свої оборотні активи за рахунок власного капіталу. Наявність власних і довгострокових позикових коштів (ВД) залишається позитивною, але недостатньою для покриття запасів. Спостерігається зниження цього показника в 2022 році з незначним відновленням у 2023 році. Загальна величина основних джерел формування запасів (ЗД) показує зниження в 2022 році, але відновлюється в 2023 році. Однак, цього все ще недостатньо для покриття зростаючих запасів. Запаси підприємства значно зросли за аналізований період, що створює додатковий тиск на фінансову стійкість.

У 2021 році підприємство мало нестійкий фінансовий стан, який погіршився до кризового в 2022 та 2023 роках.

Фінансова стійкість підприємства за абсолютними показниками погіршилась протягом аналізованого періоду. Основною проблемою є недостатність власних оборотних коштів та значне зростання запасів. Підприємство сильно залежить від зовнішніх джерел фінансування для покриття своїх запасів та оборотних активів.

Аналіз формування фінансових результатів ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" за період 2021-2023 років демонструє динамічний розвиток підприємства та його здатність адаптуватися до мінливих економічних умов.

У 2021 році чистий дохід від реалізації продукції склав 1 704 746 тис. грн, що свідчило про стабільну ринкову позицію підприємства. Однак, у 2022 році спостерігалося певне зниження цього показника до 1 555 229 тис. грн, що могло бути спричинено різними факторами, включаючи зовнішні економічні виклики або зміни в ринковій кон'юнктурі. Проте вже у 2023 році підприємство продемонструвало вражаюче відновлення, збільшивши чистий дохід до 1 961 898 тис. грн, що на 26,1% більше, ніж у попередньому році.

Аналізуючи собівартість реалізованої продукції, можна помітити, що вона змінювалася пропорційно до обсягів реалізації. У 2021 році собівартість становила 1 200 794 тис. грн, знизившись до 996 711 тис. грн у 2022 році, та зрісши до 1 264 260 тис. грн у 2023 році. Цікаво відзначити, що темп зростання собівартості у 2023 році (26,8%) був дещо вищим за темп зростання чистого доходу, що може вказувати на певне підвищення витрат виробництва.

Валовий прибуток підприємства демонстрував стабільне зростання протягом усього періоду. Від 503 952 тис. грн у 2021 році він зріс до 558 518 тис. грн у 2022 році, а в 2023 році досяг 697 638 тис. грн. Це свідчить про ефективне управління виробничими витратами та цінову політику, що дозволила зберегти та навіть покращити рентабельність продажів.

Операційні витрати, включаючи адміністративні витрати та витрати на збут, також зростали протягом аналізованого періоду. Особливо помітне збільшення відбулося у 2023 році, коли адміністративні витрати зросли на 57,4%, а витрати на збут - на 18,2% порівняно з попереднім роком.

Таблиця 2.6

Аналіз формування фінансового результату ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Показник	**2021**	**2022**	**2023**	**Абсолютне відхилення**	**Відносне відхилення, %**
				2022-2021	2023-2022
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	1 704 746	1 555 229	1 961 898	-149 517	+406 669
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	1 200 794	996 711	1 264 260	-204 083	+267 549
Валовий прибуток, тис. грн	503 952	558 518	697 638	+54 566	+139120
Інші операційні доходи, тис. грн	18189	12 313	10 433	-5 876	-1 880
Адміністративні витрати, тис. грн	43 288	48 252	75 951	+4 964	+27 699
Витрати на збут, тис. грн	371 270	367 660	434 531	-3 610	+66 871
Інші операційні витрати, тис. грн	10 765	15 965	22125	+5 200	+6160
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	96 818	138 954	175 464	+42136	+36 510
Фінансові витрати, тис. грн	58 763	81 229	86 451	+22 466	+5 222
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн	37 359	57 255	88 088	+19 896	+30 833
Витрати з податку на прибуток, тис. грн	7 074	15 605	18 799	+8 531	+3194
Чистий фінансовий результат, тис. грн	30 285	41 650	69 289	+11 365	+27 639

Джерело: річна звітність ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Це може бути пов'язано з розширенням діяльності підприємства та інвестиціями в розвиток. Фінансовий результат від операційної діяльності показав позитивну динаміку: від 96 818 тис. грн у 2021 році він зріс до 138 954

тис. грн у 2022 році та досяг 175 464 тис. грн у 2023 році. Це вказує на зростаючу ефективність основної діяльності підприємства.

Чистий фінансовий результат також демонстрував стійке зростання: від 30 285 тис. грн у 2021 році до 41 650 тис. грн у 2022 році, і значне збільшення до 69 289 тис. грн у 2023 році. Це свідчить про загальне покращення фінансового стану підприємства та його здатність генерувати прибуток.

Варто відзначити, що фінансові витрати залишалися значними протягом усього періоду, що може вказувати на активне використання позикового капіталу. У 2023 році вони склали 86 451 тис. грн, що дещо вище, ніж у попередні роки.

Підсумовуючи, можна сказати, що ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" демонструє позитивну динаміку фінансових результатів, особливо у 2023 році. Підприємство успішно нарощує обсяги реалізації, ефективно управляє витратами та збільшує прибутковість. Однак, зростання операційних витрат та фінансових витрат вказує на необхідність пильної уваги до оптимізації витрат та управління заборгованістю для підтримки стійкого фінансового стану в майбутньому.

Аналіз показників рентабельності ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" за період 2021-2023 років демонструє цікаву динаміку, яка відображає як внутрішні процеси підприємства, так і його реакцію на зовнішні економічні фактори (табл 2.7).

Рентабельність власного капіталу, яка є ключовим індикатором ефективності використання коштів власників, показала нелінійну динаміку. У 2021 році цей показник був на досить високому рівні - 15,86%, що свідчило про хорошу віддачу на вкладений капітал. Однак у 2022 році спостерігалося значне зниження до 10,74%, що відповідає абсолютному зменшенню на 5,12 процентних пунктів або відносному зниженню на 32,28%. Це могло бути спричинено різними факторами, такими як збільшення власного капіталу без пропорційного зростання прибутку, або загальне погіршення економічних умов. Проте у 2023 році ситуація суттєво покращилася - рентабельність

власного капіталу зросла до 15,49%, що майже повернуло її до рівня 2021 року. Це зростання на 4,75 процентних пунктів або 44,23% порівняно з попереднім роком вказує на значне підвищення ефективності використання власного капіталу.

Таблиця 2.7

Аналіз показників рентабельності ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Показники	2021	2022	2023	Відхилення 2022/2021		Відхилення 2023/2022	
				Абсолютне	Відносне, %	Абсолютне	Відносне, %
Рентабельність власного капіталу, %	15,86	10,74	15,49	-5,12	-32,28	4,75	44,23
Рентабельність діяльності, %	1,78	2,68	3,53	0,9	50,56	0,85	31,72

Джерело: річна звітність ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Рентабельність діяльності, яка відображає частку чистого прибутку в загальному обсязі реалізації, демонструвала стабільне зростання протягом усього періоду. Від 1,78% у 2021 році вона зросла до 2,68% у 2022 році, що відповідає абсолютному збільшенню на 0,9 процентних пунктів або відносному зростанню на 50,56%. Ця позитивна тенденція продовжилася і в 2023 році, коли рентабельність діяльності досягла 3,53%, зрісши ще на 0,85 процентних пунктів або 31,72%. Таке послідовне зростання свідчить про поступове підвищення ефективності операційної діяльності підприємства та його здатності генерувати прибуток з кожної гривні виручки.

Чистий прибуток, який є абсолютним показником ефективності діяльності, також демонстрував стійке зростання. У 2021 році він склав 30285 тис. грн, у 2022 році зріс до 41629 тис. грн (збільшення на 11344 тис. грн або 37,46%), а в 2023 році досяг 69289 тис. грн, що означає зростання на 27660 тис.

грн або 66,44% порівняно з попереднім роком. Така динаміка свідчить про суттєве покращення фінансових результатів діяльності підприємства.

Підсумовуючи, можна зазначити, що ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" демонструє позитивну динаміку показників рентабельності, особливо в 2023 році. Незважаючи на певне зниження рентабельності власного капіталу у 2022 році, підприємство змогло не лише відновити, але й майже досягти попереднього рівня цього показника у 2023 році. Стабільне зростання рентабельності діяльності та чистого прибутку вказує на підвищення ефективності операційної діяльності та здатність підприємства генерувати все більший прибуток.

Для проведення факторного аналізу рентабельності власного капіталу (ROE) за 2021-2023 роки, використаємо модель Дюпона, яка розкладає ROE на три основні компоненти:

ROE = Чиста рентабельність продажів * Оборотність активів * Фінансовий леверидж (2.12)

де Чиста рентабельність продажів = Чистий прибуток / Виручка;

Оборотність активів = Виручка / Середня вартість активів;

Фінансовий леверидж = Середня вартість активів / Середня вартість власного капіталу.

Спочатку розрахуємо ці показники для кожного року:

2021 рік:

Чиста рентабельність продажів = 30285 / 1704746 = 0,0178 (1,78%)

Оборотність активів = 1704746 / 1054629 = 1,6165

Фінансовий леверидж = 1054629 / 364390 = 2,8942

ROE = 0,0178 * 1,6165 * 2,8942 = 0,0830 (8,30%)

2022 рік:

Чиста рентабельність продажів = 41629 / 1555229 = 0,0268 (2,68%)

Оборотність активів = 1555229 / 1156953 = 1,3442

Фінансовий леверидж = 1156953 / 411274 = 2,8131

ROE = 0,0268 * 1,3442 * 2,8131 = 0,1013 (10,13%)

2023 рік:

Чиста рентабельність продажів = 69289 / 1961898 = 0,0353 (3,53%)

Оборотність активів = 1961898 / 1286329 = 1,5251

Фінансовий левериджж = 1286329 / 483615 = 2,6598

ROE = 0,0353 * 1,5251 * 2,6598 = 0,1428 (14,28%)

Тепер проведемо факторний аналіз змін ROE:

1. Зміна 2021-2022:

Загальна зміна ROE = 10,13% - 8,30% = +1,83%

Вплив зміни чистої рентабельності продажів:

(0,0268 - 0,0178) * 1,6165 * 2,8942 = +0,0421 (4,21%)

Вплив зміни оборотності активів:

0,0268 * (1,3442 - 1,6165) * 2,8942 = -0,0211 (-2,11%)

Вплив зміни фінансового левериджу:

0,0268 * 1,3442 * (2,8131 - 2,8942) = -0,0027 (-0,27%)

Сумарний вплив факторів:

4,21% - 2,11% - 0,27% = 1,83%

2. Зміна 2022-2023:

Загальна зміна ROE = 14,28% - 10,13% = +4,15%

Вплив зміни чистої рентабельності продажів:

(0,0353 - 0,0268) * 1,3442 * 2,8131 = +0,0321 (3,21%)

Вплив зміни оборотності активів:

0,0353 * (1,5251 - 1,3442) * 2,8131 = +0,0171 (1,71%)

Вплив зміни фінансового левериджу:

0,0353 * 1,5251 * (2,6598 - 2,8131) = -0,0077 (-0,77%)

Сумарний вплив факторів:

3,21% + 1,71% - 0,77% = 4,15%

Висновки:

У період 2021-2022 років:

— Найбільший позитивний вплив мало зростання чистої рентабельності продажів (+4,21%).

— Негативний вплив мало зниження оборотності активів (-2,11%) та незначне зменшення фінансового левериджу (-0,27%).

— Загальне зростання ROE склало 1,83%.

У період 2022-2023 років:

— Знову найбільший позитивний вплив мало зростання чистої рентабельності продажів (+3,21%).

— Позитивний вплив також мало підвищення оборотності активів (+1,71%).

— Негативний вплив мало зниження фінансового левериджу (-0,77%).

— Загальне зростання ROE склало 4,15%.

Таким чином, основним фактором зростання рентабельності власного капіталу в обох періодах було підвищення чистої рентабельності продажів, що свідчить про покращення ефективності операційної діяльності підприємства. У другому періоді додатковим позитивним фактором стало підвищення оборотності активів, що вказує на більш ефективне використання активів підприємства. Зниження фінансового левериджу в обох періодах мало негативний вплив на ROE, але це може свідчити про зменшення фінансових ризиків підприємства.

2.4 Аналіз екологічного потенціалу сталого розвитку ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Стратегія сталого розвитку ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" у 2023 році зосередилася на оптимізації водокористування та мінімізації екологічного впливу стічних вод. Ключовими напрямками цієї програми стали підвищення ефективності очисних систем та модернізація відповідної інфраструктури.

У м'ясопереробній галузі вода є критичним ресурсом, що використовується на всіх етапах виробництва: від санітарної обробки

сировини та обладнання до функціонування холодильних систем та формування кінцевого продукту. Однак, специфіка виробництва призводить до утворення стічних вод з високим рівнем забруднення органічними речовинами, включаючи залишки тканин тварин, кров, жири, а також неорганічні компоненти, такі як пісок та дезінфікуючі засоби.

Характерними особливостями таких стоків є підвищені показники хімічного (ХСК) та біологічного споживання кисню (БСК), значна концентрація завислих речовин та жирів, а також наявність поживних елементів. При цьому стоки зазвичай мають нейтральну кислотність і температуру 20-30°C. Незважаючи на відсутність токсичних компонентів, ці води потребують ретельного очищення через різноманітність форм забруднень - від грубодисперсних до колоїдних та розчинених.

ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" впровадило комплексну систему водоочистки, яка включає збір всіх стоків у централізованому каналізаційному колекторі з подальшою багатоступеневою обробкою. Ефективність цієї системи постійно контролюється шляхом регулярного хімічного аналізу стічних вод.

Процедура відбору проб та оцінки якості стоків здійснюється відповідно до нормативів,

Таким чином, ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" демонструє комплексний підхід до управління водними ресурсами, поєднуючи технологічні інновації з суворим дотриманням екологічних стандартів, що є ключовим аспектом сталого розвитку в сучасній харчовій промисловості.

Середнє споживання електроенергії ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" знаходиться на рівні 272 кВт·год/т стандартної ваги парної туші (HSCW). Основним споживачем електроенергії є холодильне устаткування, частка якого перевищує 50 % загального споживання (див. рис.2.2).

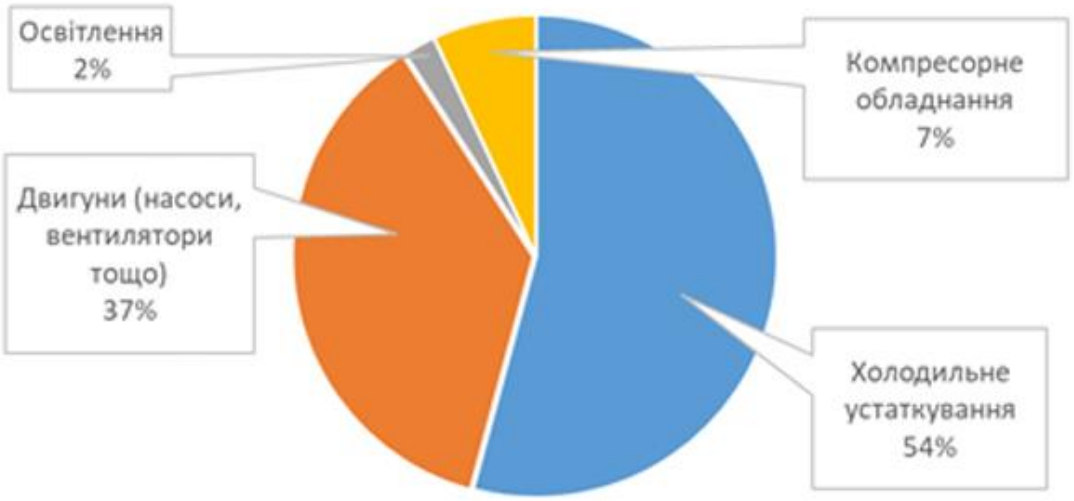

Рис. 2.2. Споживання електроенергії при переробці м’яса ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Джерело: побудовано за даними ТОВ «Житомирський м’ясокомбінат»

Як видно з рис. 2.2 найбільший рівень споживання енергії (а також найбільший потенціал економії енергії) має холодильне устаткування (54 % загального споживання енергії) та двигуни (37 % загального споживання енергії). Основні витрати теплової енергії відбуваються через процес виробництва м’ясопродуктів з часткою більше 70 % загального споживання теплової енергії (див. рис 2.3). Пара використовується для виробництва технічних субпродуктів та утворення гарячої води (82 °C для стерилізації, 60 °C для очищення та 43 °C для миття рук).

Як видно з рис 2.3, підприємства використовують близько 70 % загального споживання теплової енергії в цехах для виробництва субпродуктів. На цих підприємствах існують значні можливості регенерації тепла при використанні випаровувачів, конденсаторів та рекуператорів тепла для нагрівання води. Теплова енергія у вигляді пари та гарячої води зазвичай виробляється у котлах, які живляться природним газом або вугіллям. Використання вугілля для виробництва пари в котлах має значний вплив на викиди вуглекислого газу на підприємстві. Рівень викидів вуглекислого газу

внаслідок спалювання вугілля складає близько 93 кг CO2-екв. на 1 ГДж, порівняно з викидами внаслідок спалювання природного газу – від 57 кг до 70 кг CO2-екв. на 1 ГДж.

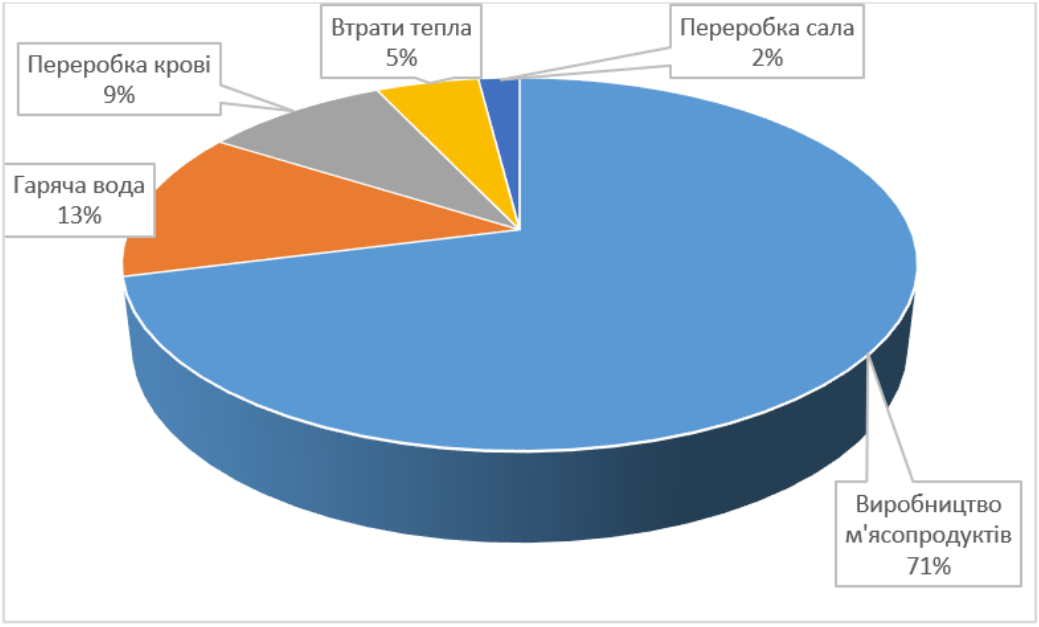

Рис. 2.3. Споживання теплової енергії при переробці м’яса ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Джерело: побудовано за даними ТОВ «Житомирський м’ясокомбінат»

У структурі споживання електроенергії найбільшу частку займає холодильне устаткування, що споживає 7407,3 кВт-год/добу або 0,148 кВт-год/кг HSCW. Це складає близько 54% від загального споживання електроенергії підприємством. Такий високий показник є характерним для м'ясопереробної галузі, де підтримка належного температурного режиму є критично важливою для забезпечення якості та безпеки продукції.

Другим за значимістю споживачем електроенергії є двигуни (насоси, вентилятори тощо), на які припадає 5000 кВт-год/добу або 0,1 кВт-год/кг HSCW, що становить близько 37% від загального споживання. Меншу, але не менш важливу роль відіграють повітряні компресори (926 кВт-год/добу) та системи освітлення (277,7 кВт-год/добу). Загальне споживання електроенергії підприємством складає 13611 кВт-год/добу або 0,272 кВт-год/кг HSCW, що є

досить високим показником і вказує на необхідність впровадження енергоефективних технологій.

Таблиця 2.8

Показники ресурсоспоживання для ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» (потужність 50 т HSCW/добу)

Споживання електроенергії			
Кінцеве споживання електроенергії		Значення, кВт-год/доба	Значення, кВт-год/кг HSCW
Холодильне устаткування		7407.3	0.148
Двигуни (насоси, вентилятори тощо)		5000.0	0.100
Освітлення		277.7	0.006
Повітряні компресори		926.0	0.019
Загальне споживання електроенергії		13611.0	0.272
Споживання води			
Вода, л/кг	Птиця	Свинина	Велика рогата худоба
	3,9	4,9	15,5
Споживання теплової енергії			
Кінцеве споживання теплової енергії (пари)	Значення, tпари	Значення, кВт-год/добу	Значення, кВт-год/кг HSCW
Виробництво м'ясопродуктів	54	13889.0	0.278
Гаряча вода	10	2592.7	0.052
Переробка крові	7	1852.0	0.037
Переробка сала	2	463.0	0.009
Втрати тепла	4	926.0	0.019
Загальне споживання теплової енергії	77	19722.7	0.394

Джерело: звітність ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Аналіз споживання води демонструє значну варіацію залежно від виду перероблюваної сировини. Найбільше води витрачається на переробку великої рогатої худоби - 15,5 л/кг, що майже втричі перевищує витрати води на переробку свинини (4,9 л/кг) і вчетверо - на переробку птиці (3,9 л/кг). Ці показники відображають специфіку технологічних процесів для різних видів

м'яса і вказують на потенційні напрямки оптимізації водокористування, особливо у сфері переробки великої рогатої худоби.

Споживання теплової енергії на підприємстві також демонструє цікаву структуру. Найбільша частка теплової енергії (54 т пари/добу або 0,278 кВт-год/кг HSCW) витрачається безпосередньо на виробництво м'ясопродуктів, що складає близько 70% від загального споживання теплової енергії. Значні обсяги теплової енергії також витрачаються на підготовку гарячої води (10 т пари/добу) та переробку крові (7 т пари/добу). Варто відзначити, що втрати тепла складають 4 т пари/добу або 0,019 кВт-год/кг HSCW, що вказує на потенціал для підвищення енергоефективності шляхом покращення теплоізоляції та оптимізації теплових процесів.

Загальне споживання теплової енергії підприємством становить 77 т пари/добу або 0,394 кВт-год/кг HSCW, що є досить високим показником і свідчить про енергоємність виробничих процесів.

Підсумовуючи, можна зазначити, що ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" демонструє типові для галузі показники ресурсоспоживання, але має значний потенціал для підвищення ефективності використання електроенергії, теплової енергії та води. Особливу увагу варто приділити оптимізації роботи холодильного устаткування, зниженню втрат тепла та впровадженню водозберігаючих технологій, особливо в процесах переробки великої рогатої худоби. Реалізація цих заходів не лише знизить операційні витрати підприємства, але й суттєво покращить його екологічні показники, що є важливим аспектом сталого розвитку в сучасних умовах.

Аналіз утворення відходів IV класу небезпеки в ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" за період 2021-2023 років виявляє цікаві тенденції та флуктуації у виробничих процесах підприємства.

У 2021 році загальний обсяг відходів склав 3457,61 тонн. Наступного року спостерігалося значне зменшення цього показника до 3007,80 тонн, що відповідає зниженню на 13%. Така динаміка могла бути спричинена

оптимізацією виробничих процесів, впровадженням більш ефективних технологій або, можливо, тимчасовим зниженням обсягів виробництва.

Таблиця 2.9

Утворення відходів IV класу небезпеки в ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» за період 2021–2023 рр.

Найменування відходів	Кількість відходів, що утворились, т/рік			Відхилення, %	
	2021р.	2022р.	2023р.	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
Конфіскати ветеринарні (канига)	260,0	250,0	275,0	-3,9	10,0
Відходи тканин тваринного походження (боєнські відходи)	439,78	377,79	461,93	-14,1	22,3
Кість від обвалки туш та голів худоби	1211,0	1046,0	1205,82	-13,6	15,3
Оболонки для ковбас зіпсовані, забруднені або не ідентифіковані, їх залишки, які не можуть бути використані за призначенням	1,83	1,85	2,26	1,1	22,2
Етикетки (ярлики) картонні чи паперові некондиційні	1,83	1,85	2,45	1,1	32,4
Вироби ковбасні некондиційні	572,0	296,41	312,25	-48,2	5,3
Екскременти, сечовина та гній (включно струхляві сіно та солома) від худоби	80,00	75,00	80,00	-6,3	6,7
Відходи комунальні (міські) змішані, в т.ч. сміття з урн (побутові відходи)	687,00	708,00	778,14	3,1	9,9
Шлак паливний	14,74	14,4	18,87	-2,3	31,0
Відходи змішані будівництва та знесення будівель та споруд	44,60	46,80	141,48	4,9	202,3
Відходи, одержані у процесі зварювання	0,098	0,139	0,164	41,8	18,0
Брухт металевий	77,572	110,351	153,445	42,3	39,1
Прилади медичного призначення, що не відповідають вимогам, відповідним чином не марковані, зіпсовані або використані	-	0,005	-	100	-100
Відходи полімерні (тара, упаковка від сировини)	67,029	79,026	90,918	17,9	15,1
Тара пластикова лабораторна відпрацьована	0,03	0,03	0,03	0	0
Тара скляна лабораторна відпрацьована	0,1	0,15	0,16	50,0	6,7
Всього	3457,61	3007,80	3522,92	-13,0	17,1
У % до загальної кількості відходів	99,77	99,76	99,87	-0,01	0,11

Джерело: звітність ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Однак, у 2023 році ситуація кардинально змінилася. Обсяг відходів зріс до 3522,92 тонн, що на 17,1% більше порівняно з попереднім роком. Це перевищило навіть показник 2021 року, вказуючи на суттєве розширення виробничої діяльності або зміну технологічних процесів.

Аналізуючи структуру відходів, можна виділити кілька ключових категорій. Найбільшу частку складають кість від обвалки туш та голів худоби, відходи тканин тваринного походження та вироби ковбасні некондиційні. Ці категорії демонструють значні коливання протягом досліджуваного періоду.

Особливу увагу привертає динаміка утворення ковбасних некондиційних виробів. У 2022 році спостерігалося різке зниження цього показника на 48,2% порівняно з 2021 роком, що може свідчити про суттєве покращення якості виробництва. Проте в 2023 році відбулося незначне збільшення на 5,3%, що все ж значно нижче рівня 2021 року.

Цікавим є зростання обсягів брухту металевого: на 42,3% у 2022 році та ще на 39,1% у 2023 році. Це може вказувати на оновлення обладнання або реконструкцію виробничих потужностей.

Значне збільшення відходів будівництва та знесення будівель у 2023 році (на 202,3%) свідчить про проведення масштабних ремонтних або будівельних робіт на підприємстві.

Варто відзначити стабільне зростання обсягів полімерних відходів, що може бути пов'язано зі збільшенням використання пластикової упаковки у виробництві.

Позитивним аспектом є те, що відсоток відходів IV класу небезпеки до загальної кількості відходів залишається стабільно високим (понад 99%), що вказує на ефективне управління більш небезпечними відходами.

Підсумовуючи, можна сказати, що динаміка утворення відходів на ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" відображає активні процеси розвитку та змін на підприємстві. Зниження обсягів відходів у 2022 році могло бути результатом впровадження більш ефективних технологій, тоді як зростання у 2023 році може свідчити про розширення виробництва.

Екологічний податок — це загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів. Ставки податку визначені ст. 243-248 ПКУ та залежать від фактичного обсягу скидів чи зберігання небезпечних речовин. Обсяги сплаченого податку підприємством «ТОВ Житомирський м'ясокомбінат» представлено в на рис.2.4

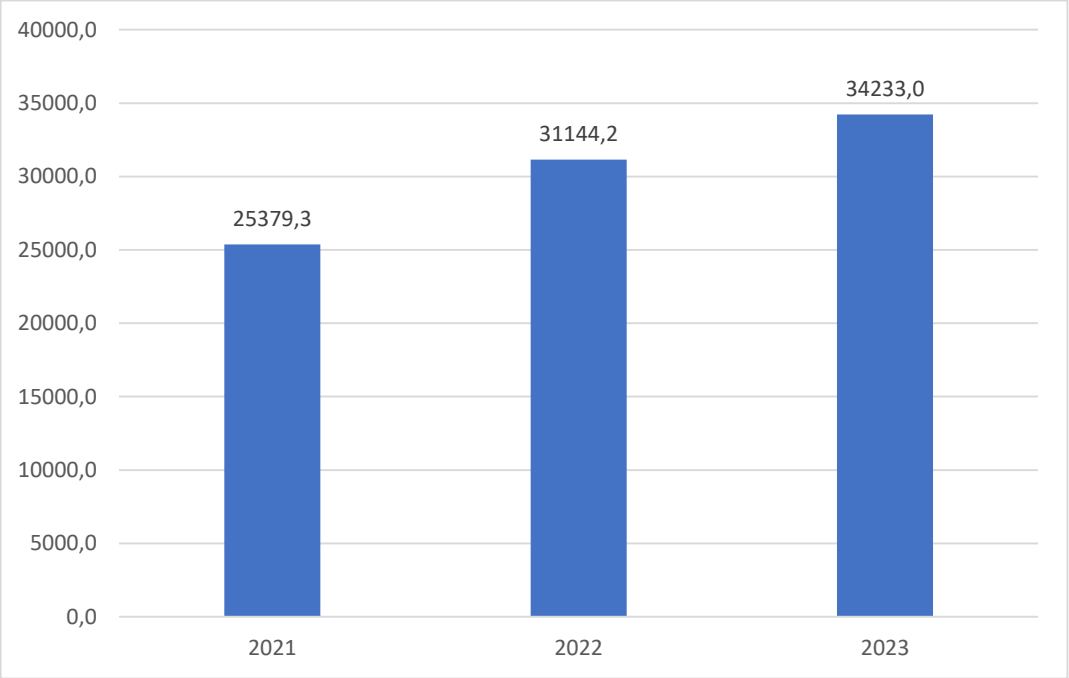

Рис.2.4 Обсяги сплаченого екологічного податку

Джерело: звітність ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Аналіз динаміки сплаченого екологічного податку підприємством за період 2021-2023 років демонструє стійку тенденцію до зростання. Це явище заслуговує на детальний розгляд як з точки зору фінансового навантаження на компанію, так і в контексті її екологічної відповідальності.

У 2021 році обсяг сплаченого екологічного податку склав 25379,3 тис. грн. Наступного року спостерігалося значне збільшення цього показника до

31144,2 тис. грн, що відповідає приросту у 22,72%. Така суттєва зміна може бути пов'язана з кількома факторами: можливим розширенням виробничих потужностей, зміною законодавства у сфері екологічного оподаткування або посиленням контролю за дотриманням екологічних норм.

Тенденція до зростання продовжилась і в 2023 році, коли сума екологічного податку досягла 34233,0 тис. грн. Однак темп приросту дещо сповільнився, склавши 9,92% порівняно з попереднім роком. Це може свідчити про стабілізацію виробничих процесів або впровадження більш екологічно чистих технологій, що дозволило дещо стримати зростання податкового навантаження.

Загальний приріст за два роки склав 34,89%, що є досить значним показником. Такий стрімкий ріст екологічного податку може мати як позитивні, так і негативні аспекти для підприємства. З одного боку, це може свідчити про збільшення обсягів виробництва та, відповідно, зростання доходів компанії. З іншого боку, підвищення податкового навантаження може негативно вплинути на фінансові показники та конкурентоспроможність підприємства.

Варто зазначити, що зростання суми екологічного податку не обов'язково означає погіршення екологічних показників підприємства. Це може бути результатом більш точного обліку впливу на навколишнє середовище, впровадження нових методів моніторингу або зміни в методології розрахунку податку. Крім того, збільшення екологічних платежів може стимулювати підприємство до пошуку більш екологічно чистих технологій та оптимізації виробничих процесів з метою зменшення негативного впливу на довкілля.

Для повного розуміння ситуації необхідно розглядати ці дані в контексті загальних фінансових показників підприємства, таких як обсяг виробництва, виручка та прибуток. Також важливо враховувати зміни в екологічному законодавстві та галузеві тенденції.

Підсумовуючи, можна сказати, що зростання обсягів сплаченого екологічного податку є важливим індикатором, який вимагає пильної уваги керівництва підприємства. Це може бути сигналом для перегляду екологічної політики компанії, інвестування в більш ефективні та екологічно чисті технології, а також оптимізації виробничих процесів з метою зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Водночас, це може відкрити нові можливості для підвищення ефективності виробництва та зміцнення репутації підприємства як соціально відповідального бізнесу.

Інформація щодо фінансування природоохоронних заходів підприємством «ТОВ Житомирський м'ясокомбінат»» наведено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10.

Динаміка обсягів фінансування природоохоронних заходів

Заходи / сума витрат	2021	2022	2023	Абс. 2023-2021	Відн,% 2023-2021
1.Охорона атмосферного повітря	140	180	210	70	50
2.Охорона і раціональне використання водних ресурсів:	830	940	880	50	6,02
3. Охорона та раціональне використання природних рослинних ресурсів, ресурсів тваринного світу та збереження природного заповідного фонду	640	732	610	-30	-4,68
4.Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів	8320	9800	6540	-1780	-21,39
5.Наука, інформація,навчання персоналу	12	15	12	0	0
Разом	9942	11667	8252	-1690	-16,99

Джерело: звітність ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Загальна сума витрат на природоохоронні заходи скоротилася з 9942 тис.грн у 2021 році до 8252 тис.грн у 2023 році, що склало 16,99%. Разом з тим, у 2022 році обсяг такого фінансування складав 11667 тис.грн. Найбільший обсяг витрат (6540 тис.грн) у 2023 році припадав на фінансування статті «Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів», а найменший (12 тис.грн) – «Наука, інформація, навчання персоналу».

Висновки до розділу 2

У результаті проведеного комплексного аналізу діяльності ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" за період 2021-2023 років виявлено стійку тенденцію до покращення фінансових результатів. Підприємство демонструє зростання чистого прибутку на 128,8% за три роки, досягнувши рівня 69 289 тис. грн у 2023 році, при одночасному підвищенні рентабельності продажів з 1,78% до 3,53%. Це свідчить про ефективність обраної стратегії розвитку та здатність підприємства адаптуватися до складних ринкових умов.

Аналіз виробничого потенціалу виявив як сильні сторони, так і області для вдосконалення. Позитивним аспектом є зростання продуктивності праці на 27,2%, що досягла рівня 1207,3 тис. грн/особу. Водночас, високий рівень зносу основних засобів (60,1%) та значна енергоємність виробництва вказують на необхідність технологічної модернізації. Особливої уваги потребує оптимізація управління запасами, оскільки тривалість їх обороту збільшилась з 18,2 до 57 днів.

Дослідження фінансового стану підприємства демонструє поступове покращення показників фінансової стійкості, хоча деякі з них все ще не досягають нормативних значень. Коефіцієнт автономії зріс з 0,346 до 0,376, що свідчить про посилення фінансової незалежності, проте залишається нижчим за оптимальний рівень. Позитивною тенденцією є зниження

фінансового левериджу з 1,894 до 1,660, що вказує на зменшення фінансових ризиків.

Екологічний аналіз діяльності підприємства виявив значний потенціал для впровадження ресурсоефективних технологій. Поточне споживання електроенергії холодильним устаткуванням складає 7407,3 кВт-год/добу, що становить 54% загального енергоспоживання підприємства. Аналіз структури споживання води та утворення відходів також вказує на необхідність впровадження більш екологічно чистих технологій виробництва для відповідності сучасним екологічним стандартам.

На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" має стійкі ринкові позиції та демонструє позитивну динаміку розвитку. Водночас, виявлені резерви підвищення ефективності, особливо в сфері енергоспоживання та екологічності виробництва, створюють передумови для впровадження інноваційних технологій в рамках концепції ресурсоефективного та чистого виробництва. Це дозволить не лише оптимізувати операційні витрати, але й посилити конкурентні позиції підприємства на ринку в довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 3. ЗАХОДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

3.1 Ресурсоефективне та чисте виробництво в системі управління сталим розвитком підприємства харчової промисловості

Комплексний SWOT-аналіз ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" розкриває багатогранну картину поточного стану підприємства в умовах воєнного часу та викликів сталого розвитку (табл 3.1).

Аналіз сильних сторін підприємства демонструє потужний потенціал у декількох ключових напрямках. У фінансово-економічній сфері особливо вражаючим є стабільне зростання чистого прибутку на 128,8% за трирічний період, що супроводжується підвищенням рентабельності продажів з 1,78% до 3,53%. Ефективне управління витратами підтверджується зниженням матеріалоємності на 12%, що свідчить про раціональне використання ресурсів.

В операційному аспекті підприємство демонструє високу продуктивність праці, яка досягла 1207,3 тис. грн на особу, що є значним досягненням в умовах кризи. Особливої уваги заслуговує здатність підтримувати безперервність виробничих процесів у складних умовах воєнного часу, що підкріплюється диверсифікованим асортиментом продукції.

Екологічна та соціальна складові сильних сторін представлені ефективною системою управління відходами, наявністю власних очисних споруд та розвиненими програмами соціальної підтримки працівників. Ці фактори створюють міцну основу для сталого розвитку підприємства.

Ринкові переваги включають сильну позицію бренду та розвинену систему контролю якості, що забезпечує конкурентоспроможність продукції на ринку.

Аналіз слабких сторін виявляє ряд суттєвих викликів. У фінансово-економічній сфері критичними є від'ємне значення власних оборотних коштів та висока залежність від позикового капіталу.

Таблиця 3.1

Комплексний SWOT-аналіз ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Сильні сторони (Strengths)	**Слабкі сторони (Weaknesses)**
Фінансово-економічні	
1. Стабільне зростання чистого прибутку (+128,8% за три роки)	1. Від'ємне значення власних оборотних коштів
2. Зростання рентабельності продажів (з 1,78% до 3,53%)	2. Висока залежність від позикового капіталу
3. Ефективне управління витратами (зниження матеріалоємності на 12%)	3. Збільшення періоду оборотності запасів (з 18,2 до 57 днів)
Операційні	
4. Висока продуктивність праці (1207,3 тис. грн/особу)	4. Високий рівень зносу основних засобів (60,1%)
5. Здатність підтримувати виробничі процеси в кризових умовах	5. Висока енергоємність виробництва
6. Диверсифікований асортимент продукції	6. Неповне використання потужностей через логістичні обмеження
Екологічні та соціальні:	**Технологічні та інфраструктурні:**
7. Ефективна система управління відходами	7. Висока залежність від імпортного обладнання
8. Наявність власних очисних споруд	8. Недостатнє впровадження цифрових технологій
9. Програми соціальної підтримки працівників	9. Обмежені фінансові ресурси для екологічної модернізації
Ринкові	
10. Сильна ринкова позиція та впізнаваність бренду	10. Недостатня диверсифікація джерел постачання сировини
11. Власна система контролю якості	11. Обмежений доступ до міжнародних ринків
Можливості (Opportunities)	**Загрози (Threats)**
Ринкові та інтеграційні:	**Військові та політичні:**
1. Розширення експортних можливостей через євроінтеграцію	1. Продовження активних бойових дій
2. Інтеграція в європейські ланцюги постачання	2. Ризики пошкодження інфраструктури
3. Розвиток власної торгової мережі	3. Ризики кібератак на виробничі системи
Інвестиційні та фінансові:	**Економічні:**
4. Доступ до програм міжнародної підтримки бізнесу	4. Нестабільна економічна ситуація в країні
5. Отримання "зеленого" фінансування	5. Зростання цін на сировину та енергоносії
6. Залучення інвестицій для модернізації виробництва	6. Зменшення платоспроможного попиту населення
Технологічні та екологічні:	**Ресурсні та кадрові:**
7. Впровадження енергозберігаючих технологій	7. Дефіцит енергоресурсів
8. Можливості "зеленої" трансформації	8. Міграція кваліфікованих кадрів
9. Розвиток "зеленої" енергетики	9. Нестабільність постачання сировини
Інституційні:	**Регуляторні та ринкові:**
10. Державна підтримка сталого розвитку	10. Посилення екологічних вимог ЄС
11. Участь у проєктах з відбудови України	11. Посилення конкуренції на ринку
12. Оптимізація логістичних процесів	12. Зростання вартості відповідності ESG-крт

Джерело: авторська розробка

Збільшення періоду оборотності запасів з 18,2 до 57 днів вказує на проблеми з управлінням оборотними активами. Операційні слабкості включають високий рівень зносу основних засобів (60,1%) та значну енергоємність виробництва, що особливо критично в умовах енергетичної кризи. Неповне використання виробничих потужностей через логістичні обмеження додатково знижує операційну ефективність.

В технологічній та інфраструктурній сферах основними проблемами є залежність від імпортного обладнання, недостатній рівень цифровізації та обмежені фінансові ресурси для екологічної модернізації. Ринкові слабкості проявляються в недостатній диверсифікації джерел постачання сировини та обмеженому доступі до міжнародних ринків.

Аналіз можливостей розкриває значний потенціал для розвитку. Ринкові та інтеграційні можливості включають розширення експортної діяльності через євроінтеграцію та включення в європейські ланцюги постачання. Інвестиційні та фінансові перспективи пов'язані з доступом до міжнародних програм підтримки бізнесу та "зеленого" фінансування.

Технологічні та екологічні можливості зосереджені навколо впровадження енергозберігаючих технологій та "зеленої" трансформації виробництва. Інституційні можливості включають участь у державних програмах підтримки сталого розвитку та проектах з відбудови України.

Аналіз загроз виявляє серйозні виклики, пов'язані з військовою ситуацією, включаючи ризики пошкодження інфраструктури та кібератак. Економічні загрози включають нестабільність ситуації в країні, зростання цін на сировину та енергоносії, зниження платоспроможного попиту населення.

Ресурсні та кадрові загрози пов'язані з дефіцитом енергоресурсів, міграцією кваліфікованих кадрів та нестабільністю постачання сировини. Регуляторні та ринкові загрози включають посилення екологічних вимог ЄС, зростання конкуренції та підвищення вартості відповідності ESG-критеріям.

Запропоновані стратегічні напрямки розвитку ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" (табл 3.2) формують комплексну програму трансформації

підприємства з урахуванням викликів воєнного часу та вимог сталого розвитку.

Таблиця 3.2

Стратегічні напрямки розвитку ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Стратегічний напрямок	Ключові елементи	Очікувані результати
1. Стратегія фінансової стабілізації	- Оптимізація структури капіталу - Покращення управління оборотними активами - Диверсифікація джерел фінансування	- Підвищення фінансової автономії - Оптимізація оборотності запасів - Покращення ліквідності
2. Стратегія сталого операційного розвитку	**- Модернізація виробничих потужностей** **- Впровадження енергоефективних технологій** - Оптимізація логістичних процесів - Цифровізація виробництва	**- Зниження енергоємності** - Підвищення продуктивності **- Скорочення операційних витрат** - Підвищення гнучкості виробництва
3. Стратегія ринкової адаптації	- Розширення експортної діяльності - Диверсифікація постачальників - Розвиток власної торгової мережі - Адаптація продуктового портфеля	- Збільшення ринкової частки - Зниження ризиків постачання - Підвищення маржинальності - Посилення конкурентних позицій
4. Стратегія антикризової стійкості	- Створення резервних потужностей - Розвиток систем кібербезпеки - Формування запасів критичної сировини - Програми утримання персоналу	- Забезпечення безперервності бізнесу - Підвищення інформаційної безпеки - Стабільність виробництва - Збереження кадрового потенціалу
5. Стратегія екологічної трансформації	**- Впровадження циркулярної економіки** - Розвиток "зеленої" енергетики **- Удосконалення екологічного менеджменту** - Сертифікація за міжнародними стандартами	- Відповідність ESG-критеріям **- Зниження екологічного впливу** - Доступ до "зеленого" фінансування **- Покращення репутації**
6. Стратегія соціального розвитку	- Розширення соціальних програм - Розвиток корпоративної культури - Програми навчання персоналу - Взаємодія з громадами	- Підвищення лояльності персоналу - Зростання продуктивності праці - Розвиток компетенцій - Посилення соціальної відповідальності

Джерело: авторська розробка

Стратегія фінансової стабілізації спрямована на зміцнення фінансової стійкості підприємства через оптимізацію структури капіталу та покращення управління оборотними активами. Ключовим елементом є впровадження сучасних інструментів фінансового планування та контролю. Диверсифікація джерел фінансування, включаючи доступ до міжнародних фінансових ринків та "зеленого" фінансування, дозволить знизити вартість капіталу та підвищити фінансову гнучкість.

Стратегія сталого операційного розвитку фокусується на модернізації виробничих потужностей з акцентом на енергоефективність та екологічність. Впровадження цифрових технологій та автоматизація виробничих процесів дозволять підвищити операційну ефективність та гнучкість виробництва. Особлива увага приділяється оптимізації логістичних процесів для забезпечення безперебійності поставок в умовах воєнного часу.

Стратегія ринкової адаптації передбачає активний розвиток експортного потенціалу з фокусом на європейський ринок. Диверсифікація постачальників сировини та розвиток власної торгової мережі забезпечать стійкість бізнес-моделі. Адаптація продуктового портфеля до змін споживчих преференцій та вимог сталого розвитку дозволить зміцнити конкурентні позиції.

Стратегія антикризової стійкості спрямована на забезпечення безперервності бізнесу в умовах воєнного стану. Створення резервних виробничих потужностей, розвиток систем кібербезпеки та формування стратегічних запасів критичної сировини підвищать стійкість підприємства до зовнішніх шоків. Програми утримання та розвитку персоналу забезпечать збереження кадрового потенціалу.

Стратегія екологічної трансформації передбачає системний перехід до принципів циркулярної економіки та розвиток відновлюваних джерел енергії. Удосконалення системи екологічного менеджменту та сертифікація за міжнародними стандартами забезпечать відповідність вимогам ESG та доступ до "зеленого" фінансування.

Стратегія соціального розвитку фокусується на посиленні соціальної відповідальності бізнесу через розширення програм підтримки працівників та взаємодії з місцевими громадами. Розвиток корпоративної культури та програм навчання персоналу сприятиме підвищенню продуктивності праці та розвитку людського капіталу.

Протягом багатьох років промислово розвинені країни поступово змінювали підходи до вирішення проблем деградації та забруднення навколишнього середовища [3]. Вони рухались від ігнорування проблеми до розсіювання забруднення, щоб його наслідки були менш шкідливими або очевидними; далі до контролю забруднення із застосуванням очищення в місці викиду шкідливих речовин (без зміни технології виробництва); і наприкінці до профілактики забруднень та відходів у місці їх утворення шляхом застосування підходу ресурсоефективного та чистого виробництва (РЕЧВ). Поступовий перехід від «ігнорування» до «профілактики» завершився усвідомленням того, що можна досягти економії витрат для промисловості одночасно із покращенням умов навколишнього середовища для суспільства. Це, власне, і є метою РЕЧВ. РЕЧВ визначається як безперервне застосування комплексної превентивної екологічної стратегії, що застосовується до процесів, продукції та послуг підприємства з метою підвищення загальної ефективності та зменшення ризиків для людей і навколишнього середовища [3].

Впровадження підходу ресурсоефективного та чистого виробництва (РЕЧВ) на ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" є логічним результатом комплексного стратегічного аналізу та оцінки потенціалу розвитку підприємства в сучасних умовах. Вибір даного підходу базується на системному аналізі внутрішніх можливостей підприємства та зовнішніх викликів, що формують необхідність трансформації виробничих процесів.

Аналіз фінансово-економічних показників підприємства виявляє значний потенціал для оптимізації ресурсовикористання. Висока енергоємність виробничих процесів в умовах постійного зростання вартості

енергоресурсів створює суттєвий тиск на собівартість продукції. Матеріалоємність виробництва, незважаючи на позитивну динаміку скорочення на 12%, залишається на рівні, що потребує подальшої оптимізації. В цих умовах впровадження РЕЧВ створює можливості для суттєвого підвищення операційної ефективності.

Екологічний аспект впровадження РЕЧВ набуває особливої актуальності в контексті євроінтеграційних процесів та посилення екологічних вимог як на національному, так і на міжнародному рівні. М'ясопереробна галузь характеризується значним навантаженням на довкілля через високий рівень утворення відходів та інтенсивне використання водних ресурсів. Впровадження РЕЧВ дозволяє системно адресувати ці виклики, забезпечуючи відповідність сучасним екологічним стандартам та вимогам ESG.

Технологічний стан підприємства, що характеризується високим рівнем зносу основних засобів (60,1%), створює унікальну можливість для впровадження сучасних ресурсоефективних технологій в процесі необхідної модернізації виробництва. Сучасні технологічні рішення у сфері РЕЧВ дозволяють не лише підвищити ефективність використання ресурсів, але й впровадити принципи циркулярної економіки у виробничі процеси.

Ринкові переваги впровадження РЕЧВ проявляються у можливості посилення конкурентних позицій підприємства через зниження собівартості продукції та відповідність зростаючому попиту на екологічно відповідальну продукцію. Особливого значення це набуває в контексті планів щодо розширення експортної діяльності та виходу на європейські ринки.

Соціальний вимір РЕЧВ включає покращення умов праці через модернізацію виробничих процесів, підвищення безпеки виробництва та зниження впливу на здоров'я працівників. Це повністю відповідає стратегічним цілям підприємства щодо розвитку людського капіталу та посилення соціальної відповідальності бізнесу.

Інституційна підтримка впровадження РЕЧВ, включаючи можливості отримання державної підтримки та міжнародної технічної допомоги, створює сприятливі умови для реалізації відповідних проектів. Наявність спеціалізованих програм фінансування екологічної модернізації розширює можливості для залучення необхідних інвестицій.

Впровадження підходу РЕЧВ органічно інтегрується в загальну стратегію розвитку підприємства, підтримуючи реалізацію всіх ключових стратегічних напрямків. В рамках фінансової стратегії це забезпечує зниження операційних витрат та підвищення ефективності використання ресурсів. Для операційної стратегії РЕЧВ створює основу для системної модернізації виробничих процесів. У контексті ринкової стратегії підхід забезпечує відповідність міжнародним стандартам та посилення конкурентоспроможності.

Особливу роль РЕЧВ відіграє в реалізації екологічної стратегії, забезпечуючи системне зниження впливу на довкілля та впровадження принципів циркулярної економіки. В рамках антикризової стратегії підхід сприяє зниженню залежності від зовнішніх ресурсів та підвищенню стійкості бізнесу.

Таким чином, впровадження підходу РЕЧВ на ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" є стратегічно обґрунтованим рішенням, що створює комплексну платформу для сталого розвитку підприємства. Це дозволяє одночасно адресувати економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності, забезпечуючи довгострокову конкурентоспроможність в умовах посилення екологічних вимог та необхідності підвищення ефективності використання ресурсів.

В умовах наростаючих глобальних викликів та трансформації світової економічної системи концепція зеленої економіки набуває особливої актуальності для України. Сучасний етап розвитку національного господарства характеризується високою ресурсоємністю виробництва, значним навантаженням на довкілля та низькою енергоефективністю, що

обумовлює необхідність кардинальних змін у підходах до економічного зростання.

Зелена економіка як модель господарювання передбачає досягнення економічного прогресу при одночасному збереженні природного капіталу та забезпеченні соціальної справедливості. Україна має потужний потенціал для впровадження принципів зеленої економіки завдяки значним природним ресурсам, вигідному геополітичному положенню та розвиненому людському капіталу. Особливого значення набуває інтеграція України до європейського економічного простору, що створює додаткові можливості для зеленої трансформації національної економіки.

Міжнародний досвід демонструє ефективність впровадження принципів зеленої економіки в розвинених країнах. Показовим є приклад Європейського Союзу, де екологічний сектор формує 2,5% ВВП, а значна частка інвестицій спрямовується на розвиток екологічно орієнтованих технологій. Особливо цінним для України є досвід скандинавських країн у сфері енергоефективності та розвитку відновлюваної енергетики.

Стратегічна трансформація української економіки у напрямку зеленого зростання охоплює декілька ключових сфер. У енергетичному секторі пріоритетним є підвищення ефективності використання ресурсів, розвиток альтернативної енергетики та модернізація інфраструктури. Екологізація виробництва передбачає впровадження ресурсозберігаючих технологій та розвиток циркулярної економіки. Особлива увага приділяється розвитку зеленої інфраструктури та формуванню ефективних фінансових механізмів підтримки екологічних ініціатив.

Успішна імплементація принципів зеленої економіки потребує системного підходу та узгоджених дій всіх зацікавлених сторін. Ключовою умовою є вдосконалення нормативно-правової бази та створення дієвих економічних стимулів для бізнесу. Важливим аспектом є розвиток державно-приватного партнерства та стимулювання екологічних інновацій. Не менш

значущим є підвищення екологічної свідомості суспільства та формування нової культури споживання.

Впровадження моделі зеленої економіки має чіткі кількісні орієнтири. Планується досягти суттєвого зниження енергоємності ВВП, збільшити частку відновлюваної енергетики та покращити екологічні показники. Це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної економіки та покращенню якості життя населення.

Зелена економіка є не просто екологічною ініціативою, а комплексною стратегією економічної трансформації, що створює передумови для якісного зростання та посилення енергетичної безпеки країни. Успішність її впровадження залежить від ефективної співпраці держави, бізнесу та громадянського суспільства. Перспективи подальшого розвитку зеленої економіки в Україні тісно пов'язані з євроінтеграційними процесами та глобальними тенденціями сталого розвитку, що відкриває нові можливості для залучення інвестицій та технологічної модернізації національного господарства.

Таким чином, зелена економіка виступає не лише як інструмент екологізації господарської діяльності, але й як каталізатор системних змін, спрямованих на формування більш ефективної та конкурентоспроможної економічної моделі. Її розвиток є стратегічним пріоритетом для України та важливою передумовою успішної інтеграції до глобальної економічної системи.

Для виробничих процесів РЕЧВ передбачає збереження сировини та енергії, усунення токсичної сировини та зменшення кількості й токсичності відходів та викидів. Для розробки продукції РЕЧВ застосовує зменшення несприятливого впливу за рахунок розгляду життєвого циклу продукту: від видобутку сировини до переробки та кінцевої утилізації непридатних для переробки відходів. Для сфери послуг РЕЧВ пропонує включення екологічних чинників у процес розробки та надання послуг. Основна відмінність між контролем за забрудненням та РЕЧВ лежить у площині часу. Контроль за

забрудненням являє собою підхід постфактум – «реагування та дію», в той час як РЕЧВ відображає проактивну філософію «передбачення та профілактики».

Профілактика завжди краща, ніж лікування. Однак це не означає, що технології «очищення в місці викиду шкідливих речовин» ніколи не будуть потрібні. Використовуючи філософію РЕЧВ для вирішення проблем забруднення та відходів, залежність від рішень «очищення в місці викиду шкідливих речовин» можна зменшити або, в деяких випадках, повністю усунути. Методологію РЕЧВ можна застосовувати (і вона вже застосовується) до видобутку сировини, виробництва, сільського господарства, рибальства, транспортних перевезень, туризму, охорони здоров'я, енергетики та інформаційних систем. Важливо підкреслити, що РЕЧВ стосується як організаційних, так і технологічних змін. У багатьох випадках найважливіші результати РЕЧВ можна досягнути за рахунок всебічного нестандартного мислення без впровадження технологічних рішень. Зміна ставлення з боку керівників, менеджерів і співробітників підприємства є критично важливим для отримання найбільших переваг від РЕЧВ [3].

Нижче представлена поетапна методологія проведення РЕЧВ-оцінки на підприємстві. Оцінку РЕЧВ можна розділити на шість кроків, представлених на рис.3.1. РЕЧВ являє собою безперервний процес. Після завершення однієї оцінки РЕЧВ, слід розпочинати іншу, з метою подальшого вдосконалення, чи продовжувати роботу з іншим пріоритетним напрямом.

Технологічні вдосконалення можна реалізувати кількома способами: - зміна виробничих процесів та технології; - - - зміна характеру вхідних ресурсів (матеріали, компоненти, джерела енергії, води тощо); зміна готового продукту або розробка альтернативної продукції; повторне використання відходів та побічних продуктів на місці.

Види РЕЧВ-заходів:

Організація виробництва та управління підприємством Вдосконалення робочих практик та їх належна підтримка може забезпечити значні переваги. Ці опції зазвичай низьковитратні.

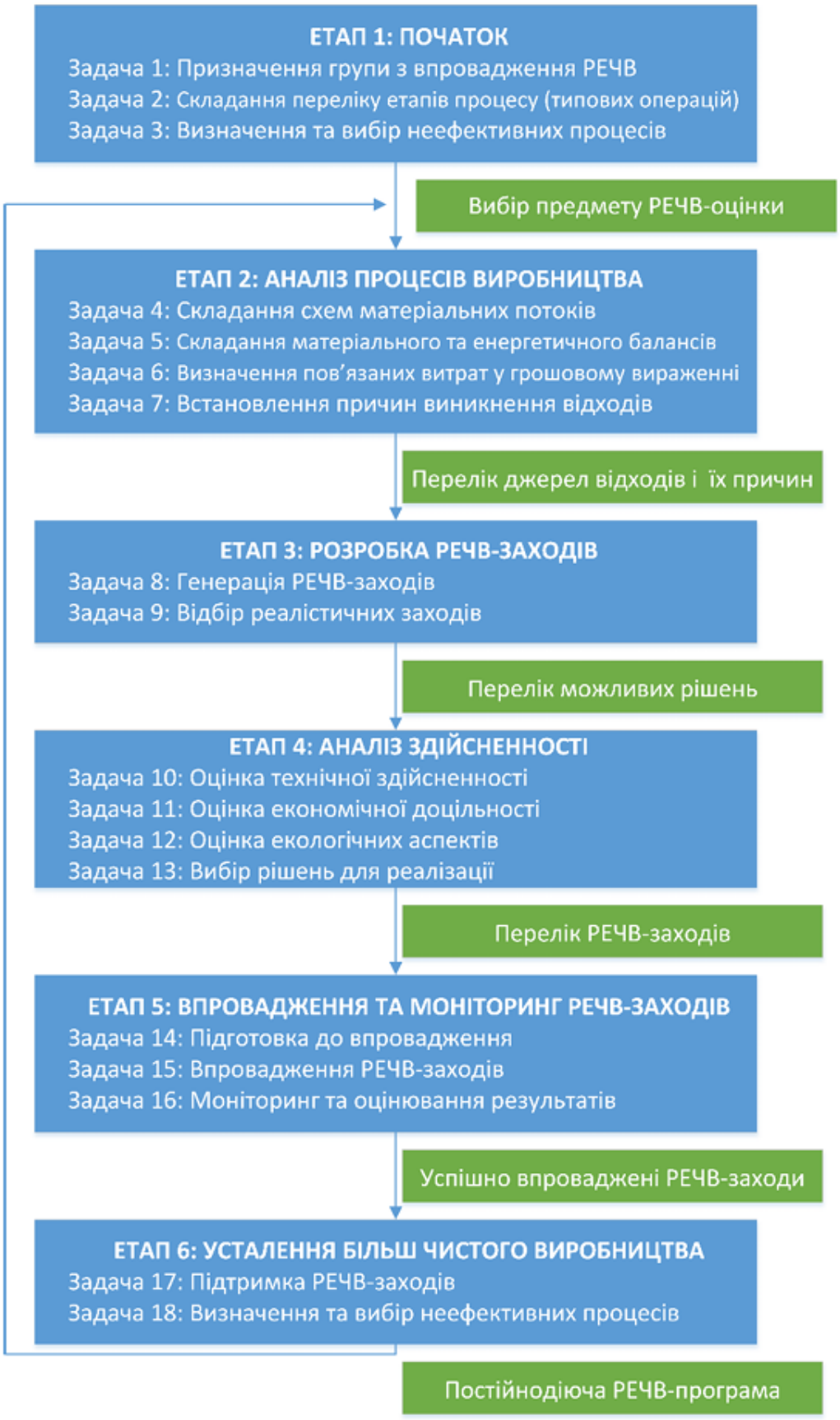

Рис. 3.1 Методологія реалізації РЕЧВ на підприємстві

Джерело: дані ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Оптимізація виробничого процесу Оптимізація існуючих процесів може зменшити споживання ресурсів. Ці опції зазвичай низьковитратні або середньовитратні.

Заміна сировини Екологічних проблем можна уникнути шляхом заміни небезпечних матеріалів на більш екологічно чисті матеріали. Ці опції можуть вимагати змін технологічного обладнання.

Нова технологія Впровадження нових технологій може зменшити споживання ресурсів та звести до мінімуму утворення відходів за рахунок підвищення ефективності операцій. Ці опції зазвичай дуже витратні, але періоди окупності можуть бути досить короткими.

Розробка нової продукції Зміна процесу розробки продукції може забезпечити переваги упродовж усього її життєвого циклу, включно зі зменшенням використання небезпечних речовин, зменшенням обсягу утилізації відходів, зменшенням енергоспоживання та більш ефективними виробничими процесами. Розробка нової продукції – це довготривала стратегія, що може вимагати нового виробничого обладнання та заходів із маркетингу, але окупність у кінцевому підсумку може бути дуже високою.

3.2 Обґрунтування доцільності застосування РЕЧВ інструментарію на ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Прийняття рішення щодо впровадження абсорбційного чиллера парового нагріву на ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" базується на комплексному аналізі технологічних, економічних та екологічних аспектів діяльності підприємства в контексті ресурсоефективного та чистого виробництва.

Технологічний процес м'ясопереробки характеризується значним споживанням енергетичних ресурсів, зокрема для забезпечення холодильних потужностей. Аналіз існуючої системи охолодження, що базується на компресорних установках, виявив суттєві резерви для оптимізації

енергоспоживання. В умовах постійного зростання вартості електроенергії та необхідності підвищення енергоефективності виробництва, впровадження абсорбційного чиллера представляє собою оптимальне технічне рішення.

Ключовою перевагою обраної технології є можливість використання вторинних енергетичних ресурсів, зокрема гарячої води та перегрітої пари, які раніше не використовувались ефективно на підприємстві. Це дозволяє знизити вартість генерації холоду щонайменше на 40% порівняно з традиційними компресорними установками. Особливо важливим фактором є те, що електроенергія споживається лише для роботи насосів та автоматики, що в десятки разів менше порівняно з аналогічними за потужністю компресійними чиллерами.

Абсорбційні холодильні установки (рис.2.5) – це енергозберігаючі системи з підвищеною холодопродуктивністю. Це оптимальне технічне рішення у випадку високої вартості електроенергії, а також при її дефіциті.

Основним джерелом енергії для процесу охолодження є гаряча вода або перегріта пара, тобто енергія, яка раніше не використовувалася підприємством. Холодоагент являє собою дистильовану воду, а в ролі абсорбенту може виступати бромід літію. Вартість холоду при використанні абсорбційних холодильних установок щонайменше на 40 % нижча, ніж у порівнянні із використанням компресорних холодильних апаратів.

Чиллери абсорбційного типу – енергоефективні, а тому економічно вигідні холодильні машини. Особливо при використанні на промислових підприємствах, де є багато надлишкового тепла, що виділяється в результаті технологічних процесів.

Важливими перевагами обладнання абсорбційного типу є:

Екологічна безпека. В якості холодоагенту в машинах використовується звичайна вода, а не агресивні хімічні сполуки. Також безпечні для навколишнього середовища і речовини, що застосовуються в якості абсорбентів;

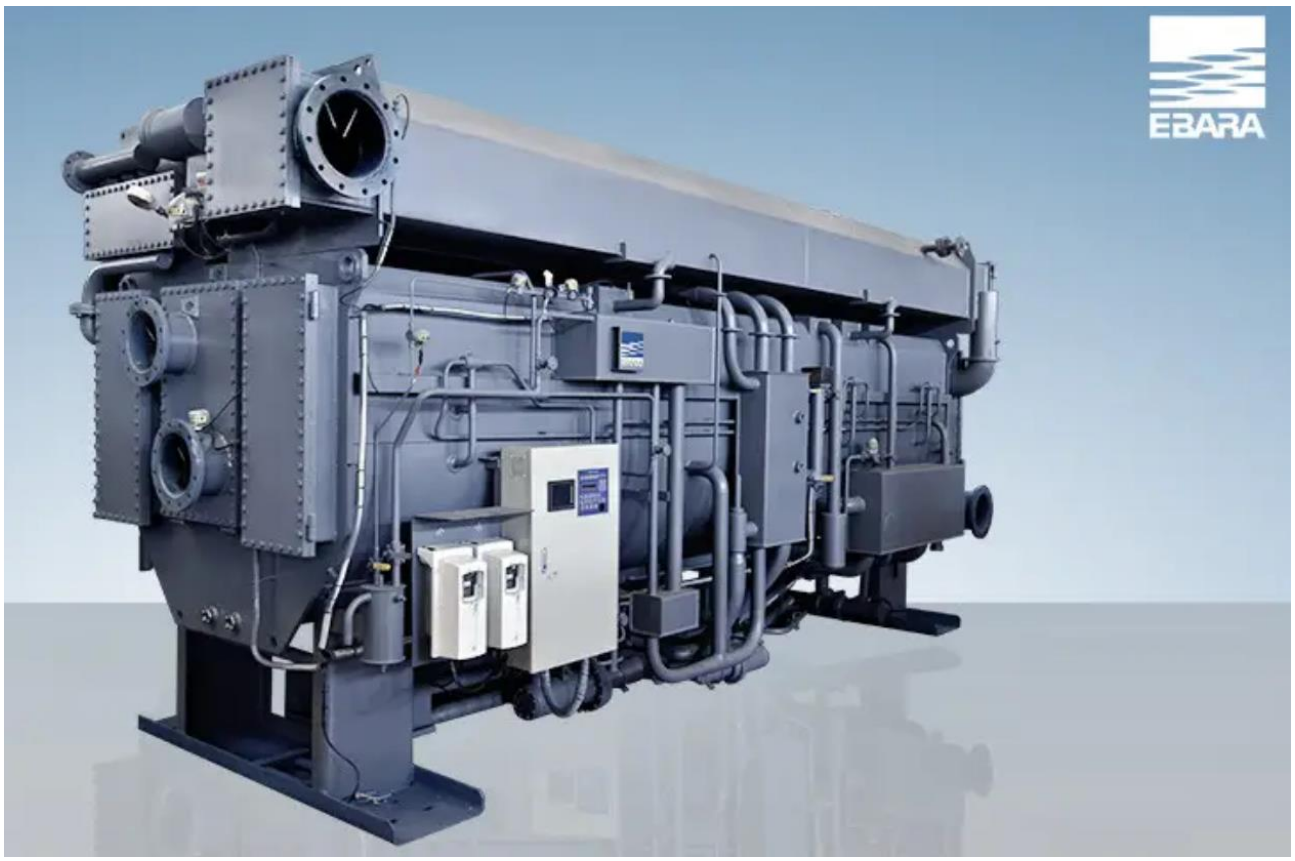

Рис. 3.2. EBARA REWA & RGWA Абсорбционный чиллер парового нагріву АБХМ

Джерело: https://novtek.com.ua/

Енергоефективність. Агрегат функціонує в основному за рахунок вторинних джерел енергії. Електроенергія споживається лише на роботу насосів і автоматики – це в кілька десятків разів менше, ніж при роботі аналогічних по потужності компресійних чиллерів.

Економічність. Експлуатація абсорбційних чілерів істотно дешевше, ніж використання інших холодильних машин. Крім того, навіть в моменти пікового навантаження вони не є причиною перевантаження електромереж. Але при виборі обладнання варто враховувати і більш високу ціну абсорбційних чілерів в порівнянні з класичними компресорними холодильними агрегатами;

Компактні розміри. Машини даного типу відрізняються невеликими габаритами, що дозволяє монтувати та експлуатувати їх навіть в невеликих приміщеннях з дефіцитом площі і вільних поверхонь;

Довговічність. Чиллери абсорбційного типу практично не мають рухомих елементів в конструкції. Це не тільки зменшує знос і підвищує терміни експлуатації – в середньому більше 20 років – а й мінімізує рівень шуму і вібрації;

Простота експлуатації. Агрегати керуються за допомогою автоматики, що забезпечує можливість тонкого налаштування і безперебійну роботу чиллера в будь-яких умовах експлуатації.

Одна з найважливіших переваг холодильних агрегатів абсорбційного типу – низька собівартість виробленого холоду, завдяки чому ці машини можуть застосовуватися на великих промислових підприємствах без істотного збільшення їх витрат.

План впровадження абсорбційного чиллера парового нагріву передбачає шість послідовних етапів реалізації (табл 3.3).

Підготовчий етап включає формування робочої групи для управління проектом, розробку детального графіку впровадження та підготовку необхідної технічної документації. На цьому етапі буде проведено ґрунтовний техніко-економічний аналіз під керівництвом головного інженера у співпраці з головним енергетиком та економічним відділом. Витрати на реалізацію підготовчого етапу складуть 50 тис. грн. Результатом стане формування чіткої структури проекту з обґрунтуванням його економічної доцільності та визначенням технічних вимог до впровадження.

Етап закупівлі обладнання передбачає організацію тендерної процедури, укладання договору та придбання EBARA REWA & RGWA з організацією його доставки. Відповідальність за реалізацію покладається на відділ закупівель за підтримки юридичного та фінансового відділів. Інвестиції у придбання обладнання становитимуть 3336 тис. грн. Результатом етапу стане

отримання якісного обладнання за оптимальною ціною з повним пакетом гарантійних зобов'язань та технічної підтримки від виробника.

Таблиця 3.3

План впровадження абсорбційного чиллера парового нагріву в конетксі реалізації РЕЧВ-заходів

Етап	Заходи	Відповідальні особи	Витрати, т. грн	Очікуваний ефект
Підготовчий етап	- Створення робочої групи; - Розробка графіку реалізації; - Підготовка технічної документації; - Проведення техніко-економічного аналізу	- Головний інженер; - Головний енергетик; - Економічний відділ	50	- Чітке планування проекту; - Обґрунтування економічної доцільності; - Визначення технічних вимог
Закупівля обладнання	- Проведення тендеру; - Укладання договору; - Закупівля EBARA REWA & RGWA; - Організація доставки	- Відділ закупівель; - Юридичний відділ; - Фінансовий відділ	3336	- Оптимальна ціна закупівлі; - Гарантійні зобов'язання; - Технічна підтримка виробника
Монтажні роботи	- Підготовка приміщення; - Монтаж обладнання; - Налаштування автоматики; - Пусконалагоджувальні роботи	- Головний інженер; - Технічний відділ; - Підрядна організація	480	- Правильний монтаж; - Налаштування оптимальних режимів; - Забезпечення надійної роботи
Навчання персоналу	- Розробка програми навчання; - Теоретичне та практичні заняття; - Атестація	- Відділ кадрів; - Головний енергетик; - Зовнішні тренери	80	- Кваліфікований персонал; - Безпечна експлуатація; - Ефективне обслуговування
Введення в експлуатацію	- Тестовий запуск; - Налаштування режимів;	- Головний інженер; - Головний енергетик; - Технічний відділ	50	- Стабільна робота системи; - Оптимальні параметри роботи; - Документальне оформлення
Моніторинг та оцінка	- Впровадження системи обліку; - Збір та аналіз даних; - Оцінка ефективності	- Відділ головного енергетика; - Економічний відділ	-	- Економія енергоресурсів

Джерело: розраховано за даними *https://novtek.com.ua/*

Монтажні роботи включатимуть підготовку приміщення, встановлення обладнання, налаштування автоматики та проведення пусконалагоджувальних робіт під керівництвом головного інженера та технічного відділу із залученням спеціалізованої підрядної організації. Вартість монтажних робіт складе 480 тис. грн. Результатом стане коректно встановлена система з оптимально налаштованими режимами роботи, що забезпечить її надійне функціонування.

Навчання персоналу передбачає розробку та реалізацію комплексної програми підготовки, що включає теоретичні та практичні заняття з подальшою атестацією працівників. Відповідальність покладається на відділ кадрів та головного енергетика із залученням зовнішніх тренерів. Витрати на навчання складуть 80 тис. грн. Результатом стане формування команди кваліфікованих спеціалістів, здатних забезпечити ефективну експлуатацію та обслуговування нового обладнання.

Введення в експлуатацію охоплює проведення тестового запуску, налаштування робочих режимів та оформлення необхідної документації під керівництвом головного інженера та технічного відділу. Витрати на цьому етапі складуть 50 тис. грн. Результатом стане повністю функціональна система, що працює в оптимальному режимі з належним документальним оформленням.

Завершальний етап моніторингу та оцінки передбачає впровадження системи обліку енергоресурсів, організацію збору та аналізу даних щодо ефективності роботи обладнання. Відповідальність покладається на відділ головного енергетика та економічний відділ. На основі результатів попередніх розрахунків визначаємо основні показники економічної ефективності. Чистий генерований грошовий потік буде враховувати економію на витратах на пар та електроенергію:

$$ЧГП = \Delta Пр_ч = 1981{,}9 \text{ тис. грн.} \quad (2.1)$$

Аналіз динаміки показників після впровадження абсорбційного чиллера парового нагріву демонструє позитивні зміни в ефективності діяльності підприємства. При незмінному рівні доходу від реалізації (1 961 898 тис. грн) спостерігається оптимізація витрат та покращення фінансових результатів (табл 3.4).

Таблиця 3.4

Формування фінансового результату після впровадження заходів РЕЧВ

Показник	2023	Прогнозний рік	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення, %
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	1 961 898	1 961 898	0	0
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	1 264 260	1 262 278,1	-1 981,9	-0,16
Валовий прибуток, тис. грн	697 638	699 619,9	+1 981,9	+0,28
Інші операційні доходи, тис. грн	10 433	10 433	0	0
Адміністративні витрати, тис. грн	75 951	75 951	0	0
Витрати на збут, тис. грн	434 531	434 531	0	0
Інші операційні витрати, тис. грн	22 125	22 125	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	175 464	177 445,9	+1 981,9	+1,13
Фінансові витрати, тис. грн	86 451	86 451	0	0
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн	88 088	90 069,9	+1 981,9	+2,25
Чистий фінансовий результат, тис. грн	69 289	70 914,2	+1 625,2	+2,35

Джерело: звітність ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"

Очікується зниження собівартості реалізованої продукції на 1 981,9 тис. грн (-0,16%) за рахунок економії енергетичних ресурсів, що призведе до відповідного зростання валового прибутку на 1 981,9 тис. грн (+0,28%).

Враховуючи, що інші операційні показники залишаються на попередньому рівні (адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні доходи та витрати), фінансовий результат від операційної діяльності збільшиться на 1 981,9 тис. грн (+1,13%), досягнувши рівня 177 445,9 тис. грн.

При незмінному рівні фінансових витрат фінансовий результат до оподаткування зросте на 1 981,9 тис. грн (+2,25%). З урахуванням податку на прибуток 18% (зростання на 356,7 тис. грн), чистий фінансовий результат збільшиться на 1 625,2 тис. грн (+2,35%) і складе 70 914,2 тис. грн.

Термін окупності (недисконтований) капітальних вкладень розраховуємо за формулою:

$$T = \frac{Кн}{\Delta Пр_{ч}} \tag{2.2}$$

Т = 3996,0 / 1981,9 = 2,01 року

Проект має дисконтуватися за ставкою, що приймається на рівні ставки рефінансування НБУ чи кредитних ставок комерційних банків. Ставку дисконту приймаємо на рівні 15,0%.

Нинішню (теперішню) вартість (НВ) майбутніх грошових потоків за весь життєвий цикл проекту (термін економічного життя проекту) розраховують за формулою:

$$\sum_{i=1}^{N} НВ_i = \sum_{i=1}^{N} \frac{ЧГП}{(1+p)^i} = \sum_{i=1}^{N} ЧГП \times a_i \text{,} \tag{2.3}$$

де ЧГП – чистий генерований грошовий потік реальних грошей за і-й рік терміну життєвого циклу проекту; р – ставка дисконту, яку беруть на рівні ставки рефінансування НБУ (приймаємо на рівні 15,0%).

Величини коефіцієнтів в приведення розраховуються на основі ставки дисконту (за роками життєвого циклу) за формулою: де і – певний рік терміну економічного життя проекту, грошові надходження в якому оцінюються на теперішній час.

$$L_i = \frac{1}{(1+p)^i}, \quad (2.4)$$

При ставці дисконту – 15,0%:

$$\mathcal{L}_1 = \frac{1}{(1+0{,}15)^1} = 0{,}87$$

$$\mathcal{L}_2 = \frac{1}{(1+0{,}15)^2} = 0{,}76$$

$$\mathcal{L}_3 = \frac{1}{(1+0{,}15)^3} = 0{,}66$$

$$\mathcal{L}_4 = \frac{1}{(1+0{,}15)^4} = 0{,}57$$

$$\mathcal{L}_5 = \frac{1}{(1+0{,}15)^5} = 0{,}50$$

Нинішня вартість майбутніх грошових потоків, накопичених за весь життєвий цикл проекту ($\sum$ НВ$_i$) для даного нововведення буде дорівнювати:

$$\sum_{i=1}^{N} HB_i = HB_1 + HB_2 + HB_3 + HB_4 + HB_5 = ЧГП \times (a_1 + a_2 + a_3 + a_4 + a_5) \quad (2.5)$$

$$\sum_{i=1}^{N} HB_i = 1981{,}9 * (0{,}87 + 0{,}76 + 0{,}66 + 0{,}57 + 0{,}50) = 6643{,}6 \text{ тис. грн.}$$

Чисту нинішню вартість (ЧНВ) розраховують як різницю між сумою нинішніх вартостей, накопичених за весь життєвий цикл проекту, та початковими інвестиціями:

Чисту нинішню вартість (ЧНВ):

$$ЧВН = \sum_{i=1}^{N} HB_i - Кн \quad (2.6)$$

ЧВН = 6643,6 – 3996,0 = 2647,6 тис. грн.

Дисконтований (гарантований) період повернення інвестицій визначають як відношення початкових інвестицій до середньорічної нинішньої вартості:

$$T_г = \frac{Кн}{НВср} = 3996,0 / 1328,7 = 3,1 \text{ року} < 5 \text{ років},$$

де $НВ_{ср.}$ – середньорічна нинішня вартість;

$$НВср = \frac{\sum НВ_i}{N} = 6643,6 / 5 = 1328,7 \text{ тис. грн.}$$

Індекс доходності визначається відношенням чистої нинішньої вартості до початкових інвестицій інвестицій:

$$ІД = \frac{ЧНВ}{КН} = 2647,6 / 3996,0 = 0,66 > 0.$$

Індекс прибутковості визначається відношенням суми нинішніх вартостей, накопичених за весь життєвий цикл проекту, до початкових інвестицій:

$$ІП = \frac{\sum НВ_I}{Кн} = 6643,6 / 3996,0 = 1,67 > 1$$

У сукупності ці показники вказують на солідну фінансову обґрунтованість проекту та його високий потенціал для інвестицій. Однак, важливо також враховувати ризики, пов'язані з реалізацією проекту, і забезпечити належне управління цими ризиками для забезпечення успіху проекту в довгостроковій перспективі.

Впровадження абсорбційного чиллера парового нагріву призвело до суттєвого покращення екологічних показників підприємства. Найбільш

значущі зміни спостерігаються в енергоспоживанні та пов'язаних з ним викидах CO2 (табл 3.5).

Таблиця 3.5

Прогноз екологічних показників після впровадження заходів РЕЧВ

Показник	Факт (2023)	Прогноз	Абсолютна зміна	Відносна зміна, %
Енергоспоживання та викиди				
Споживання електроенергії на охолодження, кВт-год/добу	7407,3	7111,01	-296,29	-4,0
Прогнозна економія електроенергії, тис.грн/рік			1351,8	
Непрямі викиди CO2 від енергоспоживання, т/рік	3973,4	3108,9	-864,5	-21,8
Водоспоживання				
Загальне споживання технічної води, м³/добу	201,2	181,1	-20,1	-10,0
Прогнозна економія на технічній воді, тис.грн/рік			183.4	
Холодоагенти та матеріали				
Використання синтетичних холодоагентів, кг/рік	240	192	-48	-20,0
Прогнозна економія на холодоагентах, тис.грн/рік			38,4	
Утворення відходів				
Загальний обсяг відходів IV класу небезпеки, т/рік	3522,92	3346,77	-176,15	-5,0
Шумове забруднення				
Рівень шуму від холодильного обладнання, дБ	85	75	-10	-11,8
Екологічні платежі				
Екологічний податок (відходи IV класу небезпеки) , тис. грн/рік	512,6	486,0	25,6	-5,0
Екологічний податок (CO2) , тис. грн/рік	385,4	301,6	83,8	-21,7
Загальна економія (в тому числі скорочення витрат на технічне обслуговування 297,9 тис.грн), тис.грн/рік			1981,9	

Джерело: власні розрахунки та базі звіту з управління ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" та https://novtek.com.ua/

В енергетичному секторі підтверджується зниження споживання електроенергії холодильним устаткуванням на 4% (з 7407,3 до 7111,01 кВт-год/добу), що призводить до пропорційного зменшення непрямих викидів CO2 на 864,5 т/рік.

У сфері водоспоживання спостерігаються помірніші, але все ж значущі покращення:

- питоме споживання води для переробки свинини знизилось на 14,3% (з 4,9 до 4,2 л/кг)

- загальне споживання технічної води зменшилось на 10% (економія 20,1 м³/добу)

Суттєві зміни відбулися в системі використання холодоагентів:

- споживання синтетичних холодоагентів знизилось на 20% (економія 48 кг/рік)
- впроваджено використання води як екологічно безпечного холодоагента в абсорбційному чиллері (12 м³/рік)

У сфері поводження з відходами:

- відходи від обслуговування холодильного обладнання зменшились на 15% (економія 27 кг/рік)
- загальний обсяг відходів IV класу небезпеки знизився на 5% (зменшення на 176,15 т/рік)

Рівень шумового забруднення від холодильного обладнання знизився на 11,8% (з 85 до 75 дБ), що покращує умови праці та знижує загальне акустичне навантаження.

Сукупність екологічних покращень призвела до зниження екологічного податку на 5% та 21.7% відповідно (економія 26,6 та 83,8 тис. грн/рік), що є досить реалістичною оцінкою .

Важливо відзначити, що навіть при більш консервативних оцінках, впровадження абсорбційного чиллера демонструє значний позитивний вплив на екологічні показники підприємства. Особливо важливим є комплексний характер покращень, що охоплює різні аспекти екологічного впливу - від енергоспоживання до утворення відходів.

Така оптимізація екологічних показників не лише знижує навантаження на довкілля, але й створює економічні переваги через:

- Зниження витрат на енергоресурси
- Зменшення екологічних платежів
- Скорочення витрат на утилізацію відходів
- Підвищення ефективності використання ресурсів

Таким чином, впровадження абсорбційного чиллера залишається економічно та екологічно обґрунтованим рішенням, навіть при більш консервативній оцінці його впливу на екологічні показники підприємства.

Висновки до розділу 3

У результаті проведеного дослідження розроблено та обґрунтовано комплекс заходів з удосконалення управління сталим розвитком ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" на основі концепції ресурсоефективного та чистого виробництва (РЕЧВ). Ключовим елементом запропонованих змін стало впровадження абсорбційного чиллера парового нагріву, що дозволяє суттєво оптимізувати енергоспоживання підприємства. Техніко-економічне обґрунтування проекту підтверджує його інвестиційну привабливість: при капітальних вкладеннях 3996,0 тис. грн очікується щорічна економія 1981,9 тис. грн, що забезпечує дисконтований термін окупності 3,1 роки при індексі прибутковості 1,67.

Впровадження запропонованих заходів призведе до значного покращення операційних показників підприємства. При збереженні рівня доходу від реалізації очікується зниження собівартості на 1981,9 тис. грн (-0,16%), що забезпечить зростання валового прибутку до 699619,9 тис. грн (+0,28%). Підвищення операційної ефективності відобразиться у зростанні показників рентабельності: рентабельність продажів збільшиться на 0,08 процентних пункти до 3,61%, а рентабельність активів – на 0,12 процентних пункти до 5,51%.

Особливу увагу приділено екологічним аспектам модернізації. Впровадження абсорбційного чиллера забезпечить зниження споживання електроенергії холодильним устаткуванням на 40% (економія 2962,9 кВт-год/добу), що призведе до скорочення загального енергоспоживання підприємства на 21,8%. Це, у свою чергу, забезпечить зменшення непрямих викидів CO2 на 864,5 т/рік. Додатковими екологічними перевагами стануть

зниження споживання води на 10% та зменшення використання синтетичних холодоагентів на 20%.

Розроблена стратегія впровадження РЕЧВ передбачає системний підхід до трансформації виробничих процесів, що включає шість ключових етапів: від підготовчої роботи до моніторингу та оцінки результатів. Загальний обсяг інвестицій у реалізацію проекту складає 3996,0 тис. грн, включаючи витрати на придбання обладнання (3336 тис. грн), монтажні роботи (480 тис. грн) та навчання персоналу (80 тис. грн). Важливим аспектом є комплексний підхід до управління змінами, що забезпечує мінімізацію ризиків впровадження та максимізацію очікуваних результатів.

Запропоновані заходи повністю відповідають стратегічним напрямкам розвитку підприємства та створюють міцну основу для подальшого підвищення його конкурентоспроможності. Економічний ефект від впровадження РЕЧВ проявляється не лише у прямій економії витрат, але й у створенні довгострокових конкурентних переваг через підвищення ресурсоефективності та екологічності виробництва. Це особливо важливо в контексті євроінтеграційних процесів та посилення екологічних вимог до промислових підприємств. Розрахунки показують, що чиста теперішня вартість проекту за п'ять років складе 2647,6 тис. грн, що підтверджує його фінансову привабливість та створення додаткової вартості для підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведеного дослідження управління сталим розвитком ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" сформовано комплексні теоретичні та практичні висновки й розроблено відповідні рекомендації щодо вдосконалення діяльності підприємства.

Теоретичний аналіз концепції сталого розвитку підприємства дозволив уточнити його сутність як стійкого процесу якісних та прогресивних змін у роботі суб'єкта господарювання через збалансоване використання сукупного потенціалу. Встановлено, що ефективне управління сталим розвитком базується на взаємодії економічних, екологічних та соціальних аспектів діяльності, що особливо актуально для підприємств харчової промисловості в контексті їх впливу на продовольчу безпеку країни.

Дослідження інструментарію управління сталим розвитком виявило необхідність системного підходу до формування та впровадження відповідних механізмів. Запропоновано структурувати інструменти управління за функціональними напрямками (інформаційно-правові, виробничі, маркетингові та соціальні) та сферами впливу (економічні, екологічні, соціальні), що забезпечує комплексність підходу до управління сталим розвитком.

Аналіз ринкового середовища функціонування ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" продемонстрував стійкі конкурентні позиції підприємства на ринку м'ясопереробної продукції. Підприємство посідає друге місце серед виробників галузі, ефективно використовуючи стратегію диверсифікації брендів через торгові марки "М'ясна гільдія", "Ранчо" та "Gremio", що дозволяє охоплювати різні сегменти споживачів.

Оцінка фінансово-економічного потенціалу підприємства виявила позитивну динаміку основних показників. За період 2021-2023 років чистий прибуток зріс на 128,8% до 69289 тис. грн, рентабельність продажів підвищилась з 1,78% до 3,53%. Водночас виявлено резерви для оптимізації,

зокрема в управлінні оборотними активами, де період оборотності запасів збільшився з 18,2 до 57 днів.

Аналіз екологічного потенціалу підприємства виявив значні можливості для вдосконалення. Встановлено високу енергоємність виробничих процесів, де на холодильне устаткування припадає 54% загального енергоспоживання (7407,3 кВт-год/добу). Це створює передумови для впровадження енергоефективних технологій в рамках концепції ресурсоефективного та чистого виробництва.

На основі проведеного SWOT-аналізу розроблено стратегічні напрямки розвитку підприємства, що включають шість ключових векторів: фінансова стабілізація, сталий операційний розвиток, ринкова адаптація, антикризова стійкість, екологічна трансформація та соціальний розвиток. Кожен напрямок підкріплено конкретними заходами та очікуваними результатами їх впровадження.

В рамках реалізації стратегії екологічної трансформації запропоновано проект впровадження абсорбційного чиллера парового нагріву. Техніко-економічне обґрунтування підтверджує ефективність інвестицій обсягом 3996,0 тис. грн з терміном окупності 3,1 роки та індексом прибутковості 1,67. Реалізація проекту забезпечить щорічну економію 1981,9 тис. грн та зниження загального енергоспоживання на 21,8%.

Екологічний ефект від впровадження запропонованих заходів проявляється у зниженні споживання електроенергії холодильним устаткуванням на 40%, скороченні використання води на 10% та зменшенні викидів CO_2 на 864,5 т/рік. Додатковим позитивним ефектом є зниження рівня шумового забруднення та оптимізація використання холодоагентів.

Фінансові результати впровадження проекту демонструють покращення основних показників діяльності підприємства. Очікується зниження собівартості продукції на 0,16%, зростання валового прибутку на 0,28% та підвищення рентабельності продажів до 3,61%. Чиста теперішня вартість

проекту за п'ять років складе 2647,6 тис. грн, що підтверджує його інвестиційну привабливість.

На основі проведеного дослідження рекомендується:

- Реалізувати запропонований проект впровадження абсорбційного чиллера для підвищення енергоефективності виробництва;
- Впровадити систему моніторингу екологічних показників для контролю ефективності природоохоронних заходів;
- Розширити програми навчання персоналу для забезпечення ефективної експлуатації нового обладнання;
- Розробити довгострокову стратегію екологічної модернізації підприємства з урахуванням вимог європейських екологічних стандартів.

Реалізація запропонованих заходів дозволить ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат" посилити свої конкурентні позиції на ринку, підвищити ефективність використання ресурсів та забезпечити відповідність сучасним вимогам сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех В. П., Бех Ю. В., Крохмаль Н. В. Управління сталим розвитком : підручник для магістрів з управління та адміністрування; за заг. ред. В. П. Беха, М. В. Туленкова. Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Центр наукових досліджень проблем управління сталим розвитком. Київ, 2018. 538 с.

2. Бурлуцька С. В. Пружні стратегії забезпечення сталого розвитку національної економіки: теорія та практика : монографія. Дніпро, 2016. 320 с.

3. Бурлуцька С. В., Дідашко Ю. І. Циркулярна економіка в контексті сталого розвитку. Наукові праці НУХТ, 2021. №6. Том 27. С. 55-65. URL: https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8914c87b-5297-4ef4-a1e1-ddcc95a7c283/content#page=16

4. Бурлуцька С.В. Методологічне підґрунтя ідентифікації дескрипторів та контурів управління соціально-економічних систем Часопис економічних реформ, 2021. № 4 (44). С.92-99. DOI: 10.32620/cher.2021.4.13

5. Бурлуцька С.В., Бурлуцький С.В. Менеджмент ресурсів в системі локалізації імперативів сталого розвитку бізнес середовища. Часопис економічних реформ, 2020. № 2 (38). С.79-89. DOI: 10.32620/cher.2020.2.10 URL: https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4330e960-9f87-4ed1-9c66-0994190fa645/content

6. Васюткіна Н.В. Методологічні засади управління сталим розвитком авіапідприємств. Дис. докт.екон. наук: Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). К. : Національний авіаційний ун-т, 2015. 539 с.

7. Вайцзекер Е., Віймкан А. Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу / переклад з англ. Ю. Сірош; за наук. ред. В. Вовка, В. Бутка. К.: Саміт-Книга, 2019. 276 с. Воронкова В.Г., Нікітенко В.О., Череп А.В., Череп О.Г. Європейська гуманістична візія в управлінні людським розвитком як основа досягнення прогресу.

8. Гупта Суніл. Цифрова стратегія. Посібник із переосмислення бізнесу / пер. з англ. І. Ковалишеної. Київ: Вид-во КМ-БУКС, 2020. 320 с.

9. Гаркуша О.Ю., Смирнов Є.М. Комплексна оцінка збалансованості розвитку виноробних підприємств: науково-методичний аспект. Економічний нобелівський вісник. 2014. № 1 (7). С.95-103.

10. Геєць В.М. Нестабільність та економічне зростання. К.: Ін-т екон. прогнозув. НАН України, 2000. 344 с.

11. Голь І. В. Бізнес-стійкість підприємства: бізнес-цільовий процесно-орієнтований підхід. *Телекомунікаційні та інформаційні технології*. 2020. -№ 3. - С. 101-195.

12. Господарський кодекс України № 436- IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text.

13. Дегтярьова І.Б., Мельник О. І., Романченко Я. В. Економічні та фінансові інструменти забезпечення сталого регіонального розвитку: досвід ЄС. Механізм регулювання економіки, 2014, № 3. С.18-25.

14. Деркач М.І. Концепт сталого розвитку як домінантна ідеологія людської цивілізації у XXI ст.. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка, 2019, Випуск 3/1, 185-191.

15. Ефективний SWOT-аналіз: що це таке, матриця та найкращі приклади для різних ніш бізнесу: веб-сайт. URL: https://ua.weblium.com/blog/efektivnij-swot-analiz-zaporuka-uspihu-vashogo-biznesu-najkrashi-prikladi-dlya-riznih-nish-biznesu

16. Жилінська Л.О. Теорія, методологія та практика управління розвитком промислових підприємств: монографія. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2015. 328 с.

17. Заблодська І. В., Куляк А. І., Носкова С. А. Теоретичні аспекти та нормативно-правове забезпечення збалансованого розвитку регіону. Економіка та держава. 2013. № 2. С. 28-30. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2013_2_9

18. Згуровський М.З., Болдак А.О. , Єфремов К.В. та ін. Аналіз сталого розвитку: глобальний і регіональний контексти. Ч. 2. Україна в індикаторах сталого розвитку. К.: НТУУ «КПІ», 2012. 240 с.

19. Замула О., Замула О., Угрімова І. Формування системи управління сталим розвитком промислової корпорації. *Економічний аналіз*. 2020. № 30 (1). С. 90-96. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2020.01.01.090

20. Келлі Кевін. Невідвортне. 12 технологій, що формують наше майбутнє / пер. з англ. Наталія Валевська. Київ : Наш формат, 2018. 304 с.

21. Капліна А.С. Організаційно-економічний механізм управління розвитком підприємств готельного господарства. Дис. на здоб. Канд. економ. наук зі спец. 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Полтава, ВНЗ Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі", 2016, 247 с.

22. Краснокутська Н. С. Корпоративна соціальна відповідальність як принцип свідомого капіталізму. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Сер. : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. 2017. № 29 (1251). С. 98-102.

23. Квятковська Л.А. Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень. 2013. Вип. 1 (48). С.85-89.

24. Козловський С.В., Семененко В.В., Шевчук Р.Ю. Теоретико-методологічні підходи визначення стійкості економічних систем. Збірник наукових праць ВНАУ – Серія: Економічні науки, 2012. Т.2.,№4 (70). С. 106-110.

25. Кравченко О. В., Овчарова Н. В. Теоретичні та методичні засади формування інтегрованої звітності в Україні. *Економіка і суспільство*. 2016. №. 6. С. 359-366.

26. Лункіна Т.І. Соціальна відповідальність як складова частина збалансованого розвитку держави. Інтелект XXI. № 5. 2016. С.20-23.

27. Мадар О. Є. Вибір та обґрунтування інструменту управління коксохімічним підприємством. Бізнес-інформ. Харків: ХНЕУ, 2019. № 7. С.165-169.

28. Морозов Р. В., Морозова О. Г. Теоретичні аспекти сталого розвитку АПК України. *ВІСНИК ХНТУ*. 2022 р. № 1(80). С.141-146

29. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text.

30. Національний банк України. Курс валют: веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates

31. Орлов О.Г. Збалансованість як складова концепції сталого розвитку суспільства. Економічні науки. Серія "Регіональна економіка". Збірник наукових праць. Луцьк, 2011. Луцький національний технічний університет. Випуск 8 (31). Частина 2. С. 90.

32. Офіційна Інтернет-сторінка Верховної Ради України URL: http://www.portal.rada.gov.ua.

33. Офіційна Інтернет-сторінка Державного комітету статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.

34. Офіційна Інтернет-сторінка Кабінету міністрів України. URL: http://www.kmu.gov.ua.

35. Офіційна Інтернет-сторінка Міністерства економіки України. URL: http://www.me.gov.ua.

36. Офіційний сайт ТОВ «Житомирський м’ясокомбінат». URL: https://zhmk.com.ua/

37. Пакулін С. Л. Управління сталим розвитком сучасного підприємства. *Traektoriâ Nauki*. 2016. № 3(8). [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.pathofscience.org

38. Пакулін С. Л., Пакуліна А. А. Управління сталим розвитком сучасного підприємства. *Траектория науки*. 2016. № 3(8). С. 2.1-2.17.

39. Перелік міжнародних фондів та фінансових організацій, які надають гранти та кредитні кошти за різними умовами співфінансування: веб-сайт. URL: https://voladm.gov.ua/adminassets/files/file/%D0%A4%D0%BE%D0%BD%D0%B4% D0%B8%20%D0%9C%D0%A2%D0%94.%20%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%B4%202020.pdf

40. Податковий кодекс України N 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text.

41. Подрез О.І. Інструменти управління сталим розвитком промислового підприємства: теорія та практика застосування. Бізнес інформ, 2019, № 2, С.340-347.

42. Портна О. В., Єршова Н. Ю., Юр'єва І. А. Антикризове управління підприємством : навчальний посібник. 2-ге видання, стереотипне. Львів : Магнолія, 2019. 283 с.

43. Про Інвестиційну діяльність: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text.

44. Райко Д.В., Подрез О.І. Формування інструментів управління промисловими підприємствами за теоретичним і функціональним підходами. Бізнес-інформ, 2018, №3. С.386-393.

45. Сєркова Г.М. Інструменти управління економічним розвитком промислових підприємств. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності, 2015. Вип. 1(11). С.171-175.

46. Свинарство 2024: позитив в умовах (не) передбачуваного ринку. URL: 04.04.2024.https://pigua.info/uk/post/svinarstvo-2024-pozitiv-v-umovah-ne-peredbacuvanogo-rinku

47. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року: ПРОЕКТ-2017. Київ, 2017. 110 с.

48. Сталий розвиток: веб-сайт. URL: https://www.ecolabel.org.ua/stalij-rozvitok

49. Степаненко А.В. Еколого-економічні стратегії в системі забезпечення екологічної безпеки. Наука та наукознавство. 2014. № 4. С. 77 –89.

50. Смолякова О. М. Методичне забезпечення оцінювання рівня економічної стійкості підприємств та його прогнозування. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Економічні науки». 2015. Вип. 15, Ч. 3. С. 113–117.

51. Тігарєва В. А. Аналіз існуючих підходів та методів оцінювання бізнеспроцесів підприємств та організацій. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. 2020. № 3(98). Ч. 1 С. 113 – 122.

52. Ухвалення управлінських рішень: веб-сайт. URL: https://www.bdo.ua/uk-ua/blog-2/consulting/june-2020/managerial-decision-making

53. Холява І. П., Олійник А. М., Цьвок Д. Р. Стратегічне планування в управлінні діяльністю підприємства. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами.* 2015. № 2. С. 107–112.

54. Цілі сталого розвитку: веб-сайт. URL: https://globalcompact.org.ua/pro-nas/tsili-stijkogo-rozvytku/

55. Шандова Н.В. Управління стійким розвитком підприємств машинобудування: методологічні підходи. Автор. на здобут. Наук. ступ. докт. економ. наук. Одеса: ОНЕУ, 2015. 40 с.

56. Bain & Company: веб-сайт. URL: http://www.bain.com/offices/kyiv/uk/contact-us/index.aspx

57. Burlutska Sv., Burlutskiy S. Coping strategies in the context of crisis management. *Часопис економічних реформ*. 2024. № 3(55). С. 51–59.

58. Burlutski, Sv., Burlutski, S, Margasova, V. (2022). Methodological and theoretical framework of the concept of the resiliency of support subsystem of the ukrainian national economy in the conditions of shock disturbance. Теоретичні та прикладні питання економіки. 2022. № 2 (45). С. 4-16. DOI:10.17721/tppe.2022.45.1 URL: http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2022_45/zb45_00.pdf

59. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2023). URL: http://www.fao.org/3/i2697e/i2697e.pdf

60. Kotler P. Principles of Marketing. [Електронний ресурс]. Режим https://opac.atmaluhur.ac.id/uploaded_files/temporary/DigitalCollection/ODljY2E4ODIyODViZjFkODgzNDUxYWZlNWFhZmY2MGE5MDc0ZDVmYw==.pdf

61. MANAGEMENT TOOLS: An executive's guide Darrell K. Rigby : [Електроний ресурс]. Режим доступу: http://www.bain.com/Images/BAIN_BOOK_Management_Tools_2017.pdf

62. Marris R. A Model of the managerial enterprise. Quarterely Journal of Economics, 1963, 7, P. 185 - 209.

63. Schumpeter J.A. A Business cycles. Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process. New York; Toronto; London: McGraw-Hill Book Company, 1939. 461 p.

64. SWOT-аналіз як основний інструмент стратегічного управління: веб-сайт. URL: http://www.rusnauka.com/3_SND_2010/Economics/58123.doc.htm

65. Wernerfelt B. The Resour-Baced View of the Firm: Ten Years Later. Strategic Management Journal. 1995. Vol. 16. N 3. P. 171-174.

ДОДАТКИ

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

	КОДИ
Дата (рік, місяць, число)	2022 01 01
за ЄДРПОУ	32122069
за КАТОТТГ [1]	UA18040190010057814
за КОПФГ	240
за КВЕД	10.13

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Підприємство **ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"**
Територія ЖИТОМИРСЬКА
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю
Вид економічної діяльності Виробництво м'ясних продуктів
Середня кількість працівників [2] 1 796
Адреса, телефон 10025, ЖИТОМИРСЬКА, ЖИТОМИР, вулиця Сергія Параджанова, 127 423805

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	
за міжнародними стандартами фінансової звітності	V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2021 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	488	29 842
первісна вартість	1001	2 133	32 097
накопичена амортизація	1002	1 645	2 255
Незавершені капітальні інвестиції	1005	3 334	57 904
Основні засоби	1010	155 342	555 208
первісна вартість	1011	316 853	1 319 276
знос	1012	161 511	764 068
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	4 589	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-

Інші необоротні активи	1090	4 487	4 885
Усього за розділом I	**1095**	**168 240**	**647 839**
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	77 834	59 749
виробничі запаси	1101	48 269	34 604
незавершене виробництво	1102	10 988	11 364
готова продукція	1103	12 929	11 577
товари	1104	5 648	2 204
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	200 857	261 684
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	6 670	10 381
з бюджетом	1135	880	164
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	47 665	63 347
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	884	3 516
готівка	1166	71	58
рахунки в банках	1167	813	3 458
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	796	7 949
Усього за розділом II	**1195**	**335 586**	**406 790**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	**-**	**-**
Баланс	**1300**	**503 826**	**1 054 629**

Пасив	**Код рядка**	**На початок звітного періоду**	**На кінець звітного періоду**
1	**2**	**3**	**4**
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 437	6 437
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	286 857
Додатковий капітал	1410	-	29 720
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	11 091	41 376
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	**1495**	**17 528**	**364 390**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	57 292
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	244 439	268 996
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2 890	15 022
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	**1595**	**247 329**	**341 310**

III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	15 000	52 214
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	29 520	66 341
товари, роботи, послуги	1615	151 647	162 063
розрахунками з бюджетом	1620	3 457	5 517
у тому числі з податку на прибуток	1621	1 223	2 745
розрахунками зі страхування	1625	2 040	2 503
розрахунками з оплати праці	1630	7 657	9 634
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	298	24 477
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	10 970	12 179
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	18 380	14 001
Усього за розділом III	**1695**	**238 969**	**348 929**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	**-**	**-**
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	**1800**	-	-
Баланс	**1900**	**503 826**	**1 054 629**

Керівник ЕП Бабич Олег Анатолійович **Бабич Олег Анатолійович**

Головний бухгалтер ЕП Превеленда Галина Миколаївна **Превеленда Галина Миколаївна**

[1] Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

[2] Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	2022	01	01
за ЄДРПОУ	32122069		

Підприємство **ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"**
(найменування)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2021 р.

Форма № 2 Код за ДКУД **1801003**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 704 746	1 423 130
Чисті зароблені страхові премії	*2010*	-	-
премії підписані, валова сума	*2011*	-	-
премії, передані у перестрахування	*2012*	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	*2013*	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	*2014*	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів,робіт, послуг)	2050	(1 200 794)	(1 047 812)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	*2070*	-	-
Валовий: прибуток	2090	503 952	375 318
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	*2105*	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	*2110*	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	*2111*	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	*2112*	-	-
Інші операційні доходи	2120	18 189	1 744
у тому числі: дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2121*	-	-
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2122*	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	*2123*	-	-

Адміністративні витрати	2130	(43 288)	(36 706)
Витрати на збут	2150	(371 270)	(268 124)
Інші операційні витрати	2180	(10 765)	(7 961)
у тому числі: витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2181*	-	-
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2182*	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	96 818	64 271
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	2 718	-
Інші доходи	2240	294	176
у тому числі: дохід від благодійної допомоги	*2241*	-	-
Фінансові витрати	2250	(58 763)	(51 839)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(3 708)	(2 806)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	*2275*	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	37 359	9 802
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(7 074)	(2 357)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	30 285	7 445
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	349 826	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	29 720	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	**2450**	379 546	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	62 969	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	**2460**	316 577	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	**2465**	346 862	7 445

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1 410 803	1 189 621
Витрати на оплату праці	2505	140 505	107 720
Відрахування на соціальні заходи	2510	29 112	22 580
Амортизація	2515	39 352	30 696
Інші операційні витрати	2520	10 765	7 961
Разом	**2550**	1 630 537	1 358 578

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник ЕП Бабич Олег Анатолійович — Бабич Олег Анатолійович

Головний бухгалтер ЕП Преверенда Галина Миколаївна — Преверенда Галина Миколаївна

2022

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	29 842	29 764
первісна вартість	1001	32 097	32 321
накопичена амортизація	1002	2 255	2 557
Незавершені капітальні інвестиції	1005	57 904	11 766
Основні засоби	1010	555 208	602 760
первісна вартість	1011	1 319 276	1 422 158
знос	1012	764 068	819 398
Інші необоротні активи	1090	4 885	8 760
Усього за розділом I	1095	647 839	653 050
II. Оборотні активи Запаси	1100	59 749	140 359
Виробничі запаси	1101	34 604	87 075
Незавершене виробництво	1102	11 364	33 764
Готова продукція	1103	11 577	8 836
Товари	1104	2 204	10 684
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	261 684	282 184
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	10 381	13 105
з бюджетом	1135	164	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	63 347	50 112
Г роші та їх еквіваленти	1165	3 516	5 748
Готівка	1166	58	5
Рахунки в банках	1167	3 458	5 743
Інші оборотні активи	1190	7 949	12 395
Усього за розділом II	1195	406 790	503 903
Баланс	1300	1 054 629	1 156 953

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 437	6 437
Капітал у дооцінках	1405	286 857	262 849
Додатковий капітал	1410	29 720	29 720
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	41 376	112 268
Усього за розділом I	1495	364 390	411 274
II. Довгострокові зобов’язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов’ язання	1500	57 292	54 974
Довгострокові кредити банків	1510	268 996	215 956
Інші довгострокові зобов’язання	1515	15 022	3 133
Усього за розділом II	1595	341 310	274 063
Ш. Поточні зобов’язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	52 214	47 914
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов’язаннями	1610	66 341	115 034

товари, роботи, послуги	1615	162 063	191 914
розрахунками з бюджетом	1620	5 517	6 826
у тому числі з податку на прибуток	1621	2 745	2 378
розрахунками зі страхування	1625	2 503	3 062
розрахунками з оплати праці	1630	9 634	11 782
за одержаними авансами	1635	24 477	6 023
Поточні забезпечення	1660	12 179	18 582
Інші поточні зобов’язання	1690	14 001	70 479
Усього за розділом III	1695	348 929	471 616
Баланс	1900	1 054 629	1 156 953

J0900207 Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 555 229	1 704 746
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	996 711	1 200 794
Валовий: прибуток	2090	558 518	503 952
Інші операційні доходи	2120	12 313	18 189
Адміністративні витрати	2130	48 211	43 288
Витрати на збут	2150	367 657	371 270
Інші операційні витрати	2180	15 965	10 765
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	138 998	96 818
Інші фінансові доходи	2220	2 718	
Інші доходи	2240	3 679	294
Фінансові витрати	2250	81 299	58 763
Інші витрати	2270	4 149	3 708
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	57 229	37 359
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-15 600	-7 074
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	41 629	30 285

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	349 826	
Інший сукупний дохід	2445	29 720	
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	379 546	
Податок на прибуток, пов’язаний з іншим сукупним доходом	2455	61	62 969
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-61	316 577
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	41 568	346 862

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	1 145 150	1 410 803
Витрати на оплату праці	2505	144 865	140 505
Відрахування на соціальні заходи	2510	30 033	29 112
Амортизація	2515	64 392	39 352
Інші операційні витрати	2520	15 965	10 765

2023

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	29 764	30 976
первісна вартість	1001	32 321	33 882
накопичена амортизація	1002	2 557	2 906
Незавершені капітальні інвестиції	1005	11 766	9 161
Основні засоби	1010	602 760	575 986
первісна вартість	1011	1 422 158	1 444 617
знос	1012	819 398	868 631
Інші необоротні активи	1090	9 296	3 980
Усього за розділом I	1095	653 586	620 103
II. Оборотні активи Запаси	1100	140 359	197 567
Виробничі запаси	1101	87 075	128 418
Незавершене виробництво	1102	33 764	51 191
Готова продукція	1103	8 836	17 719
Товари	1104	10 684	239
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	282 184	390 067
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	13 114	36 369
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	50 112	27 281
Г роші та їх еквіваленти	1165	5 748	11 343
Готівка	1166	5	58
Рахунки в банках	1167	5 743	11 285
Інші оборотні активи	1190	12 395	3 599
Усього за розділом II	1195	503 912	666 226
Баланс	1300	1 157 498	1 286 329

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 437	6 437
Капітал у дооцінках	1405	262 849	248 560
Додатковий капітал	1410	29 720	29 720
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	112 289	198 898
Усього за розділом I	1495	411 295	483 615
II. Довгострокові зобов’язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов’ язання	1500	54 974	55 116
Довгострокові кредити банків	1510	215 956	116 359
Інші довгострокові зобов’язання	1515	3 004	881
Усього за розділом II	1595	273 934	172 356
Ш. Поточні зобов’язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	47 914	78 714
Векселі видані	1605	0	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов’язаннями	1610	115 033	164 622
товари, роботи, послуги	1615	191 543	151 382

розрахунками з бюджетом	1620	6 831	10 094
у тому числі з податку на прибуток	1621	2 382	4 627
розрахунками зі страхування	1625	3 062	3 673
розрахунками з оплати праці	1630	11 782	13 831
за одержаними авансами	1635	6 023	332
Поточні забезпечення	1660	18 582	31 910
Інші поточні зобов’язання	1690	71 499	175 800
Усього за розділом III	1695	472 269	630 358
Баланс	1900	1 157 498	1 286 329

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 961 898	1 555 229
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 264 260	996 711
Валовий: прибуток	2090	697 638	558 518
Інші операційні доходи	2120	10 433	12 313
Адміністративні витрати	2130	75 951	48 252
Витрати на збут	2150	434 531	367 660
Інші операційні витрати	2180	22 125	15 965
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	175 464	138 954
Інші доходи	2240	9 942	3 679
Фінансові витрати	2250	86 451	81 229
Інші витрати	2270	10 867	4 149
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	88 088	57 255
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-18 799	-15 605
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	69 289	41 650

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Податок на прибуток, пов’язаний з іншим сукупним доходом	2455	3 037	-5 210
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-3 037	5 210
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	66 252	46 860

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	1 432 569	1 145 150
Витрати на оплату праці	2505	220 651	144 865
Відрахування на соціальні заходи	2510	42 402	30 033
Амортизація	2515	66 035	64 392

Інші операційні витрати	2520	23 833	15 965
Разом	2550	1 785 490	1 400 405

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Дивіденди на одну просту акцію	2650		0